

politic' **ZATVORENIK**

GODINA XX. - STUDENI 2010. CIJENA 15 KN

BROJ **224**

Tko zaziva MMF?

**Stvaranje kaosa
kao predigra
obnove Jugoslavije**

**Tragična medijska
slika suvremene
Hrvatske**

**Drugo izdanje
Franićeve knjige o
KPD Lepoglava**

**Zar Stepinca
treba braniti
poluistinama?**

**Dokumenti,
sjećanja i
svjedočenja**

VUKOVAR 1991. - 2010.

VUKOVAR

Od studenoga 1991. kad se zbila, vukovarska tragedija vječita je tema našeg glasila u tom mjesecu i vjerujem da će tako biti dok bude naše udruge. Činimo to odajući počast nevinim žrtvama. Braniteljima koji su ginuli, braneći Vukovar od osvajačkih hordi srpskih dobrovoljaca s kokardom na kapi i tzv. JNA s crvenom zvijezdom petokrakom. Isto tako nevinim civilnim žrtvama koji su se zatekli u gradu tijekom tromjesečne srbo-komunističke opsade.

Ove godine, početkom studenog, uoči obljetnice vukovarske tragedije, na poziv našeg predsjednika Josipovića stigao je u Vukovar predsjednik Srbije Boris Tadić. Na Ovčari, mjestu gdje su njegovi pobili ranjenike iz vukovarske bolnice, poklonio se žrtvama, uputio riječi isprike, sve kako bi stvorio mogućnost da Hrvati i Srbi okrenu novu stranicu povijesti. Ni jednom riječju nije rekao tko su bili počinitelji zločina, da su to bili Srbi svi u istim uniformama, samo su neki na kapama imali kokarde, a neki crvenu zvijezdu petokraku (takve kape inače obožava naš predsjednik Josipović). Niti jednom riječju nije rečeno, da su žrtve bili velikom većinom Hrvati civili (1600 poginulih), branitelji (1850 poginulih), djeca (86 poginulih) i ranjenici. S obzirom na to da je naš predsjednik izgovorio sličan tekst, mislim da su ga pisali usuglašeno ili im ga obojici sročio savjetnik našeg predsjednika, drug Jović.

Pitam se što bi pomislio bilo koji građanin svijeta koji nije s ovih naših prostora, da su mu simultano prevodili govore obiju predsjednika. Što se to dogodilo prije 19 godina, pad meteorita, potres, poplava, velika prometna nesreća, samo ne ono što se stvarno zbilo - brutalna agresija.

Ne osuđujem predsjednika Srbije. On je postojan u politici prema Hrvatskoj, pa svake godine šalje nam poruku kako je Oluja zločinačka akcija naših oružanih snaga. On je klasični srpski političar i po definiciji oca srpske nacije Dobrica Ćosića, služi se lažima. Dopustite samo jedan citat iz Ćosićeva poznatog romana *Deobe*: „Lažemo da bismo obmanuli sebe, da utešimo drugog. Laž je vid našeg patriotizma i potvrda naše urođene inteligencije....“

Ali zato osuđujem našeg predsjednika, naše političare i medije koji po ne znam koji put nasjedaju srpskim političarima, pošto ne mogu vjerovati da bi svjesno radili protiv svoje vlastite domovine. Stoga ona nova stranica povijesti o kojoj je na Ovčari zborio Tadić, ne će uspjeti ako se laže. Samo istina, osobito povjesna istina može biti početak novih korektnih odnosa Hrvatske i Srbije.

Za sada ne vjerujem Tadićevim isprikama („izvinjenjima“), priznajem samo djela i to barem 50 godina u kontinuiranom trajanju, dok ne dođe do smjene inficiranih generacija, kako bi neki novi Dobrica Ćosić mogao reći da je istina, a ne više laž temelj srpske političke doktrine.

*Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika*

politički **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSJEDNIK DRUŠTVА
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Alfred Obranić, Ljubomir Brdar,
Vladimir Mrkoci, Višnja Sever

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: 416446-7101 S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i pretplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

<http://www.hdpz.t-com.hr>

POVIJESNA ODGOVORNOST HRVATSKE STRANKE PRAVA

Pohvale iz Bruxellesa i Beograda, Milorad Pupovac i Hrvatske autoceste, Voja Stanićirović i Hrvatska elektroprivreda, Čeda Višnjić i Fimi Media: iz dana u dan množe se dokazi koji i najtvrdokornijim pristašama Hrvatske demokratske zajednice jasno pokazuju zašto će ta stranka na idućim izborima pretrpjeti poraz. No, komu će pripasti onaj dio izbornoga kolača koji je do sada, ne jednom, pripao HDZ-u samo zato što je njegovo vodstvo znalo uoči izbora fingirati nekoliko «rodoljubnih» poteza, inscenirati pokoji verbalni okršaj koji je razočaranom puku, uvijek žednom novih obmana, imao pokazati da je i takav HDZ neusporedivo bolji od jugonostalgičarske i neokomunističke ljevice? Komu će se prikloniti oni naivni i dobrodušni, većinom rodoljubni i pošteni hrvatski birači, koji uvijek traže ispriku za nojevsko guranje glave u pjesak pred očeviđnom činjenicom da između HDZ-a (s koaličiskim partnerima i bez njih!) i lijeve oporbe predvođene SDP-om, nema ideoloških ni programskih razlika, i da se ta dva pola hrvatske politike samo nadmeću u servilnom kupljenju mrvica s tuđih stolova?

Postoji li taj treći, hrvatski put, za kojim toliko čezone dobar dio hrvatskih birača, i o kojemu se piše godinama, možda već više od desetljeća – svakako još otkad je Tuđman ocijenio da je za Hrvatsku poželjna bipolarna politička scena (pa je, vjerojatno u uvjerenju da će njegovi sljedbenici trajno zauzeti centar i desnicu, očito i poduzimao vrlo aktivne i prepoznatljive korake da se razdrobi i onemogući svaka ozbiljna *hrvatska alternativa* Hrvatskoj demokratskoj zajednici)?

Da je vodstvo Hrvatske stranke prava – stranke koja bi po imenu, definiciji i tradiciji trebala biti središnja hrvatska nacionalistička snaga – svjesno vlastite odgovornosti za sudbinu nacije, i da je kadro s više obraza i snošljivosti otvoriti se strančicama i pojedincima slične programske orijentacije, oko te *stožine* bi se u razmijerno kratkom vremenu, nema sumnje, okupilo i puno onih koji danas hrvatsku politiku promatraju s otvorenim osjećajem gađenja, a time bi se privukao i znatan broj ljudi koji po inerciji još uvijek glasuju za HDZ.

Međutim, to se neće dogoditi sve dotle dok simpatizeri HSP-a u rotopartnicu povijesti ne pošalju vodstvo koje se dva desetljeća zadovoljava političkom «trgovinom na malo», a svakako ne prije nego što vodstva srodnih stranaka (poput, recimo, Hrvatske čiste stranke prava) ne shvate da su godinama tek žrtve jeftine politikantske taktike, budući da ih HSP povremeno mami obećanjima o «suradnji» i «pravaškoj slozi i ujedinjenju», sve s ciljem da u javnosti ne ostavi dojam izolacionističkoga, samodosstatnog i tromog političkog dinosaure skromnih dimenzija i još skromnijeg dosega.

Zato se može očekivati da će, umjesto složnog nastupa s izglednim uspjehom, idući izbori biti pravo «klanje» na pravaškome dijelu političkog spektra: nasuprot Đapićevu («Srbovu») HSP-u koji će svoje bokove zaštiti pokojom marginalnom pravaškom skupinom, naći će se Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčevića koja, osokoljena prisutom Zvonka Bušića, najavljuje podvige za koje, bar zasad, nema vidljive podloge.

Nasuprot dramatičnoj potrebi da se postigne pravo okupljanje na istovjetnoj političkoj i ideološkoj osnovici (jer mehaničke koalicije nikad u povijesti nisu bile ni duga vrijeka niti su polučile kakve uspjehe: ljudi se okupljaju oko moćnih ideja ili snažnih pojedinaca, a ne oko same ideje okupljanja!), u Hrvatskoj posljednjih mjeseci cvjeta neobično naivna misao da se prava sloga može zamijeniti Potemkinovim selima u obliku kojekakvih saveza, udruga i «pokreta».

Kad se pet prosjaka udruži, ne će postati bogati (pa ni ako se nazovu «pokretom»!); kad se udruže ljudi koji ne samo različito misle i različito žele, nego se i međusobno opanjkavaju (tepujući pritom usput sami sebi kao «karizmatskim osobama») te, nasuprot svim rezultatima svih izbora, i dalje umišljaju da u hrvatskome nacionalnom životu doista nešto znače, zajamčen je ne uspjeh, nego upravo neuspjeh. Lako je moguće da nitko od njih ne prijeđe izborni prag. Zato nas ne bi trebalo začuditi ako se na idućim izborima hrvatski birači između kojekakvih «pravaša», «hrastova», «bukvi», «tikava» i takvih mogućnosti, odluče za Keruma, Bandića i tomu slične neovisne liste koje će, djelom i po narudžbi, isplivati u idućim mjesecima. Ne će to biti bogzna kakav izbor, ali tko od nas – poučen dosljednošću i mudrošću tzv. pravaša u posljednja dva desetljeća – može dati ruku u vatru da će to biti veća sramota od postojeće?

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

ŠTO SE HTJELO KAZATI GLASNOM ŠUTNJOM O DELOŽACIJI NADBISKUPA VRHBOSANSKOGA?	6
NA OSAMDESETPETOME MJESTU!	10
<i>Vladimir MRKOĆI, prof.</i>	
PROTUHRVATSKE I PROTUKATOLIČKE LAŽI MEDIJSKIH JURIŠNIKA ..	12
<i>Davor DIJANOVIĆ</i>	
OPASNE NAMJERE	15
<i>Josip Ljubomir BRDAR</i>	
RAĐANJE EUROPE (V.)	18
<i>Dr. Vjeko Božo JARAK</i>	
SAVJET LIJEČNIKA	23
<i>dr. med. Drina BLAŽEKOVIC-SOJČIĆ</i>	
KAKO SAM IZBJEGAO POKOLJ NA ORSULI: SVJEDOČENJE MARKA TRTOMANA	25
<i>Dr. Augustin FRANIĆ</i>	
OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (III.)	26
<i>Dinko JONJIĆ</i>	
LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (VIII.)	33
<i>Bruno ZORIĆ, prof.</i>	
HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (IV.)	35
<i>Kazimir KATALINIĆ, prof.</i>	
POVRŠNO I PRISTRANO DJELO O BL. ALOJZIU STEPINCU	37
<i>Ivan GABELICA</i>	
IN DIESER AUSGABE	47
IN THIS ISSUE	48

VERBA VOLANT...

SVE SMO POTROŠILI NA KORDIĆU I PROMICANJE «SRPSKO-HRVATSKOGA»

«Rastužio me e-mail dr. I. P. urednice Imagines-Buch-Verlag iz Beča. Javlja mi da je hrvatsko Ministarstvo kulture ponovno uskratilo finansijsku pomoć objavljanju njemačkog prijevoda moje knjige *Dalmacija anno Domini*. (Urednicajava: Vijesti su, kao i uvijek, negativne: i Vaše djelo i Matoševe pripovijesti / novele i Kovačić su odbijeni. Komentirati ne treba. Potpisao odgovorni za promidžbu hrvatske knjige vani: Čedomir Višnjić!... Prevedeni Matoš čeka već godinu dana na tisak. (...) To je već treća odbijenica! Ako je već tom 'kulturnom komesaru' i politologu Č. V. suvišna moja knjiga, zašto se uporno protivi objavljanju njemačkih prijevoda A. G. Matoša i Kovačića? Zaboga, čime su se ta dvojica uglednih starijih hrvatskih književnika mogla toliko zamjeriti sadašnjem hrvatskom Ministarstvu kulture!?)»

(Dr. Frano Baras, «Dnevnik 11.-17.X.: Hrvatska u raljama (ne)kulturne politike», *Hrvatsko slovo*, 16/2010., br. 809, 22. listopada 2010.)

*

HRVATI KAO REMETITELJSKI ČIMBENIK
KAPITAL TV: «Vjerujete li da će zaukre u komunikaciji s Miloradom Dodikom uistinu pomoći povratku Hrvata u Republiku Srpsku?»

VESNA PUSIĆ: «Mislim, po mojoj procjeni, da to politički više nije takvo pitanje kao što je nekad bilo, mislim da je možda veće pitanje opstojnost Bošnjaka u Republici Srpskoj»

(www.kapital.tv, tema: Hrvati u BiH, listopad 2010. Gosti: Vesna Pušić, HNS i dr. Zvonko Jurišić, HSP BiH)

*

«ISTAKNUTI» SVEĆENICI I TURČINOVIĆ UZ BOK STEPINCU, ILI: JA TEBE «VOJVODO TDKS-OVSKI», TI MENE «SERDARU NAŠ», DRUGI PUT...

«Opet u javnosti ostade jedva spomenut jedan od vodećih ljudi u toj (sic!) povi-

jesti. U nedjelju se u Istri, u Sv. Petru u Šumi proslavila (sic!) 20. obljetnica smrti prof. dr. Josipa Turčinovića. Misu je predvodio njegov prijatelj mons. Vladimir Stanković uz sudjelovanje više istaknutih (sic!) svećenika u prepunoj župnoj crkvi i zatim pred crkvom u prigodnom programu.

Na mjestu je bila usporedba Josipa Turčinovića s blaženim Stepincom...»

(Don Živko Kustić, protojerej stavrofor, «Turčinović», *Jutarnji list*, br. 4401/XIII, Zagreb, 5. listopada 2010., ist. ured.)

*

DOBRO DOŠLI NA MARKOV TRG!

«VEĆERNJI LIST: U najavi sezone ideju Jugoslavije nazivate veličanstvenom i svojim programom propitujete neki budući jedinstveni kulturni prostor Jugoslavije. Imate li političke ili kulturne ciljeve?

MLADENOVIĆ: Ja sam Jugoslaven. Ne dopuštam da me se smatra jugonostalgičarem jer bi to istoga trena značilo da priznajem da SFR Jugoslavija, zemlja u kojoj sam rođen, više ne postoji. Ideja Jugoslavije i jugoslavenstva je stotinama godina starija od Kraljevine SHS, njezina prvog otjelotvorenja, i siguran sam da i danas živi u stotinama tisuća onih koji su prostor bivše Jugoslavije doživljavali kao jedan. Mi možemo iz političkih ili drugih nerazumnih razloga nazivati naš zajednički jezik hrvatskim, srpskim, bošnjačkim, pa čak i crnogorskim ili nekim drugim budalastim nazivom, ali je činjenica da se radi o narodima koji su neraskidivo povezani, koje vezuju zajednički prostor i povijest i koji govore jednim jezikom, razumljivim milijunima ljudi na ovim prostorima.»

(Kokan Mladenović, ravnatelj beogradskog Ateljea 212, *večernji list online*, 23. rujna 2010.)

*

ĆERAĆEMO SE OPET, IZGLEDA?

«...Kako razumjeti činjenicu da se dio srpskog stanovništva koji u Hrvatskoj živi generacijama okrenuo protiv svojih sugrađana i odazvao se zovu nacionalističkog projekta iz Beograda, središta moći za

koje je bilo jasno da Srbe u Hrvatskoj smatra pijušima i topovskim mesom i za koje, što se na kraju i praktično potvrdilo, neće učiniti ništa nego će ih prepustiti sudbini koju je srbijanska politika pokrenula i zakuhala? (...) Kako je srbijanskoj politici uspjelo pridobiti i mobilizirati stotine tisuća hrvatskih Srba na liniji politike konfrontacije s Hrvatima kad se, s obzirom na okolnosti, mogla predvidjeti, a i predviđalo se, da će to završiti samo katastrofom srpske nacionalne zajednice u Hrvatskoj i njenom alienacijom od većinskog stanovništva? (...) Međutim, rad na razumijevanju Drugoga ima još jednu ključnu dimenziju koja se ne sastoji u nastojanju da se objasni ono što se dogodilo, nego u tome da se otkrivanjem obrazaca mišljenja i mentalnih sklopova koji su doveli do sukoba, gubitaka i trajnih negativnih posljedica, pokuša izbjegći sličan ishod u budućnosti. Nalazi društvenih znanosti, dobiveni analizom stotina i stotina etničkih sukoba, pokazuju da je vjerojatnost da do nekog konflikta dođe veća ukoliko je sukob imao neku raniju instanciju i pri tome završio neuspjehom; u našem slučaju to znači da pobuna devedesetih, barem u ovom pogledu, ima čak i povećane šanse da jednom bude reprizirana. (...)»

Uzmu li se u obzir neki pokazatelji, može se reći da to samorazumijevanje još uvijek nije na najboljem putu da otkrije zablude i krive procjene. Kao jedan od primjera za to može poslužiti činjenica da se i ove godine na komemoraciji jasenovačkim žrtvama u Donjoj Gradini, dakle na desnoj obali Save, odnosno u Republici Srpskoj, od strane političkog vodstva tog entiteta i u nazočnosti predsjednika Republike Srbije, koji se smatra predstavnikom najmodernije i najeuropske opциje u današnjoj srpskoj politici, moglo čuti da je u Jasenovcu pobijeno sedam stotina tisuća ljudi. Nije sada toliko bitno što su i najsavjesnija istraživanja različitih znanstvenika, uključujući i one koji pripadaju narodima koji su imali najveće i najtragičnije gubitke u tom logoru smrti, pokazala da se radi o manjem broju – uostalom, kad su ovakve stvari u pitanju brojevi nisu odlučni jer je i jedna smrt strašan zločin – nego u tome da se ne odustaje od iz poznatih pragmatičnih razloga svo-

PONOVNA PRIMJENA ISKUŠANOG RECEPTA: PREKO KULTURNE SURADNJE DO POLITIČKOG UJEDINJENJA

jedobno proizvoljno postavljene brojke a koja je s vremenom poslužila za stvaranje mita ne samo o Jasenovcu, nego i o genocidnoj naravi Hrvata. Ne odustajati od te brojke znači ne odustajati od mita koji je bio jedna od najpogrešnijih premisa pobune te na taj način stvarati subjektivne pretpostavke i motivacijske temelje budućeg sukoba.

Drugi primjer su neke od argumentacija u recentnim dokumentima koje Republika Srbija pripravlja za međunarodnopravne postupke, a gdje se, primjerice, tvrdi da je područje Republike Srpske Krajine, dakle područje zahvaćeno pobunom, bilo „središte“ i „ishodište“ sveukupnog života Srba u Hrvatskoj. Područje na kojem su Srbi imali uglavnom relativni većinski udio u stanovništvu i to u krajevima koji su ionako općenito rijetko naseljeni, i gdje se, bez obzira na nacionalnu pripadnost, živjelo teško, siromaški i oskudno te u zaostalim prilikama, dakle područje na kojem je prisustvo Srba samo demografska ili biološka činjenica, sada se proglašava središtem života nacionalne zajednice, pa se onda utoliko i prisutnost Srba u Hrvatskoj svodi na puku demografsku činjenicu. (...) U tom smislu „središte“ i „ishodište“ srpstva u Hrvatskoj nisu oni najslabije naseljeni i najmanje razvijeni krajevi koji su postali središtem i ishodištem jedne destruktivne politike, nego svi hrvatski prostori u kojima su spomenuti i mnogi drugi Srbi živjeli i djelovali, gradeći Hrvatsku i pridonošeći njenom civilizacijskom napretku. Kad se sada stvari opet okreću i središtem srpstva proglašava njena demografsko-biološka masa, ne možemo se osloboediti dojma da se ponovo, dakle kao i u vrijeme pobune, insistira na odjelitim životnim prostorima odnosno na nemogućnosti sudjelovanja u zajedničkim i obostrano korisnim projektima....

(Dr. Ozren Žunec, sociolog, početkom srpnja 2010., na predstavljanju dviju knjiga dokumentata Hrvatskoga memorialno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata u Hrvatskome državnem arhivu)

Da do jedne beogradske dvorane, u kojoj je 27. listopada 2010. održana tribina pod naslovom «Rođeni u YU», ne vode travovi kopita, i da se za njezinim sudionicima ne osjeća vonj sumpora, mogao bi čovjek požaliti što na skupu, uz režisera Želimira Žilnika, glumicu Mirjanu Karanović, pisca Miljenka Jergovića i puno manjih, upravo priučenih pisaca, piskarala Ante Tomića i Muharema Bazdulja, te voditelja, srpskog pisca Teofila Pančića (čije nam je literarno djelo nepoznato, ali ako je sukladno fizičkim dimenzijama pisca čak i nakon dijete, divimo mu se unaprijed i *na neviđeno!*) nisu sudjelovali još i Boško Buha, a posebno Mirko i Slavko, legendarni likovi jugoslavenskih petparačkih stripova («Slavko, pazi metak!» «Hvala ti, Mirko, spasio si mi život!»).

Koga bi, da nije tih simptoma nazočnosti *velikoga graditelja*, uopće zanimalo što se šaka tipova koji sami priznaju da se osjećaju iskorijenjenima i ničijima, sastala da bi svijet uvjeravala kako i nakon raspada Jugoslavije postoji «*identitet koji svi rođeni do 1990. godine nose u sebi – jugoslovenstvo*». Tipovi su nezanimljivi, njihove fraze unaprijed poznate i prepoznatljive. I nakon Jugoslavije, jugoslovenstvo! Parola već viđena: I nakon Tita – Tito! I nakon Gologa, Goli! Jer, kao što ni onomu žitelju zagrebačkog Jaruna, koji se na popisu pučanstva 2001. iz prosvjeda izjasnio kao Eskim, nitko ne može sprječiti Tomića da – sa svojim, kao što se znade i vidi, jako razvijenim osjećajem njuha za lijepo – izjavlja kako je jugoslavensko doba bilo prekrasno, i kako se danas, dvadeset godina kasnije, osjeća «*kao iseljenik*», jer «*to nije više mjesto u kojem živim i nekako se bojam da ne postanem kao i svaki iseljenik, naporan sa svojim pričama o prošlosti, u ovom slučaju o Jugoslaviji. Osim toga*», dodaje Tomić, «*mi danas živimo s novim izazovima, svijet je postao strašan i mislim da imamo važnijih stvari. Kad govorimo o ovome strašnom svijetu u kojem je nestalo solidarnosti i kojem se prema radnicima odnosi kao prema psima, opet mi je korisno to iskustvo Jugoslavije, jer nas je socijalizam naučio solidarnosti, zajedništvu. Zapravo, kad pomislim unatrag, mislim kako je zapravo tih 50 godina te zemlje bilo zapravo jedno*

herojsko vrijeme. Danas se baš „srozavamo“, gubimo i solidarnost i ljudske vrijednosti i tu priču o nečemu što je zajedničko».

Puno je nezgodnija činjenica da jedan, ruku na srce, solidan pisac kao što je Jergović, do te mjere pati od samomržnje da uporno uvjera svijet kako Jugoslavija kao jedinstveni kulturni prostor i dalje postoji: «*Jugoslavija je nestala kao državno-politička činjenica, kao što je ukinuta i služba društvenog knjigovodstva u većem dijelu zemlje, pa sad umjesto osobnih iskaznica se jedno vrijeme moraju uza sebe nositi putovnici. Dakle, to je političko stanje stvari. Međutim, ono na čemu je Jugoslavija bila stvo-*

Teofil Pančić, Želimir Žilnik, Mirjana Karanović, Ante Tomić, Miljenko Jergović i Muharem Bazdulj

rena, a to je prostor nekog kulturnog identiteta i sličnih povijesnih i predpovijesnih iskustava, to je ostalo isto i to zapravo sve više i više opet funkcionira. SFRJ se u kulturnom smislu ne samo da nije raspala, nego se niti ne može raspasti čak ni uz pomoć najgoreg nacionalizma. Što je ostalo? Ostalo je svakome ono što mu je u duhovnom, moralnom i puno manje materijalnom smislu prethodno i pripadalo.»

Jer, Jergović zna što govori, u čije ime i zašto to govori: on znade da je stvaranje i održavanje predodžbe o jedinstvenome kulturnom prostoru redovita, upravo nužna prepostavka gospodarskoga i, na koncu, i političkog stapanja određenog prostora. Od njegove najave do proglašavanja Milovana Glišića obveznom literaturom u hrvatskim osnovnim školama, samo je jedan korak, kao što nas iz dana u dan uvjeraju Jadranka Kosor, Boža Biškupić i njegov pomoćnik Čedomir Ćeda Višnjić. Iza toga valja ponovno očekivati šajkače podno Jelačićeva spomenika u Zagrebu: Lepa Brena i Bajaga već su prošli... (C. M.)

JOSEPH E. STIGLITZ: TAJNI PLANOVI MMF-a I SVJETSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ ZABRINJAVA

Joseph E. Stiglitz, profesor ekonomije na američkom sveučilištu Stanford, bivši savjetnik predsjedničkog vijeća **Billa Clinton**a i bivši predsjednik Svjetske banke za obnovu i razvoj, odlučio je „govoriti“ o tome kako moćne zapadne banke i Međunarodni monetarni fond u svojim tajnim dokumentima planiraju i hladnokrvno izazivaju socijalne nemire u mnogim siromašnim i tranzicijskim zemljama diljem svijeta koje „pomažu“. Članak je izvorno objavljen u „The Observeru“, davnoga 29. travnja 2001. godine. Mi ga prenosimo sa stranice *hrsvjet.net*, u prijevodu i obradi **dr. Ivana Šimatovića**. Izvornik je dostupan na *Googleu*: Joseph Stiglitz Observer, četvrti red: IMF's four steps to damnation. (Ur.)

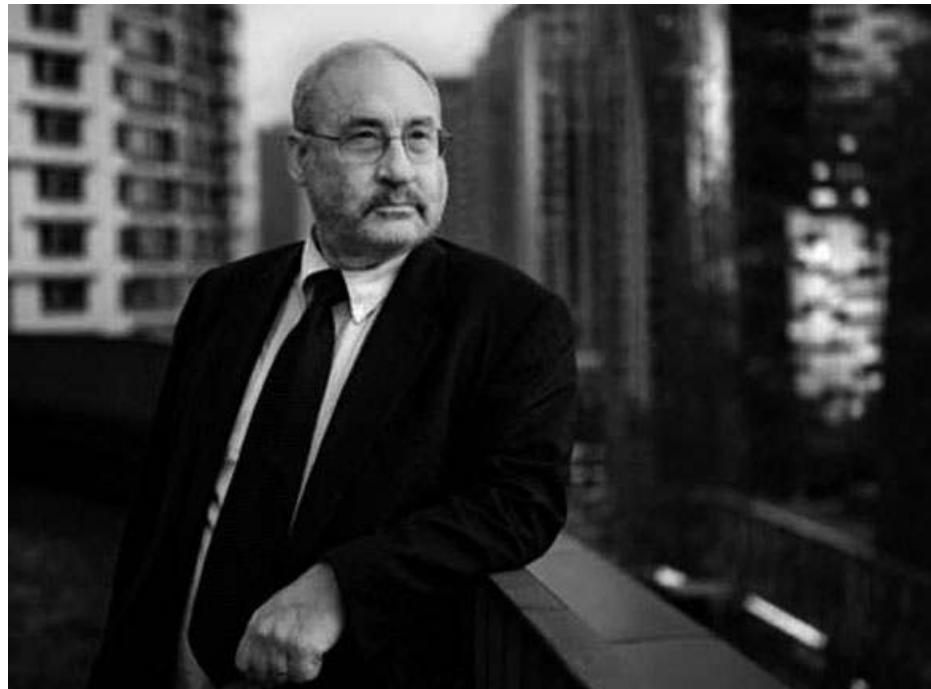
ČETIRI KORAKA DO PROKLETSTVA

Perfidno smišljeni scenarij je sljedeći: Prvo se snimi i detaljno analizira gospodarsko i kadrovsko stanje svake države koja zatraži finansijsku pomoć za svoj razvitak ili opstanak. Nakon toga Svjetska banka za obnovu i razvoj vladi dotične zemlje uručuje istovjetan tipizirani program, koji sadrži četiri obvezna koraka.

Prvi korak – privatizacija

Prvo što vlada zemlje-žrtve treba neodložno provesti, jest privatizacija gospodarstva, a posebice velikih javnih i ključnih industrijskih poduzeća koja čine kralješnicu privrede. Umjesto da se argumentirano usprotive zahtjevu za brzopletu prodaju javnih poduzeća, mnogi su političari požurili u radosnu (ras)prodaju elektroprivrede, naftne industrije i vodoprivrede kao gospodarski imperativ. Da bi ušutkali trijezne kritičare takvoga nepromišljenog postupka s teškim daleko-sežnim posljedicama, oni se pozivaju na imperativne zahtjeve Svjetske banke za obnovu i razvoj.

„Možete vidjeti kako im se rašire oči na mogućnost dobivanja provizije ako se u procjeni vrijednosti imovine velikih javnih poduzeća i ključnih industrijskih po-

Joseph E. Stiglitz

duzeća skine koja milijarda ili barem nekoliko stotina milijuna dolara“ – kaže profesor Stiglitz.

Drugi korak – liberalizacija

Nakon kampanjski provedene privatizacije obvezno slijedi donošenje zakonske regulative o liberalizaciji tržišta kapitala. Taj potez, teorijski gledano, omogućuje investicijskom kapitalu nesmetan ulazak i izlazak iz zemlje. Pri tome, kako pokazuje iskustvo, u zemlju-žrtvu ulazi relativno malo kapitala, a kudikamo najveći dio raspoloživog kapitala na „zakonit“ način nesmetano izlazi iz zemlje. Taj proces izvlačenja kapitala je u ekonomiji poznat pod imenom „krug vrućeg novca“.

Novac ili, točnije rečeno, pljačkaški kapital ulazi u zemlju-žrtvu prvenstveno radi špekulacija nekretninama i valutom, a zatim poput plašljive divljači, bježi glavom bez obzira već na prvi znak nadolazećih nevolja koje bi mogle bilo kako ugroziti njegovu sigurnost. U tome paničnom bijegu kapitala, državne pričuve mogu „presušiti“ za samo nekoliko dana. Nakon takvoga vješto insceniranog bijega kapitala, MMF obvezno traži od vlade zemlje-žrtve da odmah drastično poveća

kamatne stope na 30, 50 ili čak 80%, kako bi velike svjetske špekulante privukla na povrat isisanoga državnog kapitala.

„Rezultat takvog poteza vlade, koja najčešće nema drugog izlaza, je predvidljiv“ – kaže profesor Stiglitz. Astronomski kamatne stope, dakako, brzo privuku odbjegli kapital, dok s druge strane one sustavno razaraju industrijsku prizvodnju i definitivno isušuju nacionalnu riznicu zemlje-žrtve.

Treći korak – tržišno određivanje cijena

Tada MMF zemlju-žrtvu koja je na izdaju, hladnokrvno uvlači u treći korak – tako zvano „tržišno određivanje cijena“. To je lijep izraz za dramatično dizanje cijena hrane, energenata, vode i ostalih komunalnih usluga.

To, dakako, ne vrijedi za cijenu rada (plaće) i mirovine. Time se, u prvom redu, drastično ruši već ionako nizak životni standard stanovništva te osjetno podižu poslovni troškovi u već dobrano posustaloj privredi. Ukrzo nakon toga, prema već dobro uigranom scenariju, slijedi završni, četvrti korak.

Četvrti korak – MMF-ov prosjed

Tim prosjedom je zemlja-žrtva doslovce bačena „na koljenu“ i „de facto“ se nalazi pred posvemašnjim gospodarskim uništenjem. U tim dramatičnim okolnostima MMF iz nje zločinačkom hladnokrvnošću izvlači i posljednje kapi krvi. Programirano pojačava „vatru“ i podiže socijalnu temperaturu dok napokon cijeli kotač ne eksplodira. Time je otvoreno samo predvorje pakla.

Eklatantan primjer za to je Indonezija 1998. kojoj je MMF bezobzirno ukinuo subvencije za hranu i gorivo za siromašno pučanstvo, nakon čega su posvuda bukvalni žestoki prosjedi i nemiri.

U tom pogledu je također poučan primjer Bolivije, u kojoj su prošle godine izbili veliki nemiri zbog drastičnog povećanja cijene vode. Vješto programirani i precizno tempirani MMF-ovi prosjedi, kao svojevrstan znak uzbune, uzrokuju novi masovni bijeg kapitala iz zemlje-žrtve, a nerijetko dovode i do stecaja vlaste. Taj posvemašnji gospodarski palež ima i svoju svjetlu stranu - dakako, samo za bezobzirne strane vlasnike kapitala. U takvoj bezizlaznoj situaciji oni mogu po smješnim cijenama otkupiti preostalu imovinu zemlje-žrtve u paničnoj rasprodaji. Po tom perfidnom obrascu već je u posljednjim desetljećima u Trećem svijetu stvoreno mnogo zemalja-gubitnica. Pri tome su jedini pobjednici uvijek bile moćne zapadne banke koje u bezdušnu lovu za kapitalom ni pred čim ne prezaju.

Prema profesoru Stiglitzu u planovima MMF-a i Svjetske banke za obnovu i razvoj ponajviše zabrinjavaju dvije bitne stvari:

1. Da se planovi stvaraju u tajnosti i da ih uvijek vodi apsolutistička ideologija kojoj je strana svaka humanost i altruijam. Uz to, oni nikad nisu otvoreni za stručnu raspravu i primjedbe te su tako razrađeni da programirano urušavaju demokraciju u zemlji koja ih nekritički primjenjuje.

2. Da nisu uspješni!

Postoji li zemlja koja je izbjegla ovakvu nesretnu sudbinu? „Da“ – kaže profesor Stiglitz: „Botswana!“ Njihov trik? „Odlučno su rekli managerima MMF-a i Svjetske banke: Go home!“

(The Observer)

POMOĆ BRATSKOJ SRBIJI

Šteti hrvatska država na sve strane, režu se plaće i mirovine, a spas nacije zajamčilo je smanjenje mirovina hrvatskim političkim uznicima. Oni su svrstani u «povlaštene»: bila je, doista, povlastica u vodi do pasa isušivati Lonjsko polje, robovati u istarskim rudnicima ili na izgrad-

što znamo, još uvijek u vlasništvu hrvatske države. (Valjda ne će biti prodana do izlaska ovog broja *Političkog zatvorenika*? Ne će, jer ju prethodno valja sanirati, da ju strani kupac može kupiti kako spada!) I ta, dakle, Hrvatska elektroprivreda već godinama ništa ne poduzima da bi se od bratske Srbije naplatilo više od

Zaboravljeni novac Hrvatska elektroprivreda nije činila ništa kako bi od Elektroprivrede Srbije naplatila pola milijarde eura duga proizašla 70-ih godina iz gradnje TE Obrenovac i rudnika Tamnava

HEP godinama nije mario za srpski dug

nji Novoga Beograda, graditi «autoput bratstva i jedinstva» ili razbijati i mljeti kamen za izradu betonskih pločica na Golome otoku. Red je zato da im se mirovine skrešu.

Jer, kako bismo novčano pomogli bratsku susjednu Srbiju, ako ne otkinemo od usta hrvatskih državljan? Dokumente i propise koje smo u sklopu pregovora s Europskom unijom prevodili na hrvatski i skupo plaćali, bratskoj smo Srbiji darovali (šaljući i time, uostalom, poruku što na službenoj razini mislimo o tome da su hrvatski i srpski različiti jezici). No, to nije sve. Hrvatska elektroprivreda je, kao

pola milijarde eura, koliko Srbija duguje Hrvatskoj na ime izgradnje termoelektrane Obrenovac VI. i rudnika Tamnava.

Osim povrata kredita, problem je i u isporuci struje: Hrvatskoj je još od 1991. uskraćeno pravo na kupnju električne energije po povlaštenoj cijeni. Milijuni se gube, na drugoj se strani plaća skupa struja, a HEP i hrvatska vlasta ne poduzimaju ništa. Glavno da su braća Srbi sretni, i da je Bruxelles zadovoljan našom «kooperativnošću». Račun će opet platiti – Hrvati. (B. Z.)

Znate li ...

- Da je u Hrvatskoj nekim čudom još uvijek živo **39.611 sudionika NOR-a** koji primaju prosječnih 2.721 kuna mirovina (za koje, naravno, u najvećoj mjeri nisu plaćeni nikakvi mirovinski doprinosi)
- Da je 2. svjetski rat završio prije čak 65 godina, a Domovinski rat (u kojem su sudjelovali gotovo svi za rat sposobni muškarci) prije samo 15 godina, unatoč tome broj primatelja mirovina Hrvatske vojske i branitelja za samo 22.226 osoba premašuje sudionike NOR-a
- Ako su svi preživjeli sudionici NOR-a imali 1941. godine samo 18 godina danas bi svi oni trebali imati prosječno 87 godina. Prema popisu iz 2001. godine u RH ima samo **11.578 muškaraca starijih od 85 godina!**
- Svota koju HZMO isplaćuje čudnovato preživjelim sudionicima NOR-a iznosi cca **1,4 milijarde kuna** što je, naravno, znatno **više od svih prijevremenih mirovina žena**, koje su radile više od 30 godina na poslu da bi ostvarile pravo na svoju prijevremenu mirovinu

ŠTO SE HTJELO KAZATI GLASNOM ŠUTNJOM O DELOŽACIJI NADBISKUPA VRHBOSANSKOGA?

Skoro u posljednji trenutak odgođena je deložacija nadbiskupa vrhbosanskoga, kardinala **Vinka Puljića**, iz dijela nadbiskupske rezidencije u Sarajevu, zakazana za 17. studenoga 2010. godine. Kao što je poznato, pravomoćnom presudom tamošnjega Općinskog suda određeno je da se obitelji, točnije supruzi agenta jugos-

Kardinal Vinko Puljić

lavenske Službe državne sigurnosti **Fadila Smajovića**, vratи stan koji je sad umrlom udbašu dodijeljen davne 1961. godine, sa svrhom prisluškivanja vrhbosanskog nadbiskupa i njegovih suradnika. Istdobro je određeno da se nadbiskupiji zaplijene i na dražbi prodaji pokretnine zbog namirenja troškova postupka koji iznose oko pet tisuća konvertibilnih maraka.

Premda podatcima objavljenima u medijima, moglo bi se zaključiti da nisu baš u pravu oni koji – poštapajući se o latinsku *dura lex sed lex* (krut zakon, ali je ipak zakon) – hoće stvar prikazati kao bolno suočavanje s pravnom državom, što, eto, prvi na svojoj koži mora iskusiti prvi čovjek najmalobrojnije konfesionalne zajednice u državi u ko-

joj su i etnički i politički sporovi i danas, duboko u XXI. stoljeću, duboko obilježeni konfesionalnom razdjelnicom. Problematično je pitanje aktivne legitimacije Smajovićeve supruge, i same dužnosnice Službe državne sigurnosti, prijeporan je niz njezinih procesnih radnji. No puno je važnija činjenica da su kardinal Puljić i njegovi suradnici godinama – očito ne uzdajući se previše u to da će se sud sjetiti zakonskih odredaba o nedopuštenim i nemoralnim pobudama pri sklapanju ugovora – tražili pomoć kod gradskih i državnih vlasti, priželjkujući da se problem riješi tako što će se *udbaška baština* osigurati dodjelom stana Smajovićima na drugoj adresi.

Nije, dakle, kardinal Puljić svih tih godina na sva zvona galamio o svome i crvenom problemu, nije glasno upozoravao ni na to da su prislusni uređaji pronađeni u «Smajovićevu» stanu, pa ni na to da je njegov bivši susjed osoblje ordinarijata godinama zlostavljao na vrlo prizemne načine. Nasuprot tome, molio je Puljić

Ulaž u zgradu nadbiskupije

Dokument o udbaškoj prošlosti E. Smajović

državne i gradske vlasti da problem riješe u okviru zakona, te da na taj način pokaže kako katolici u Sarajevu nisu smetnja nego važan čimbenik gradskoga i državnog identiteta. Govorio je gluhim, odnosno onima koji ga nisu htjeli čuti.

Jer, nemoguće je i zamisliti da Bošnjaci-Muslimani u vrhu gradske i državne vlasti tijekom tog razdoblja (a trajalo je ono, izgleda, više od dvije godine, koliko je proteklo od odluke kantonalnoga suda), nisu pomislili kakve političke i psihološke posljedice takav rasplet može imati na raspoloženje katolika, većinom Hrvata u Bosni i Hercegovini. Na političkoj je razini stvar bila i ostala toliko jednostavna, da joj je doraslo i dijete predškolskog uzrasta. A ako ipak nisu reagirali više od dvije godine, to znači kako su svjesno prihvatali da takva poruka bude odasvana. Je li moguće zamisliti da ima ikoga tko ju nije čuo?

(P. A.)

HRVATE U REPUBLICI SRPSKOJ PREDSTAVLJA MILOŠEVIĆEV SAVJETNIK!

Dok se s pravom zgražamo nad tim što su tzv. hrvatskog člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine (ponovno) izabrali nehrvati (uglavnom Bošnjaci-Muslimani) i što taj **Željko Komšić** prema tome – unatoč potpori koju mu daju **Zoki Milanović** i **Stipe Mesić von Gratschani** – ima mršav legalitet i nikakav legitimitet, skoro listom smo previdjeli da je u dičnoj, bratskoj i nesvrstanoj Republici Srpskoj na dužnost podpredsjednika «Srpske» kao hrvatski predstavnik, s manje od jedan posto osvojenih glasova, izabran stanoviti politolog **dr. Emil Vlajki**.

Dr. Emil Vlajki

Čovjek je to – kao što fotografije nepotno svjedoče – lijepa lika, stasit i simpatičan, ujedno iznimno zanimljive prošlosti i solidan jamac hrvatske budućnosti u «Srpskoj». Prema službenim podatcima, rođen je u staroj dubrovačkoj obitelji, od rastao je u Splitu, a u Zagrebu je završio fakultet političkih znanosti i ekonomiju. Političke je znanosti magistrirao i doktorirao u Parizu. Do kraja 1992. je predavao u Sarajevu, gdje ga je bio glas da posvećuje posebnu pozornost tjelesno pristalijim studenticama. U osamdesetima je drugovao s **Nenadom Kečmanovićem** i kasnijim vojvodom **Vojkom Šešeljem**. Nekoliko mjeseci nakon rasplamsavanja rata u BiH, Vlajki je, odazivajući se zovu srca, emigrirao u – Beograd, gdje je već ranije odselila njegova bolja polovica, kći oficira *Jugoslovenske narodne armije*.

Napisao je Vlajki više članaka i desetak knjiga, među njima i «Demonizacija Srba». Mnogi od onih kojima se danas predstavlja kao Hrvat, pamte da se izjašnjavao kao Židov. (Cinično se tvrdi: dok su židovske organizacije i udruge sponzorirale njegove knjige!)

Kad je **Slobodan Milošević** pritvoren i otpravljen u Haag, zatražio je Vlajkijevu stručnu pomoć, pa mu je ovaj jedno vrijeme bio savjetnikom. Među znamenitim mislima dr. Emila Vlajkija, hrvatskog potpredsjednika Republike Srpske, jesu i ona da je Milošević «postao simbolom otpora novom svetskom poretku i njegovim zločinačkim metodama», «Milošević je sa jasnim iskazivanjem istine o NATO-ubica i njihovoj ulozi u uništanju Jugoslavije i Srbije, prešao iz optuženika u tužioca, iz pepela u legendu», «u Haagu se odvija zombifikacija Slobodana Miloševića, a preko njega i čitavog srpskog naroda. Ova zombifikacija je fizičke, političke, moralne i psihološke prirode» itd. Nisu manje dubokoumne i etične njegove ocjene da su «masovne grobnice (poput onih oko Srebrenice) uobičajena stvar u ratnim vremenima kada se vrši asanacija terena kako ne bi došlo do masovnih zaraza», i da je rasprava o srpskim ratnim zločinima potrebna NATO-u kako bi «opravdala bombardiranja srpskih područja u BiH i Jugoslaviji/Srbiji»...

Za takve i slične zasluge, budućega hrvatskog potpredsjednika Republike Srpske uhljebili su na banjalučkome fakultetu političkih znanosti, nadaleko poznatom po visokim znanstvenim dometima i njegovanju sveučilišne autonomije. Među prvim izjavama koje je dao nakon izbora na mjesto potpredsjednika – izborima koje hrvatska javnost očito ne dovodi u pitanje – Vlajki je, na pitanje: «Šta će biti vaši prioriteti na mjestu potpredsjednika RS, s obzirom na ograničenja te funkcije, ali i na njene prednosti?», odgovorio:

«Ograničenja mogu biti institucionalno objektivna, ali, to uvijek ovisi od ličnosti. Moje dosadašnje ponašanje ukazuje na to da ja ne mislim ovu funkciju shvatiti kao ikebanu. Aktivno ću učestvovati u političkom životu ovog entiteta. Moji prioriteti će biti višestruki. Prvo, borba protiv islamizacije ovih prostora. Drugo, insisti-

ranje na paralelnim i specijalnim vezama sa Hrvatskom, a na koncu konca i sa svim drugim zemljama u okruženju. Treće, napori za stvaranje hrvatskog entiteta unutar Federacije BiH. Četvrti prioritet će, naravno, biti borba protiv demonizacije srpskog naroda.»

Kao što vidimo, dr. Emil Vlajki je pravilno identificirao sve hrvatske interese u Republici Srpskoj, razobličio klasnog i nacionalnog neprijatelja te promišljeno i marksistički pristupio njihovu rješavanju. Pravci razvoja socijalističkog samoupravljanja u uzvišenom rješavanju hrvatskoga nacionalnog pitanja po smjernicama zacrtanim u lenjinsko-staljinskim učenju jasno pokazuju, da će lik i djelo hrvatskog potpredsjednika Republike Srpske, dr. Emila Vlajkija, biti zlatnim slovima upisano u hrvatsku političku, poglavito parlamentarnu povijest. Eventualni problem može se pojavit tek u slučaju da koji zlobnik odluči lik dr. Vlajkija prikazati u profilu. Tada će, naime, okvir slike imati dimenzije koje ponešto odudaraju od okvira koji se obično izrađuju za portrete.

Borac za hrvatske interese u "Srpskoj"

Ali, kad je zaštita nacionalnih interesa posrijedi, sva estetska pitanja moraju se staviti u drugi plan, pa i pitanje dimenzija nosa dr. Emila Vlajkija, kao što je istaknuo predsjednik **Milorad Dodik** u poznatom govoru održanom u Laktašima prošle godine... (J. P.)

PALO JE USTAŠKO UPORIŠTE!

Predsjednik Samostalne demokratske srpske stranke, pouzdani koaličijski partner **Ive Sanadera i Jadranke Kosor**, svojedobno okupacijski gradonačelnik Vukovara, **dr. Vojislav Stanimirović**, u razgovoru za beogradsku *Politiku* lapidarno je sažeо učinke posjeta Vukovaru i tzv. isprike predsjednika Republike Sr-

Stanimirović za beogradsku Politiku:

‘Nije istina da su Srbi počeli rat u Vukovaru’

To je omlakoviziranje žrtava, komentira je ravnateljica vukovarske bolnice Vesna Bosanac.

* VUKOVAR
Predsjednik SDSS-a vojvoda Stanimirović u razgovoru za beogradski dnevni list *Politika*, govoreci o odjećima Tadićeva posjeta vukovaru, spominjući je i ratnu vukovarsku 1991. godinu.

Neophodno izmirenje.
Sponzoruvši da je i SNSS jedan od inicijatora Tadićeve posjeta, Stanimirović je rekao kako su "Josipović i Tadić političari koji imaju drugačiju viziju međudržavnih odnosa i rješavanja problema".

Zamirone na ovim proštima je neophodno. Ratni zločini u Vukovaru je učinjen i to što se Tadić ispratio i izrazio oprostaj jest civilizacijski čin, a za nas svejedno obaveštajmo da je tako i kada je učinjen. Svojim primjerom te se odgovarao na sebe.

S druge strane, Josipović je prvi put javno rečeo da su ubijani i srpski civili i da je u uklanjanju posebnih ostataka aštristala i sudjelovala. To je uvelike rečeno da su Srbi počeli taj rat, što je počeo rat u Vukovaru, jer je do sada uvijek rečeno da su Srbi počeli taj rat, što ne stoji.

- To je deplirano pitanje, ali i omlakoviziranje žrtve - komentirala je Stanimi-

domaće javnosti potrebno relativizirati vukovarsku ispriku.

Pravi su Stanimirovićevi ciljevi puno viši i krupniji. On zapravo hoće kazati da velikosrpske agresije uopće nije bilo, da su se Srbi i srpstvo samo branili. Nije to nikakav ispad «lekara» koji je u studenome 1991. likovao što je «palo i poslednje ustaško uporište» u gradu na Dunavu, nego je riječ o sastavnom dijelu srpske strategije upravljenje prema reviziji ratnih događanja. Istovjetna se pripovijest već godinama ponavlja i u Bosni i Hercegovini: ni tamo nisu Srbi počeli rat, ni tamo nije sve započelo velikosrpskom agresijom, nego je sve bilo tek reakcija na «uboštvo srpskog svata» u Sarajevu početkom travnja 1992. godine. Da nije bilo tog incidenta, ne bi Srbi poklali stotinjak ili dvjesto tisuća ljudi u BiH! Da nije tobožnje Šuškove zolje ili «merćepovaca», ne bi Vukovar bio smržljen u prah i pepeo!

Tako su «srpski svat» i «Šuškove zolje» postali sastavni dio jednoga općeg scenarija, na kraju kojega je izjednačavanje krvice, prisilno «mirenje zapadnobalkanskih plemena» i, potom, stvaranje «jugosfere». Stanimirović je, poput Josipovića i Tadića, tek pijun na toj velikoj šahovskoj ploči. I bit će to sve doble, dok su u Hrvatskoj na vlasti oni kojima koalicijske partnere u vlasti propisuje Bruxelles, a ne hrvatski birači! Zato je jeftin trik ako se na

Vjerujem u politiku koja doprinosi dobru, a ona se može ostvariti samo ako se temelji na potpunoj istini. Dobrosusjedske odnose treba razvijati među svim državama, rješavajući današnja pitanja i tako ih poboljšavati. Ovo trebaju činiti i Hrvatska i Srbija. Nažalost, gospodo predsjednici, Vašem planiranom susretu u Vukovaru nedostaje istina i ne ćete postići dobro.

Nezaposlenost, dugovi i ekonomска kriza su najvažnija istina o stanju u današnjoj Hrvatskoj, Srbiji, Europi i svijetu. Socijalni teret nosi narod (posebno nezaposleni, mlađi i umirovljenici), a ne uski krug bogatih, niti politička elita. Mnogi štrajkovi i protesti, kako u Europi tako i u Hrvatskoj, reakcija su i izraz prezira prema ovakvoj eliti. Gospodo Josipoviću i Tadiću, kao predsjednici vi ste vrh te elite. Izabrani ste za rješavanje teških problema današnjice i otvaranja puta budućnosti. Svoju suradnju trebate u potpunosti posvetiti tim ciljevima.

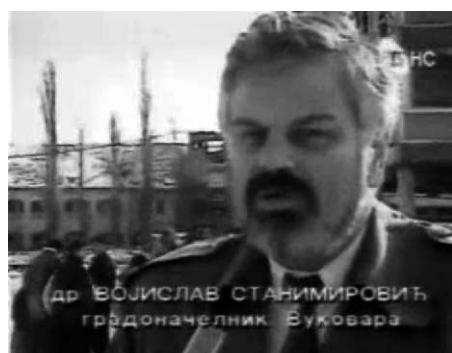
Ako u tome uspijete, i obje zemlje, uz vlastito zalaganje i međusobnu ekonomsku suradnju, postignu značajne rezultate te za deset i više godina izađemo iz krize i omogućimo stanovništvu rađanje djece, kvalitetno školovanje i zdravstvenu zaštitu, zaposlenost, socijalnu sigurnost, međusobnu solidarnost, slobodu od straha i vlastito dosljedanstvo, tada će neki budući predsjednik, poput Willyja Brandta 1970., steći pravo da u tišini klekne na Ovčari, zaplače i bude toliko ispunjen emocijama, da uza sve nasto- janje neće ni moći izgovoriti: „Oprostite“.

Naši su odnosi još daleko od toga i ne uzimajte sebi prava koja nemate, kako bi izbjegli obaveze za čije izvršenje ste izabrani.

Ni jedan od vas nije samostalno u dosadašnjem životu stekao moralno pravo da rješava terete prošlosti. Gospodine Josipoviću, vi niste ni branitelj ni žrtva, pa zato i olako, a nedopustivo predlažete odustajanje od hrvatske tužbe protiv Srbije. Gospodine Tadiću, vi niste ustali protiv srpske agresije kad je provođena, a danas do najveće dubine vrijedate sve Hrvate i cijelu Hrvatsku, nazivajući vojno-redarstvenu akciju Oluja zločinom. Ovakvo pravo nijedan niste stekli ni u svojim radovima kao stručnjaci.

Ne prozivam vas zato što niste imali dovoljno hrabrosti da činite dobro u ključnim vremenima stradanja, nego ne želim da prisvajate što vam ne pripada i radite ono za što niste ovlašteni, a izbjegavate rješavati danas toliko važna pitanja izlaska iz ekomske krize.

Na tragu riječi Hanne Arendt, molim da ne budete banalni, površni i neodgovorni, jer si više „ne možemo priuštiti da iz prošlosti izvadimo što je bilo dobro i to nazovemo svojim nasljeđem, odbacimo zlo i naprsto mis-

Stanimirović kao gradonačelnik okupatorske uprave

hrvatskoj strani Stanimirovića hoće prikazati kao pojedinca, a njegove izjave minimizirati kao uvrede koje se mogu anularati podsjećanjem na njegovu ulogu u okupiranom Vukovaru 1991. godine. Jer, problem je u tome kako je postavljen hrvatski politički sustav, a ne u tobožu nekontroliranom ispadu lekara Stanimirovića kao pojedinca! (T. R.)

ŠTO VAM NEDOSTAJE ZA SUSRET U VUKOVARU?

Otvoreno pismo predsjedniku Republike Hrvatske, g. Ivi Josipoviću i predsjedniku Republike Srbije g. Borisu Tadiću, upućeno prije njihova susreta u Vukovaru

limo o tome kao nevrijednom opterećenju koje će samo vrijeme sahraniti u zaborav.“ To je potrebno ne samo da bismo razumjeli nedavnu prošlost, nego da bismo i našli nove političke garancije za ljudsko dostojanstvo u budućnosti. Događaji, prošli i sadašnji, su istina i jedini pouzdani učitelji, najpouzdaniji izvor informacija za one koji se bave politikom.

Nagovještene teme razgovora: o povratku izbjeglica, zaštiti njihove imovine, rješavanju stambenih pitanja i očuvanju pisma i

Mi govorimo istim jezikom, bez obzira na narode koje predstavljamo!

jezika Srba u Hrvatskoj, nisu teme predsjednika, a od odustajanja od tužbe Međunarodnog suda pravde u Haagu – odustanite.

Ako se sastanete u Vukovaru, nemojte odlatiti na Ovčaru, na groblje branitelja niti u Bolnicu, bez poziva svih branitelja i žrtava, a uz osobno vođenje mladog Jastreba i doktorice Bosanac.

Nemojte izazivati podjele i sukobe među obiteljima žrtava, logorašima srpskih koncentracionih logora, invalidima rata, braniteljima i stanovnicima Vukovara. Nemojte posjetiti hrvatska sveta mjesta, snagom sile naoružane policije.

Ako održite sastanak u Vukovaru, koncentrirajte se na danas najvažnija pitanja – radno i učinkovito. U uredu gradonačelnika usvojite, potpišite i pošaljite izjavu Međunarodnom sudu za zločine u bivšoj Jugoslaviji, Europskoj uniji i Ujedinjenim Narodima: da je Srbija 1991. godine izvršila zločin protiv mira i agresije na Hrvatsku, da je vojno-redarstvena akcija „Oluja“ bila legitimna obrana i da je spriječila genocid (nakon Srebrenice) u Bihaću, a ne zločinačka akcija i tražite oslobađanje generala Gotovine i drugih optuženih za ovu akciju.

Potpisište i dokument o potpunom priznavanju međusobnih granica i rješavanju u budućnosti svih odnosa među državama nena-

Piše:

prof. dr. Slobodan LANG

silnim metodama, a uz međusobno poštovanje, suradnju i na dobro građana obje države.

U vrijeme obrane Hrvatske, mi koji smo je branili, gubili živote, gubili članove obitelji i izlagali vlastite živote, znali smo poput „Kapetana Aleksandra“ francuskoga pjesnika Renéa Chara, jednoga od vođa francuskog Pokreta otpora, da ćemo, ako preživimo, morati prekinuti s aromom tih presudnih godina, i u tišini odbaciti (ne potisnuti) moje (naše) blago.“

Danas živimo u vremenu kad se neistinito prikazuje stvaranje i obranu Hrvatske, ne rješavaju pitanja današnjice i mladima krade budućnost. Gnjev prema lopovima je opravдан. Srdžba na elitu je opravdana i ako ne bude promjena, bit će sve veća.

Susret predsjednika Republike Hrvatske i Srbije treba otvoriti vrata tamnice nepravedno suđenima u Haagu, potaknuti ekonomsku i drugu suradnju dviju država, ispričati se Hrvatskoj za agresiju u prošlosti i pozvati na međusobno poštovanje i mir u budućnosti.

Gospodo predsjednici, možda će se neke moje riječi činiti grubima, a prijedlozi radikalnima. Riječi su početak i grube su, jer je istina o našoj prošlosti gruba, a potrebne su jer samo radikalnim zahvatima možemo riješiti današnje probleme i graditi budućnost.

Ovo pismo napisao sam razumom i vjrom. Želio sam potaknuti vašu unutrašnju vjeru, u pravdu i dobro i tako vas ponukati da izvršite svoju odgovornost.

U svom odlučivanju niste nastupili kao predsjednici demokratskih država i slobodnih ljudi. Time ste vjerski povrijedili Prvu

Božju zapovijed, kojom je čovjek postao slobodan i odgovoran i trajno oslobođen lažnih bogova koji žele vladati nad njim. Niste poštivali ni demokraciju komuniciranja i ravnopravnosti.

Duboko zabrinjava i boli što vašem činu već danas nedostaje moral. Prošlost je nepromjenjiva, u Vukovaru je izvršen zločin protiv mira i agresija. Izvršena je nepravda nad nedužnim narodom, koji je ubijan, proganjena, odvođen u logore – provedeni su svi poznati oblici zlostavljanja i zločina. Hrvatski ljudi, branitelji i svi u Vukovaru u tome su beznadnom trenutku izrasli u divove hrvatskoga dostojanstva, vjere i slobode. Njihovo djelo daleko nadilazi vaš doprinos, ugled i moć da zatvorite neriješena pitanja prošlosti.

U Hrvatskoj je hrvatski narod branio državu, a nije država branila narod. U Hrvatskoj, demokratski i duhovno, narod a ne vlast je nositelj suverenosti i slobode. Vaš čin je djelo nedostatka poštovanja stradanja, nepravedno je i toliko isprazno od morala. Teba poštivati i zalagati se za život svakog čovjeka. Iznesite kad ste izložili vlastite živote za spašavanje ljudi. Polaganjem vijenaca na obje strane pokazujete konačnu banalnost.

Na vaše djelo će biti više ili manje reagiranja, prosvjeda i istupa. Tužni pojedinci će vas i pozdraviti, ali bitno je što ste ranili hrvatsku dušu, i što će trebati toliko truda i nastojanja da uvjerimo naše ljude da su svi ljudi ipak braća. Ovo je međutim jači poziv hrvatskim ljudima, da nakon 20 godina stvaranja vlastite države ne odustanu od slobode. Počela je nova bitka za Vukovar. Ovaj put pobjeda je u rješavanju vodećih problema današnjice i vlasti koja se temelji na narodu i vlada s narodom, a ne nad narodom.

Međunarodno vaš čin ne će nitko niti zapaziti, ponegdje će biti opaska – Balkanci malo ratuju, malo se ispričavaju.

Mnogo vam nedostaje za prvi susret predsjednika Republike Hrvatske i Srbije u Vukovaru. Nedostaje vam vjera i razum.

S poštovanjem,

**dr. Slobodan Lang, savjetnik za Dobro prvoga hrvatskog Predsjednika
dr. Franje Tuđmana,**

U Zagrebu 26. listopada 2010. •

Stanimirović, Pupovac, Tadić i J. Kosor u Vukovaru, 4. studenoga 2010.

NA OSAMDESETPETOME MJESTU!

Vijest da je jedna međunarodna institucija koja se bavi proučavanjem demokratskih sloboda, ocijenila kako je Hrvatska na 85. mjestu na ljestvici slobode informacija, prošla je u Hrvatskoj posve nezapaženo. Nije izazvala nikakav osvrт ni reakciju. Nitko se nije uzbudio, tijela političke vlasti, vlada i Sabor, nisu to spomenuli, a nisu taj problem istaknule ni političke stranke. Naročito je začuđujuće, da glavna oporbena stranka, najglasniji borac za demokraciju, nije tome posvetila pozornost. Nijedna kulturna institucija nije tu vijest komentirala, niti jedna od udruga koje se bore za demokraciju i za zaštitu građanskih prava, nije se oglasila.

I što je najčudnije, ali ni sama sredstva javnog obavlještanja, tisak i televizije, nisu toj vijesti posvetile ni minimalan interes. Ni jedan novinar nije se osjetio obvezanim komentirati tu tragičnu vijest. I ta posvemašnja šutnja je indikativna, ona je znak priznavanja istinitosti. „Tko šuti, taj priznaje.“ Ta šutnja ne samo da potvrđuje konstataciju stanja, već i jasno i nedvosmisleno ukazuje na uzroke takvog stanja.

Ono što čini ovu vijest naročito bizarnom, jest činjenica da u Hrvatskoj ne postoji cenzura, tj. ne postoji tijelo državne vlasti koja bi sprovodilo cenzuru i nadzor informacija. U Hrvatskoj kao demokratskoj zemlji, sredstva informiranja su izborila potpunu slobodu i neovisnost od izvršne vlasti. Novinari u Hrvatskoj imaju slobodu kakvu nemaju u mnogim drugim zemljama. Prema tome, država u užem smislu ne može biti odgovorna za takvo stanje.

Drugi faktori o kojima ovisi sloboda informacija, jesu vlasnici medija i novinari. HRTV, kao najznačajnije televizijsko i radijsko poduzeće, nalazi se u državnom vlasništvu, ali budući da država ne vrši politički nadzor, vlada potpuna neovisnost od državnog uticaja. Novinstvo je, međutim, uglavnom u vlasništvu stranca. Domaći nakladnici posjeduju još: *Vjesnik*, *Vijenac*, *Zarez*, *Hrvatsko slovo*, *Hrvatski list*, *Glas Koncila* i još poneki manji list. No, njihova naklada, ne raču-

Piše:

Vladimir MRKOĆI, prof.

najući *Glas Koncila*, vrlo je mala, pa je prema tome mali i njihov utjecaj na javno mnijenje.

Među stranim nakladnicima, dva su najznačajnija: *Styria*, austrijsko novinsko poduzeće koje je vlasnik najtiražnijeg dnevnika (*Večernji list*) i još nekih časopisa. Čini se da je interes tog poduzeća uglavnom ekonomski. Najveće novinsko poduzeće je *Europa Press Holding (EPH)*, koje izdaje dnevničke *Jutarnji list* i *Slobodna Dalmacija*, potom *Slavonski*

dom, *Dubrovački vjesnik*, *Šibenski list* i još neke manje, zatim tjednik *Globus* i čitav niz specijaliziranih tjednika i mjesečnika. Ugovor kojim je 2005. *Sanaderova* vlada prodala *Slobodnu Dalmaciju*, usprkos zahtjevu Hrvatskoga novinarskog društva, još uvijek se drži u tajnosti. Većinski vlasnik EPH je *West Algemeine Zeitung (WAZ)*, koji osim u Hrvatskoj, ima veliki broja listova u Srbiji, Crnoj Gori i Makedoniji. WAZ raspolaže s 50 % dionica EPH, a njegov izvršni direktor je **Bodo Hombach**, uticajni njemački ljevičar. **Miroslav Kutle** ima 25 %, a 25 % Ni-

noslav Pavić, koji nastoji otkupiti i 25% Kutlinih dionica.

Pavić je predsjednik EPH i najvažniji funkcijer koji upravlja i nadzire sveukupni tisak te kuće. Općepoznato je da je Pavić od najranijeg doba komunistički funkcijer, urednik omladinskog lista *Polet*, a bio je i glasnogovornik Centralnoga komiteta Saveza komunista Hrvatske, što znači da je bio jedan od vodećih, možda i najpouzdanih komunističkih novinara u Hrvatskoj. Na misteriozan način postao je suvlasnik EPH i jedan od tajkuna hrvatske pretvorbe odnosno jedan od najbogatijih ljudi u državi, tipičan primjer kako su proletari postajali kapitalisti. Iako je jedan od najvećih tajkuna, i makar je stekao bogatstvo na više nego sumnjiv način (prema nekim tvrdnjama posjeduje Hypo Consultants koje vrijedi 1,6 miljardi eura, dok 157 milijuna eura posjeduje na tajnim računima), i bez obzira na to što je kao dužnosnik CK SKH javnim optuživanjem sudjelovao u političkim likvidacijama, nikad u novinstvu (osim svojedobno u **Pukanićevu Nacionalu**, koji je istodobno bio u službi suparničkih, podjednako problematičnih interesa), nije postavljeno pitanje podrijetla njegova bogatstva (za razliku od, recimo, Kutle, koga mediji sustavno progone i koji je i sudski kažnjavan). Sam Pavić nikada ne piše, niti izlazi u javnost, nego djeluje preko svojih pulena. On je klasičan primjer „sive eminencije“ i kuma svojevrsne crvene mafije.

Međutim, ne smije se izgubiti iz vida da su najvažniji faktori koji odredio stanje medijima sami – novinari. U komunističkom totaliarizmu su i sredstva informacija bila samo sredstva partije u klanoj borbi, podređena interesima partije. Bila su glavno sredstvo duhovne represije. Zato su novinari imali izvanredno važnu ulogu. Mogli su to biti samo posebno odabrani ljudi, ne samo članovi partijci, već i naročito provjereni i odani. Za njih je vrijedilo jedino i osnovno pravilo: partijnost, tj. dokazivanje da je partija uvijek u pravu. Tisak je bio sluškinja partije. Klevetanje protivnika, ono što se

danasa naziva govor mržnje, bila je glavna novinarska vrlina; količinom mržnje dokazivao se je žar partijnosti. Načela, objektivnost, istinitost, tolerancija, bili su samo buržujske predrasude.

Uz udbaše, novinari su bili glavni stup komunističke represije. Novinari su uz udbaše predstavljali elitu komunističkog društva, ali i njegovo moralno dno.

Nakon rušenja komunizma, nova nacionalistička vlast počinje stvarati demokratski sustav, u sredstva informiranja nastoji uvesti objektivnost, toleranciju i točnost, koje su uvjet opstanka demokracije, a koje su bile i argument za rušenje komunizma i nacionalno oslobođenje. No, kako nije sprovedena lustracija, proces demokratizacije bio je vrlo spor, naročito u sredstvima informacija, gdje je utjecaj komunista bio apsolutan. Međutim 2000. godine, dolaskom na vlast **Račana i Mesića**, proces demokratizacije je prekinut i započeo je povratak na staro, započela je komunistička reakcija. Izvršena je čistka: ono što nisu učinili anacionalisti, učinili su komunisti - ponovno su na vlast došli stari komunistički kadrovi. Sa starijim kadrovima vratili su se u sredstva informiranja stari ciljevi: ona su ponovno postala sluškinja politike, s ciljem rehabilitacije komunizma pod imenom antifašizma.

Vratile su se i stare metode. Prvo, neobjektivnost: smisao vijesti nije istina nego interes. Novinari po starome komunističkom običaju ne donose vijesti objektivno, nego svoje komentare i ocjene o njima. Čitatelj i slušatelj ne može samostalno stvarati sud. Drugo, netolerantnost: službena linija u sredstvima informiranja ponovno je antifašizam. Nijedno drugo mišljenje nije dopušteno. Antikomunizam ne postoji ni kao politički pojam. Stari kadrovi koji upravljaju sredstvima informiranja ne dopuštaju suprotna mišljenja, ne daju pristup onima koji misle drugačije, a kamoli suprotno. Opet je uspostavljen jednoumlje. Slobodu su shvatili kao slobodu od odgovornosti, kao slobodu od etičkih normi, ali i logike. Budući da je njihova ideologija sramotno propala, izgubili su ideoške argumente, pa šire defetizam, nepovjerenje, dezorientiranost i strah. Destruiraju sve pozitivne elemente društva. Sredstva informacija

stvaraju stalno senzacije i afere, cilj im je politička difamacija, ali i finansijska korist. I tako su svoj komunistički antifašizam obogatili i kapitalističkim ciljevima. Usljed afere, nacija se nalazi u stalnom uzbudjenju koje prelazi u shizofreničko stanje.

Sukob interesa postao je bitna i konstantna karakteristika sredstava informacija, i veći je nego u bilo kojoj drugoj društvenoj djelatnosti. Došlo je do totalne zloupotrebe smisla funkcije: umjesto interesu zajednice, sredstva informacija služe interesu, političkom i finansijskom, skupine ideoških gubitnika. Sredstva informiranja su dobila karakter mafije s političko-finansijskim ciljevima.

Ovakvo stanje predstavlja jedinstveni politički fenomen: demokratsku državu bez slobode informiranja, gdje su poraženi protivnici uspjeli nametnuti se na vlast i koristiti je za svoju rehabilitaciju. Iako su se krvavom borbom oslobodili ropoljstva, Hrvati su ostali i dalje, zahvaljujući sredstvima informiranja, u duhovnom ropoljstvu.

I nakon što se Hrvatska oslobođila komunizma, na čelu su joj ostali komunisti, i nakon Jugoslavije – Jugoslaveni, i nakon UDB-e ostali su udbaši. Hrvatska se još uvijek nije oslobođila komunističkih mitova. Sve ono što je danas zlo u politici, potječe od komunista. Svi oni, bili u HDZ-u ili u SDP-u, jednako štite komunističke mitove i u demokraciju unose metode komunizma.

Iako je Europski parlament u nekoliko navrata osudio komunizam kao zločinački sistem i ideologiju, Hrvatska još uvijek

nema snage ni mogućnosti stvarno osuditi komunizam kao najkraviji sistem u njezinu povijesti. Hrvatskom još uvijek kruži duh komunizma pod imenom antifašizma. Još uvijek nije duhovno slobodna. I zbog toga rat za Hrvatsku još uvijek nije završen rat, borba za duhovnu slobodu, za istinu o prošlosti, za demistifikaciju komunizma-antifašizma, za identitet, tek predstoji. I to je „posljednji, odlučujući boj“. A najvažniji uvjet za uspjeh te borbe jest sloboda informacija. Ona se može osztvariti jedino odstranjnjem dominacije komunista – antifašista u sredstvima informiranja. Dok komunisti upravljaju sredstvima informiranja, ne može biti slobode informacija, a prema tome niti uspješne borbe za istinu o prošlosti odnosno – duhovne slobode.

Borba za slobodu informacija je u stvari borba protiv komunista koji vladaju sredstvima informacija. I kad već nije sprovedena lustracija, trebalo bi u borbi za demokratizaciju medija i oslobođenja od terora starih kadrova, načiniti popis svih novinara – komunista. Treba upozoriti na one koji su u komunizmu bili nositelji duhovne represije, a danas se predstavljaju učiteljima demokracije. To bi bio putokaz čitateljima i gledateljima da ocijene vjerdostojnost njihovih tvrdnji. Jer, ako se već traži popis branitelja, onda bi trebalo objaviti i popis neprijatelja. Taj popis, na čelu s Ninislavom Pavićem, bio bi i popis uzroka i glavnih krivaca za 85. mjesto na tablici slobode informacija...•

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od sredine listopada do sredine studenoga 2010., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjeseca nesobično pomogli:

Marija	Macukić	Zagreb	200,00
Dragutin	Blažeković	Predavac	600,00
Ivan	Janeš	Đakovo	500,00
u k u p n o			1.300,00

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti. (Ur.)

PROTUHRVATSKE I PROTUKATOLIČKE LAŽI MEDIJSKIH JURIŠNIKA

Suzbijanje organiziranog kriminala, mita, korupcije, nepotizma i svih s njima povezanih društvenih devijacija, nužna je pretpostavka za izgradnju zdravoga društva i osnovni uvjet za organizaciju koliko-toliko uređene pravne i demokratske države. Zato valja pozdraviti aktualne promjene na političko-pravosudnoj sceni Republike Hrvatske, koje su zaoštrole borbu protiv tih štetnih društvenih pojava. Istodobno, međutim, ne treba smetnuti s umu da i tako poželjne promjene određeni političko-interesni krugovi nastoje iskoristiti u protuhrvatske i protukatoličke svrhe. Klasičan primjer takvog postupanja reakcija je medija na nedavnu Izjavu komisije «Iustitia et pax» - Mito, korupcija i klima u društvu.

U toj izjavi hrvatski su biskupi upozorili na činjenicu da korupcija i kriminal imaju svoje povijesne uzroke, dakle, da nije riječ o pojavama nastalima u samostalnoj Hrvatskoj, kao i na činjenicu da ni druge europske zemlje nisu na njih imune. U Izjavi je upozorenje i na postupanje medija koji svojim neobjektivnim i senzacionalističkim izvješćima vrlo često krše ustavno utemeljenu pretpostavku okrivljenikove nedužnosti i tako šire pravnu, političku i gospodarsku nesigurnost. Iako je na kraju Izjave jasno dano do znanja da se njoime ne želi bilo koga amnestirati od političke ili kaznene odgovornosti, već da se, naprotiv, daje podrška borbi protiv korupcije, (proto)hrvatski i protukatolički mediji nisu se mogli suzdržati da još jednom s užitkom ne raspale po Katoličkoj crkvi.

Ono što su domaći medijski jurišnici napose zamjerili hrvatskim biskupima, spominjanje je stare komunističko-partijske uzrečice «Snađi se, drže!» kao jednog od uzroka korupcije i kriminala. Iako se ta se uzrečica u Izjavi zapravo nije spominje, već je u intervjuu

Piše:

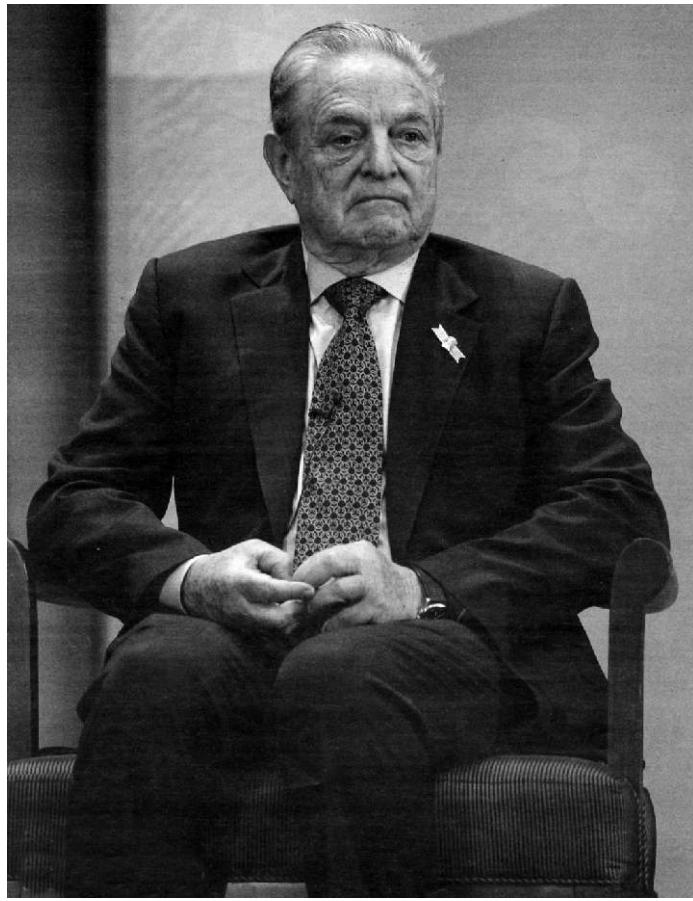
Davor DIJANOVIĆ

jednoga biskupa dana tek kao uzgredni primjer pogubnoga korupcionaškog mentaliteta, te iako se u Izjavi jasno naznačuje da je mentalitet koji pogoduje korupciji formiran u posljednjih 200 godina, dakle da uzroke korupcije nije moguće svesti samo na jedno povijesno razdoblje, te činjenice nisu mogle spriječiti medijske jurišnike da ne optuže biskupe kako spominjanjem komunista zapravo žele zaštititi kriminalce protiv kojih se upravo vode kazneni progoni i postupci. Drugim riječima, ti jurišnici na jedan perfidan i pokvaren način žele poručiti kako je Crkva zaštitnik kriminalaca. Takvo postupanje totalitarnih medijskih jurišnika upućenijim je promatračima sasvim očekivano, s obzirom na činjenicu da je pretežit dio tih istih jurišnika stasao u udbaškim i jugokomunističkim medijskim centralama, a na-

kon prevrata devedesetih samo nastavio pisati za svoje nove strane nalogodace, preodjenuvši se iz ruha apologeta socijalističkog samoupravljanja u prvoborce liberalnog kapitalizma. Baš kako je rekao jedan od njihovih sponzora, **George Soros**: komunisti su moji «najbolji demokrati», a mi dodajemo i objašnjenje zašto su najbolji: zato što će kao servilne anacionalne ništarije najbolje napadati svoje države za šaku judinih škuda.

Da bi se vidjelo sve licemjerje takvoga neototalitarnog novinarstva, dovoljno je pogledati njihov odnos prema **Franji Tuđmanu** i vremenu stvaranja hrvatske države. Dok s jedne strane napadaju Crkvu da konstantnim spominjanjem komunista želi simplificirati uzroke korupcije – a to je, kako smo naveli, puka neistina – oni su ti koji s druge strane sve zlo žele pripisati Tuđmanu i – kako oni kažu – «mračnim devedesetima». Da su njima – ljubiteljima Jugoslavije – devedesete, godine razbijanja Jugoslavije i stvaranja samostalne Hrvatske, bile «mračne godine», to je posve razumljivo, a posve je razumljivo i zašto napadaju Tuđmana: napadaju ga kao simbola samostalne i nezavisne Hrvatske, koja je potremila geopolitičke koncepte njihovih nalogodavaca u Londonu i Parizu. Da je, međutim, sintagma «mračne devedesete» – plasirana nakon *trećjanuarskog prevrata 2000.* – ipak obična laž i glupost, najzornije svjedoči činjenica da tim novinarskim ništarijama – koje su u doba Jugoslavije verbalno progoneile hrvatske nacionaliste i stvarale intelektualne pretpostavke za njihove fizičke likvidacije, i koje su devedesetih rovarile protiv samostalnosti Hrvatske za račun stranih obavještajnih centara – u vrijeme «mračnoga tuđmanizma» nije pala vlas s glave, i da su nakon dolaska Tuđmana na vlast nastavile posve slobodno pisati.

U drugim zemljama koje su provele lustraciju takvi novina-

George Soros

ri, ako bi i izbjegli kaznenu odgovornost, više nikada ne bi došli ni blizu bilo kojem tiražnjem mediju. Umjesto, dakle, da Tuđmanu i ideji nacionalne pomirbe zahvale što su dobili novu priliku da revidiraju svoje stavove i prihvate hrvatsku državu, oni su već u doba Tuđmanove vladevine započeli žestoku medijsko-propagandnu ofenzivu protiv njega i Hrvatske, da bi nakon Tuđmanove smrti njihov osvetnički pir protiv njega i svih ostalih koji su rušili voljenu im Jugoslaviju doživio svoj vrhunac. Poslije smrti Tuđmana, protiv kojega su posve slobodno pisali i plasirali kojekakve zlonamjerne laži, isti ti novinari ne samo da nikada nisu napadali **Mesića i Račana**, a ni **Sanadera** dok je provodio politiku detuđmanizacije-dehrvatizacije, nego su im skladali panegirike, unatoč činjenici što je svakome tko nije posve obnevidio bilo vidljivo da isti vode anacionalnu, štetnu, nesposobnu i podničku politiku. Toliko o dičnome «slobodnome» novinarstvu u Hrvatskoj: veži konja gdje ti (strani) gazda kaže!

Govoreći o povijesnim uzrocima korupcije, valja odmah istaknuti da i korupcija i kriminal, dakako, postoje od kada je svijeta i čovjeka i da nijedna država i nijedno društvo nisu imuni na te pojave. Iako su mito i korupcija u Hrvatskoj postojali i dok je ona bila sastavni dio Habsburške odnosno Austro-Ugarske Monarhije, do značajnijeg širenja tih patoloških pojava dolazi nakon raspada Dvojne monarhije – koja je unatoč svim svojim manjkavostima bila uređena pravna država - odnosno nakon stvaranja prve jugoslavenske države. Da je tome tako, primjetio je i **Ante Trumbić**, jedan od otaca prve Jugoslavije, kad je, govoreći o Austro-Ugarskoj, zapisao: «*Mora se reći da se ovako radilo u politici – gonjenje političara, novinara itd. – ali u društvenom i privatnom životu, kao i pred vlastima, ne samo sudskim i upravnim, nije toga bilo, svak je mogao naći pravne zaštite bez obzira na vjeru i narodnost*» (A. Trumbić, *Suton Austro-Ugarske i Riječka rezolucija*, Zagreb, 1936., 51).

Stvaranjem Kraljevstva Srb, Hrvata i Slovenaca 1918. situacija se je radikalno promjenila. **Mira Kolar Dimitrijević**, poznata stručnjakinja za ekonomsku povijest i istaknuta gospodarska povjesničarka, ovako opisuje te promjene: «*Osobe koje preuzimaju vodeće funkcije u Hrvat-*

*skoj uglavnom su iz uže Srbije i ne poznavaju upravu u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji koja je izgrađivana desetljećima pa korupcija i vladavina žandarmerije, a osobito nepridržavanje postojećih zakona i propisa u Hrvatskoj, izazivaju veliko nezadovoljstvo koje se pretvaralo u krizu. Rješenja koja je donosila srpska vlast bila su zasnovana na francuskom sistemu i nisu odgovarala upravnom sustavu Hrvatskoj koji je bio izgrađen prema njemačkom uzoru te je dolazilo do stalnih nesuglasica, odnosno korak naprijed značio je deset koraka unatrag. (...) sustav zasnovan na poštenju prestao je funkcionirati, a prednost su dobili snalažljivost, veze i korupcija. Izgubila se pravna, a provodenjem agrarne reforme divljim načinom, i materijalna sigurnost. (...) poslovanje s Europom otežano je zbog toga što izvoznice za izvoz robe u Srednju Europu odobrava Beograd pa upravo u tom vremenu upravni organi otvaraju vrata korupciji i podmićivanju, pojavnama koje su do 1914. bile u Hrvatskoj slabo razvijene... (Mira K. Dimitrijević, «Hrvatska u prvoj Jugoslaviji – bitne značajke položaja», u: *Hrvatska politika u XX. stoljeću*, Matica hrvatska, Zagreb, 2006., 193, 194, 198.).*

Dakle, povećanje korupcije i mita također je jedna od posljedica prvoprosinačkog akta koji je Hrvatsku geopolitički istrgnuo iz njezina prirodnoga srednjoeuropsko-mediteranskoga kulturnog kruga i smjestio na trusni i prevrtljivi Balkan.

U doba komunističke Jugoslavije, komunistički su primitivci samo doradili u vrijeme prve Jugoslavije inauguirani korupcionaški sustav. Partizani, njihove obitelji i dvorska kamarila već su prilikom ulaska u veće gradove pokazali svoju socijalističku solidarnost tako što su okupirali stanove Židova i Nijemaca, dok su kasnije prigrabili povlastice kakve su u ostatku svijeta uživali možda samo arapski šeici. Ostatak stanovništva, koji nije imao sreće dobiti posao, utjehu je mogao potražiti u dva partisksa savjeta: prvo, ne treba se držati zakona kao pijan plota, i drugo, snađi se, druže! Dakako, drug bi se ponekad snašao tako što bi emigrirao u Njemačku ili Ameriku i odande slao novčane dozname koje su uz finansijske injekcije Zapada održavale crkotinu zvanu Jugoslavija, ali češće i tako što bi se latio podmićivanja, rada na crno, kriminala i sličnih «časnih» poslova.

Sam je Tito na sjednici Predsjedništva SKJ 30. travnja 1971. primjetio: «*Ima kod nas jedna stvar koja mene jako zabrinjava, koja bode oči. Meni se čini da ni naše sudstvo više tome ne odgovara, da je suviše liberalno, suviše gleda kroz prste, naročito kada se radi o korupciji. Korupcija je kod nas zauzela veoma snažnog maha. Sticanje bogatstva na razne nepravilne načine, na račun nekog drugog – to je kod nas masovna pojava. Korupcija se otkriva tu i tamo. Ima neke korupcije koja bode oči, ima javne korupcije koja se čak može zakonom opravdati. Ima čak i toga. Imate ilegalnu korupciju. Imate korupciju – ti meni, ja tebi. To se čini u četiri oka itd. Mi te stvari moramo rješavati, moramo zauzeti oštri kurs i ono bar što se otkrije mora biti drastično kažnjeno. Inače, doći će do toga da će mase sve više i više biti ogorčene. Jer, mase u toj korupciji vide da se tu manipulira sa onim sredstvima koja je radni čovjek zaradio. Netko je na nečijim ledima morao biti. To fali onda zajednici, to fali običnom radniku koji ima niski prihod, niska primanja itd. Jednom riječju, to je jedna rana koja sve više pogoda naše društvo. U mnogim zemljama korupcija je prilično snažna. Jest. Ali, tamo se korupcija često svršava sa gubljenjem glave, kazne su vrlo jake. Mi, razumije se, takvih zakona i nemamo, niti ih trebamo, ali trebamo oštije kažnjavati nego što je to bilo dosad. I ne trebamo samo čekati dok se otkrije sve do kraja, nego čim naši organi dobiju signal treba odmah poduzeti mjere protiv toga*» (Zvonimir Despot, *Tito - Tajne vladara - Najnoviji prilozi za biografiju Josipa Broza*, Večernji list, Zagreb, 2009., 99).

S obzirom na to da je upravo Tito autor izreke «da se ne treba držati zakona kao pijan plota», više je nego komičan i licemjeran njegov antikorupcionaški govor (kao što je licemjerno i spominjanje prava radnika od strane osobe koja je bila veći hedonist od najpokvarenijih zapadnih «buržuja»), no on s druge strane predstavlja vrijedan dokaz kako je Jugoslavija bila duboko prožeta kriminalom i korupcijom.

Devedesete godine Hrvatska je dočekala upravo s tim i takvim korupcionaškim i mafijaškim sustavom, koji je poticao korupciju, kriminal, nerad i provodio negativnu društvenu selekciju, tako da su svi oni koji u «mračnim devedesetima» traže uzroke današnjeg korupcionaškog susta-

va promašili profesiju ako nisu otišli u bajkopisce. Time ne želimo reći da devedesetih u Hrvatskoj nije bilo korupcije i kriminala; bilo ga je. Međutim, kao što šef u poduzeću ne može znati sve što mu vlasnici rade iza leđa, tako je još manje Tuđman mogao znati što rade direktori po poduzećima, u vrijeme kad on vodi političku i diplomatsku borbu za priznanje Hrvatske, u vrijeme kada se stvara država, kada je okupirana jedna trećina državnog teritorija, kada se organizira vojska i obrana, zbrinjavaju izbjeglice itd. Stoga svi oni koji za privatizaciju prozivaju Tuđmana – a takvi će s druge strane, primjerice, besramno eskalirati Tita navođenjem nebuloznih tvrdnji kako on tobože nije znao za zločine nakon rata – to čine s jasnim ciljem: godine stvaranja hrvatske države valja izjednačiti ne samo s ratnim zločinima – što se unazad deset godina konstantno čini – nego i s kriminalom, iz čega će se kasnije izvlačiti zaključak da je hrvatska država nastala na zločinu i kriminalu.

Kad govorimo o privatizaciji kao najvećem *crimenu* koji se pripisuje «mračnom Tuđmanovu režimu», tada, međutim, valja znati i to da je ona dobrim dijelom provedena po zakonodavstvu donesenom još u doba komunističke Jugoslavije, i da su je većim djelom proveli nekadašnji komunistički tehnomanageri. A pritom ne treba zanemariti ni činjenicu da je privatizacija provedena pod pritiskom upravo onih inozemnih centara moći u kojima sjede gazde naših vrlih slobodoljubivih novinara! Naravno, taj pritisak koji je dolazio izvana – treba se samo prisjetiti koliko se je ekonomskih «savjetnika» izvana slilo u Hrvatsku i druge postsocijalističke, transicijske zemlje iz 1991. - oni nikada ne će spominjati. Nije ipak moguće pisati protiv onih koji te hrane, zar ne?

Drugi, bitan generator kriminala devedesetih svoje je korijene imao u švercu oružjem. Taj je šverc, dakako, bio posljedicom UN-ova embarga na naoružanje Jugoslaviji, koji je praktički Srbiji i **Miloševiću** dao otvorene ruke za uništenje Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Ako se je Hrvatska željela obraniti, moralna je oružje nabavljati ilegalno, dakle švercom. Drugoga izbora – ako je htjela opstatiti - Hrvatska nije imala. A taj šverc dakako da je generirao kriminal. Veliki kritičari Tuđmanova režima, britanski pisci **Krsto Cvijić i Peter Sanfey** tako primjećuju:

«Golema mreža kriminalaca i korumpiranih službenika i političara koja je od jednom niknula kako bi se zaobišao režim sankcija, ne samo da se tim režimom okoristila već joj je itekako odgovaralo da se nastavi» (Krsto Cvijić-Peter Sanfey, *Jugistočna Europa od konflikta do suradnje*, EPH Liber, Zagreb, 2008., 54). Riječ o vrlo zanimljivom zapažanju ovih britanskih autora. Oni, dakle, jasno priznaju da je mreža «kriminalaca i korumpiranih službenika i političara» nastala zato da bi se «zaobišao režim sankcija» – tj. embargo. Drugim riječima, ta mreža kriminala ne bi nastala da nije bilo embarga.

tako otvorio put kriminalu? Naravno da nisu. Ponovimo gradivo: nije moguće pisati protiv onih koji te hrane.

Valja također dodati i još neke činjenice. U vrijeme Tuđmanove smrti većina strateških poduzeća nalazila se je u većinskom državnom vlasništvu. Danas, deset godina nakon njegove smrti, vrlo ćemo brzo na prste jedne ruke nabrojati poduzeća koja su ostala u državnom vlasništvu i koja nisu prodana strancima. U vrijeme Tuđmanove smrti inozemni dug Hrvatske iznosio je 9,5 milijardi dolara: pola toga duga nasljeđeno je iz Jugoslavije, a za preostalu polovicu stvorena je i obranjena država, zbrinuti prognanici, iz-

JUTARNJI LIST
PONEDJELJAK 25. LISTOPADA 2010.

Sport | 41

ERSTE LIGA ZAGREB ĆE BITI SJEDIŠTE NOVE RUKOMETNE REGIONALNE LIGE

Sola: Financije nas tjeraju da se udružimo u Jugoligu

• Sandi Šola: Zasad je sigurno tek da će sudjelovati klubovi iz zemalja bivše države i da će se igrati od kolovoza do travnja. Glavni sponzor je Erste banka

LIGU NAŠOJ REGIJI

I financijska kriza u funkciji obnove Jugoslavije

A kad znademo da je embargo uzrok toga kriminala, tada se postavlja pitanje, tko su krivci za taj embargo. Njih ispravno detektira britanska autorica **Carole Hodge**: «(...) Sljedećega je tjedna Vijeće sigurnosti UN-a nametnulo embargo na isporuku oružja i vojne opreme Jugoslaviji. No, ta rezolucija vjerojatno ne bi prošla bez veta, barem Kine, da se tadašnji jugoslavenski ministar vanjskih poslova **Budimir Lončar** nije, na prijedlog Velike Britanije, osobno zauzeo za njezino usvajanje. Istup Budimira Lončara i pismo jugoslavenskoga predstavnika pri UN-u posebno su zabilježeni u toj rezoluciji, kao i izjave predstavnika nekih članica Vijeća Sigurnosti» (C. Hodge, *Velika Britanija i Balkan*, Detecta, Zagreb, 2007., 39). Krivci, dakle, sjede u Londonu i u Zagrebu. I to ne bilo gdje u Zagrebu: sjede na Pantovčaku. Lončar je, naime, bio savjetnik predsjednika Stjepana Mesića za vanjsku politiku, a trenutačno je na čelu posebnog vanjskopolitičkog savjeta predsjednika **Ive Josipovića**. Jesu li istonjubivi novinari ikada prozvali krivce u Londonu? Nisu. Jesu li ikada prozvali Lončara što nam je spakovao embargo i

građene stotine tisuća kuća. Danas, deset godina nakon Tuđmanove smrti – a riječ je o vremenu kad rata nije bilo – inozemni dug je bezmalo 45 milijardi eura. U vrijeme Tuđmanove smrti dio medija nazazio se je u državnom vlasništvu, a pritom je prvenstveno važno navesti tada najčitaniji *Večernji list*, danas su apsolutno svi tiražniji mediji u stranom vlasništvu. U vrijeme Tuđmanove smrti samo je 33 posto bankarstva bilo u stranom vlasništvu (do kraja 1998. bilo je samo 6,7 posto, no tada su već teško bolesnog Tuđmana **Mateša i Škegrov** nagovorili na privatizaciju), danas je 95 posto bankarskog sustava u stranom vlasništvu.

Tko je onda, dakle, krivac za današnje stanje? Tuđman koji je u nemogućim uvjetima stvorio i obranio hrvatsku državu, sačuvao većinu strateških poduzeća i bankarskog sustava u hrvatskom vlasništvu ili ipak neojugoslavensko-zapadnobalkanski šegrti londonskih kovača Jugosfere koji su vladali poslije njega? Odgovor je poznat svima kojima je istina draža od laži. •

OPASNE NAMJERE

Promišljam, opterećen pomalo i zavišću, kako je lijepo stanovitom Herr Franzu iz Austrije, koji živi svoj mirni i spokojni život sa svojom obitelji. On nije ni aktivna ni pasivna žrtva političkih i policijskih hajki, fabriciranih harangi, katastrofičnih najava, ucjena, crnih vijesti itd.

Zavidim tomu imaginarnom čovjeku, jer sve ono što on nije spoznao, ja imam u izobilju. Što je stvarni život danas u Hrvatskoj doli hajka? Mi ni jedan dan ne možemo preživjeti, a da nam se ne ukažu „frankenštajnska“ prijeteća lica nekih Jovanovića, Linića, Marasa i pripadajućih im likova političke, gospodarske i medijske družine, koji u svom hajkaškom stampedu doslovno uništavaju sve. Uništavaju čak i vjeru naroda u sposobnost samoodržanja. Sve to čine u svrhu dolaska na vlast. Velike hajke su kreacija i praksa velikih diktatura, poglavito komunističkih.

Mi smo kao narod u krvavoj ratnoj traumi obračunali s komunizmom kao sustavom i ostvarili vlastitu državu, ali nažalost, mentalno nismo raskrstili s tim zlom. Mnoge metode komunističke prakse su zadobile svoj legitimitet i u demokratskoj Hrvatskoj. Mi stariji dobro se sjećamo komunističkih hajki. „Likvidaciju“ je u pravilu otpočinjao SUBNOR, nastavila bi „omladina i narod“, a finalizirala bi Partija.

Aktualna hajka na bivšeg premijera Ivu Sanadera je replika komunističkih hajki po formuli: medijska optužnica, suđenje i presuda. Sve odjednom. Ni trunka suzdržanosti i legitimnog dokaza o krivnji. Pa, kada bi čovjek dokazano i bio kriv, moralo bi mu se zaštiti dostojanstvo i iskazati bar minimalno priznanje za ono što je dobro učinio u životu. Ali ne. Revolucionarni sud ima svoje pravilo: uništiti neprijatelja! Ivo Sanader nije iznimka aktualnog revolucionarnog linča. Sjetimo se što su prošli Merćep, Pašalić, Glavaš, hrvatski generali na čelu s Antonom Gotovinom.

Nitko se u ovoj zemlji nije našao da npr. bar s nekoliko riječi progovori o Glavaševoj zasluzi za obranu hrvatske države, bez obzira na njegovu eventualnu krivnju i presudu. A presuda je, koliko znamo, bila bazirana na svjedočenju psihičkog bolesnika. Nije teško uočiti da je stampedo

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

mržnje i progona skoncentriran isključivo na aktere stvaranja hrvatske države. Otpočinac tog gerilskog rata spram glavnih likova Hrvatske bilo je prokazivanje HDZ-a kao stranke „opasnih namjera“ od strane komunističkog „demokrata“ Ivice Račana početkom 90-ih godina prošlog stoljeća.

Tu znakovitu sintagmu 20 godina poslijе ponavlja ovih dana komunistička nostalgičarka i ideološka zaštitnica SDP-a, kolumnistica *Jutarnjeg lista* Jelena Lov-

Haaški bjegunac Hadžić i koaliciski partner HDZ-a Staničirović, na zajedničkom poslu

rić u prigodi Šeksova istupa u Hrvatskom saboru o ustavnom legitimitetu SDP-a. Ona osobno ima razloga HDZ nazvati Strankom opasnih namjera, jer je to ona 90-ih godina osjetila na vlastitoj koži, izgubivši Jugoslaviju. U toj nostalgičnoj traumi nije niti zamijetila kako je Šeksova reakcija bila odgovor na SDP-ovu, puno puta ponovljenu stigmatizaciju HDZ-a kao kriminalne organizacije, kao i činjenice da je SDP nepriznavanjem i vrijeđanjem Ustavnog suda sam sebi oduzeo legitimitet demokratske stranke. A nepriznavanje odluka Ustavnog suda nije svojstvo čak ni diktatorskih režima.

Ali toj drugarici je revolucionarni sud ispred svih sudova, zakona i Ustava.

Dakle, navedene snage uopćeno reče no, Jovanovićeva, Linićeva i Kajinova „demokratskog standarda“ žele pod svaku cijenu preuzeti vlast u Hrvatskoj. Blage naznake te eventualne buduće vlasti mogu se naslutiti primjerom iz Istre, gdje profesorica hrvatske nacionalnosti

ne može ostvariti zakonito pravo da postane ravnateljica jedne osnovne škole, kao što ni **Marko Perković**, za razliku od **Lepe Brene**, ne može ostvariti svoje pravo da nastupi i u pulskoj Areni.

Eto takvu razinu demokracije crvena „kukuriku koalicija“ planira za cijelu Hrvatsku.

Ove dvije navedene „sitnice“ su stvarni primjeri ne „opasnih namjera“, nego opasne prakse. „Linićeva“ Hrvatska je najveća opasnost za Hrvatsku. Hrvatska bi u toj opciji doživjela opet u novoj inačici osvetnički stampedo. Naime, već današnje vrijeme potvrđuje navedenu pretpostavku.

Diskvalifikacija vlasti i mržnja su sastavnica našega dnevnog življenja. Napadi i devastacije svih institucija države izazvalo je reakciju vrha Katoličke crkve, koji je ustao u obranu digniteta državnih institucija, kao dobrobiti i sigurnosti naroda.

Uz napade na vlast i devastaciju institucija, paralelno se pletu poveznice koje su nekada spajale bivšu državu. Za tu potrebu relativiziraju se i revidiraju povijesne činjenice. I to je najgore. Brisanje činjenica i revidiranje povijesti je granica preko koje narod sigurno ne će prijeći. Prema tome, uzaludan je napor predsjednika Hrvatske i Srbije da se međusobno dodvoravaju, smiješi i obećavaju uzajamne oproste. Uzaludno je stoga, jer istina i povijesne činjenice nisu u njihovim rukama, nego u rukama onih vukovarskih majki koje su im okrenule leđa i molile krunicu.

Istinska pomirba se ne ostvaruje u licemjernim isprikama i lažnim bolničkim protokolima. Pomirenje je jedino u istinskoj pravdi. A istinska pravda koja je u rukama spomenutih žena u molitvi, sigurno ne će i ne može podnijeti da im o političkoj i gospodarskoj sadašnjosti i budućnosti suodluci ljudi koji su bili u zločinačkom sustavu u kojem su poubijani njihovi muževi, očevi i braća. U tim krhkim i ožalošćenim osobama je stvarna snaga hrvatskog naroda, koju će oni podariti novom hrvatskom feniku, koji će ovoj zemlji vratiti ponos, osmijeh i sreću, a ne zadržati namrgođeno lice nekakvog Jovanovića...•

ZAŠTO JE DODIKOVO ŽALJENJE PROGLAŠENO ISPRIKOM?

Pravoj inflaciji tzv. velikih gesta, isprika i klečanja nad (uglavnom tuđim) grobovima, u čemu prednjači *piano-player* s Pantovčaka, pridružio se i opskurni **Milorad Dodik** zvani *Miša Pacov*, predsjednik «Republike Srpske» i, po nekim, ključni hrvatski partner u Bosni i Hercegovini. (Osobito kad se radi o povratku Hrvata, o

ka drugo, a kajanje treće. I svatko tko išta zna o značenju tih riječi i sadržaju tih pojmoveva, znade da one govore o bitno različitim stvarima.

Zato je vrlo neobično orkestrirano proglašavanje Dodikova cinizma isprikom. Ili se možda tek radi o svjesnome i organiziranom pokušaju da se prikriju

pasti tri ministarstva u vlasti *hrvatskog entiteta*, jer – kako tada reče njegov mostarski pouzdanik **Mladen Krnešević** – mostarskim Srbima prema popisu pučanstva iz 1991., pripada udio u vlasti razmjerno udjelu u pučanstvu, a tada ih je bilo 18 posto. Ostalo je matematika. (V. G.)

Milorad Dodik von Jasenovac

zaštiti prava onih koji su tamo ostali, i kad se raspravlja o broju jasenovačkih žrtava odnosno o prirodi vojnoredarstvenih akcija *Bljesak* i *Oluja*.) Dodik je, dakle, pred kamerama i mikrofonima sredinom studenoga izjavio kako «izražava žaljenje zbog svake nevine žrtve, bez obzira na kojoj strani ona pala». Jedva je to procijedio kroz zube, pa je i površniji promatrač mogao lako ocijeniti, koliko je iskreno to žaljenje.

No, nevjerojatno je da su to «žaljenje» svi mediji u Hrvatskoj proglašili Dodikovom isprikom!

Pisac ove bilješke, recimo, izražava žaljenje zbog zatiranja američkih Indijanaca, zbog periodičnoga krvavog pomora tuljana u nekim civiliziranim zapadnoeurropskim zemljama, pa čak i zbog nedavnog nasukivanja desetak kitova na normandijskoj obali. Iskreno i duboko žali zbog svih tih tužnih događaja. Međutim, znači li to da se za njih ispričava? Naravno da ne znači, jer: žaljenje je jedno, ispri-

simptomi prave politike Milorada Dodika i **Borisa Tadića**? Njih je lako odčitati iz podatka što smo ga prenijeli u prethodnom broju ovog mjeseca: Hrvati su u «Republici Srpskoj» formalno konstitutivni narod, imaju čak i svog «potpredsjednika» (koji zaštitu srpskih interesa proglašava zaštitom Hrvata!), ali na službenim zgradama u «Srpskoj» postoje natpisi samo na srpskome, nekad čak i na engleskom jeziku, ali nikad na hrvatskome. Eto, što ti je *Miša Pacov* kao strateški hrvatski saveznik: za to smo se i borili, da nemamo ni pravo na vlastiti jezik!

A oni s duljim pamćenjem sjetit će se kako je Dodik 25. rujna 2008. održao predizborni skup svoje stranke u Mostaru. Tada je, u prepunoj (!) dvorani mostarskoga hotela *Ero* istaknuo kako «*jest za ustavnu reformu, ali polazna osnova treba biti Dayton i neupitnost Republike Srpske*». A nije zatajio ni to, kako zamislila ustroj vlasti u budućoj hrvatskoj federalnoj jedinici: Srbima moraju pri-

DANUVIUS

*I teče
taj Dunav,
teče!*

*I teče
taj Danuvius stari,
teče.*

*Tiho teče,
ali valove mu stvara
vrisak Vukovara.*

*I teče
taj Dunav
teče,
ali bol mu stvara
rana Vukovara.*

*Teče Danuvius,
bistar teče,
ali mulj mu stvara
pepeo Vukovara.*

*I teče
taj Danuvius stari,
tužno teče.*

*Kud li šumi
svijetu reče –
da žal mu stvara
tuga Vukovara.*

*I teče
taj Dunav.
teče,
i silu ne gubi.*

*Kud li šumi
svijetu reče*

*Vukovar vam prašta,
Vukovar vas ljubi.*

*I teče
taj Danuvius stari,
teče.*

Mile PRPA

PISMA IZ ISTRE

Rasizam u talijanskoj školi u Umagu

Da čovjek ne povjeruje! U natječaju za čistačicu u talijanskoj osnovnoj školi u Umagu "Galileo Galilei", kao uvjet se traži da kandidat bude talijanske narodnosti! Članak u *Jutarnjem listu*, pod naslovom: "Traže čistačicu, koja mora biti Talijanka!", veličine je 9 x 4 cm, pa je vjerojatno i većini čitatelja ostao nezamijećen. E, a sad zamislite da jedna hrvatska škola, u hrvatskoj državi, propiše da joj osoblje budu samo Hrvati! To bi bila vijest dana, na naslovcima svih hrvatskih (?), i onih otvoreno antihrvatskih tiskovina. I, za razliku od onog skromnog članka, kako obimom tako i sadržajem, na ovakovu bi hrvatsku nacionalnu isključivost, sve naše tiskovine sasule drvlje i kamenje. S pravom dakako!

I, naravno, vrli nam IDS i dični nam i glasni **Damir Kajin**, na sve to ni a, ni be! A pjena mu na usta inače izbjiga, kad god mu se učini da su u nas prava nekih manjina ugrožena! Ništa novo. Sjetimo se slučaja u Bujama. Kad je direktor jedne tamoznje talijanske škole dao prema hrvatskom krilu podići zid! Ni tada se IDS-ovci nisu pretrgli s iznošenjem svojih komentara i stavova. Tako je to kad se manjine obezobrazile!

Ja, Drakula!

Još par dan i gren doma. Da ne delan delo za koje san plaćen, bilo bi jako dosadno. Tu i tamo mi monotoniju razbiju zadnji turisti. A ja iskoristim svaku priliku da se s njima zajebavan. Pogotovo kad dojdu domaći, eli Talijani, jer se moren razlajati.

- "Dobar dan!"
- „Dobar dan!"
- "Možemo li malo razgledati!"

- "Vero morete, ču van pokazati uno ča moren i povidati uno ča znan. To van je dvorac von Hellenbach, austrougarskega visokega časnika, građen polovinon 19-ga vika... blablabla i tako dalje..."

- „A vi tu živite?"

- "Ne, ja san tu na odmoru. Poli svojega zemana, polupokojnega grofa, von Hellenbacha."

- „Kako to mislite... polupokojnoga?"

- "Vero lipo! Po danu leži u mrtvačken sanduku, a po noći... hehehe!" Pak složin tajanstveno-sablasnu facu.

- "Oprostite, a tko ste Vi?"

- "E, ja san van iz Transilvanije, zrman san, rođak polupokojnega grofa Hellenbacha." Pak svojoj faci dodan još i jezivo-morbidno-krvoločnu nijansu!

- „Mi smo, znate u... krvnen srodstvu... hehehe, a moje je ime... Vlad Tepeš Drakula!!!"

Posjetitelji najprije zihnu, pak se počnu smijati. A ja nastavin na stari uhodani način koji vajk donosi iste rezultate.

- "Ja pijen krv, ma ako iman bire, vina ili ca slično, nima problema, pijen i to!"

Inšoma svaki put dobijen ud tih turišti po koju biru, eli slično. Danas san dobija dvi velike plastične boce "Žuje". Umiljati vampir, dvije bire sis!

E, ali! Danas san se malo zabrinuva. Za svoj izgled. Vero san! Došlo je jeno društvo z nikon jahton, jedrilicon, sve mladi dečki i cure. Ja sidin i slažen nika konope. A oni radoznalo gledaju name. Ne volin baš da me niki prikida u poslu, ma nu, da vidin ča bi to stili. San se diga unako sur, bradat, rastrepan u ofucanoj vojničkoj odorii i poša prema molu. Aj, kako su brzo digli sidro i zbrisali! Ki vrag van je da ste tako pobigli? Kako to ja izgledan, da ljudi ud mene biže? Ča san strašilo? Aaaa, zajno san poša se viditi na špegalj! Ogledalce, ogledalce, ki je najgržlji, najstrašniji na svitu... pa ti si, ča ne vidiš! A, ma! Za sad mi još nisu uresli vampirski zubi. A moja mi je Nadalina bila rekla: "Znaš, ponikad imaš tako prijeteći pogled!" A, ma! Ča ja tu moren!

Dvorac Hellenbach (... eli, kolika je bila rit uzdavno pokojne grofice Hellenbach?)

Jopet san tu. Na Škardi. Pusten, nenasilanjen otoku zadarskega arhipelaga. Blizu su Ist, Molat, Premuda, Silba. I živin u kaštelu u uvali Griparica. Dvorac Hellenbach! Sagraden tamo nidi polovinon 19-ega vika. Jena kula, jedan top, puškarnice! E, a priko otoka vodi put, tako, ništo više ud kilometar i po, do sela Škarde. Jeno 15-tak hižah. A na vrhu, na po puta, ruševine. Da je tu nikad uzdavna

bilo staro selo. Pak da su ga razzidali i na tovarima prinesli u uvalu Trate. Tako se povida. A blizu sela je poprilična površina debele, obradive zemlje. Koja je sad, naravno, pokrijena z gustom makijom. I jena močvara z slatkon vodon, iz koje su nikadašnji seljaci sela Škard zalivali svoje voćnjake i povrtnjake. Da je bilo svega na toj Škardi, povidaju. I voća i povrća i blaga, kozah i ovca. Pak su ljudi malo-pomalo počeli napuštati otok. Hiže su ustale prazne, a oni su selili, u Ameriku, Australiju, eli u Zadar i na Ist. Segarići, Smirčići, Sindičići. Zadnji stanovnik, već u poodmakloj dobi je poša ča prid jeno 15-tak lit. Hiže su pokupovali domaći i strani vikendaši, turišti. Stalni su stanovnici 5-6 mačak, koje je niki hitija na otok da se snajdu kako znaju. A dvorac Hellenbachovih je na kraju posta restoran.

Ki su bili i kakovi su bili ti Hellenbach? Ki zna! Samo znan da je ta frau Hellenbach imala enormno široku guzicu. Kako znan? Vero lipo! Na par sto metri ud dvorca, na stazi poli puta, u hladu, u jenoj stini su uklesane dvi niše, sidalice. Pak san lipo uza metar. Una manja, valjda za grofa fon Hellenbacha, je široka 48 centimetri. A una druga, znatno širija, 90 centimetri! Valjda po miri raskošne, barokne sjore Hellenbach!

I ča sad s tin? Niš! Ja san iz svega navedenega, iz unega ča san na otoku vidija i z metron zmirija, zaključija, da je ta Škarda nažalost paradigmata, budućnost svih naših otok! A forši i širlje!!! Ud lozah, vrtli, voća i povrća, kozah ovca, hižah, bačvarske radionice, su ustali jeno mrtvo selo, jedan pusti dvorac z ržavin tonom (po našu je to kalun), 5-6 mršavih mačak i otisci guzicah grofa Helenbacha, a... osobito, bujne grofice Hellenbach!

Sve je to nikako otužno. A bilo mi je i tužno. Mrež svin tin mačkima bila je i jena mala mrvica koja je još mater cikala. Ma u jenu šaku bi bila stala. Je krepalo, brižno blago i to na moje voči. Da me ni sran, bin van prizna da san se rasplaka. San ga pobara, san mu načinija malu grobnicu. Poli zida jene uzdavno zrušene hiže. Počivaj u miru, draga moje stvorene.

Vaš Blaž Piljuh

RAĐANJE EUROPE (V.)

Uvodne napomene – nastavak:

Procvat kršćanstva (II.)

Propast Jeruzalema i gubitak židovske samostalnosti u Palestini, nakon neuspjela ustanka protiv rimske vlasti (66.-70.), unatoč neprilikama koje su uslijedile za kršćanstvo u tim krajevima, pospješilo je njegovo širenje diljem Rimskoga carstva. Iz biblijske knjige IVANOVO OTKRIVENJE ili APOKALIPSA jasno se razabire procvat kršćanstva u Maloj Aziji. Progonstva što u njoj bijahu nastupila, potakla su u kršćanima razmišljanje o ljudskom odnosu spram života uopće, a napose o zadacima u novonastalom stanju te o dobro razrađenom planu kako ih ostvariti. Kako god stanje bilo teško, treba ga promatrati u svjetlu vjere u Isusa Krista, imajući u vidu njegovo stradanje i smrt, ali jednako i njegovo uskrsnuće. K tomu: pjesma radosne zahvalnosti ne smije nikada zamuknuti! To tim više što se u svako

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

doba dana, u prilikama i neprilikama, kriju nove mogućnosti, ponekad i one o kojima ljudi nisu nikada ni slutili. Njih upoznaje tek živo probuđena svijest osobne odgovornosti, jer se tako u čovjeku bude nove snage i rađa nova nada. Zbog toga kršćani mogu izdržati sve kušnje, biti junaci koji odlučno svjedoče svoju vjeru i potvrđuju svoje osobno dostojanstvo.

Knjiga Ivanova Otkrivenja odiše tim duhom i unatoč svim progonstvima obznanjuje procvat kršćanstva u Maloj Aziji; ono ima svojih slabosti, ali ne prestaje jačati, štoviše: cijela Mala Azija postaje kršćanskim žarištem iz kojega izbjiga svjetlo Isusa Krista, a ono nam razotkriva kako kršćani odgajaju ljudi bistra i od-

važna duha neovisno o izvanjskim protivnostima; njih nikakvi ljudski otrovi ne mogu omamiti te ih kao nedorasle ili slijepi vući za sobom. U njima djeluje snaga Božjega čovjekoljublja visokoga naboja. Gdje taj naboje splasne, javlja se osrednjost, a svaka osrednjost srozava i umrtvљuje duh u ljudima te ih čini žrtvama smutnje i nepovjerenja, a najvećma turbonim sebičnjacima, što je očita smrt ljudstva i kršćanstva.

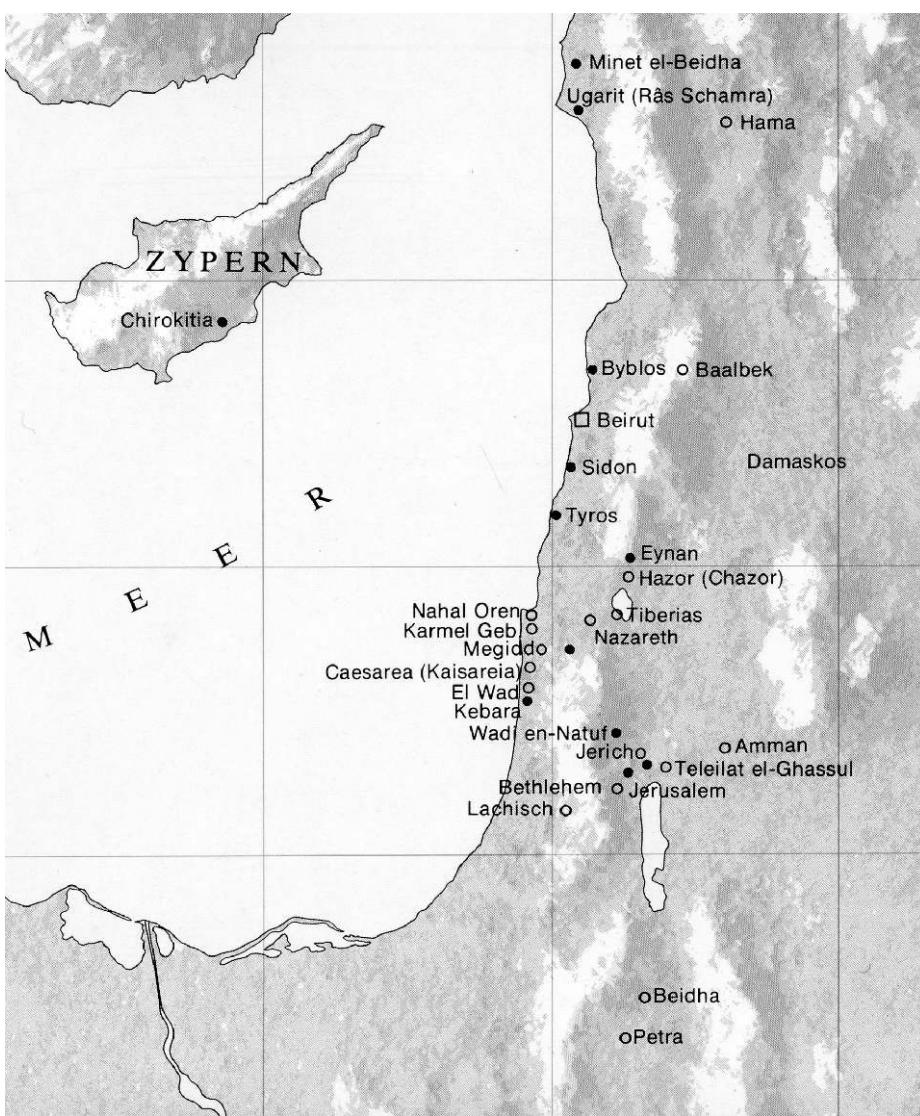
To nam posebice potvrđuje procvat kršćanstva u 4. stoljeću otkrivajući nam istaknute pojedince u jednoj pokrajini Male Azije.

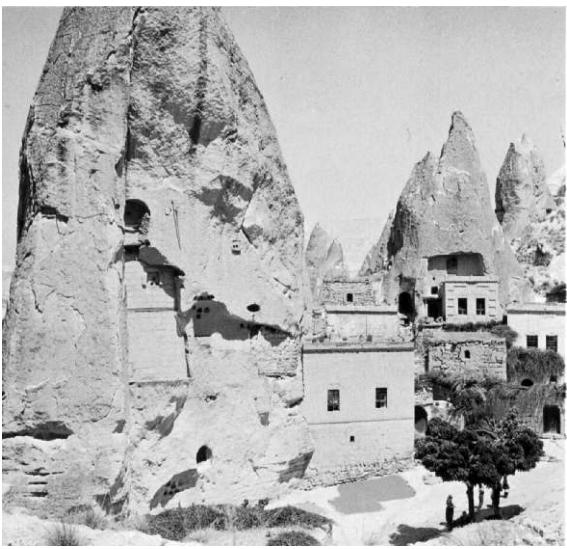
Riječ je o Kapadociji. Još određenje: o istinsku procvatu kršćanstva u njoj, izdvajaju se trojica promicatelja kršćanstva: Bazilije, biskup u glavnom gradu Kapadocije, u Cezareji, a zatim njegov brat Grgur i njegov prijatelj Grgur Nazianski koji također bijahu biskupi, a sva trojica vrlo cijenjeni poznavatelji i pisci biblijsko-kršćanske misli.

Sva trojica potječu iz kršćanskih obitelji koje bijahu bogate i ugledne, visoko školovane i ujedno ukorijenjene u vjeri, spremne za velika djela kršćanskoga čovjekoljublja, što se potvrdilo i podnošenjem stradanja u vrijeme progona kao i nemjeriva pomaganja ljudima u raznim nevoljama i oskudicama.

Bazilijeva obitelj bijaše brojna – imala je pet sinova i pet kćeri; Bazilije i dva brata bijahu biskupi, a jedna sestra predstojnica u ženskom samostanu, cijela pak obitelj uključena u rad i pothvate kršćanske zajednice.

Bazilije se školovao u Cezareji, Carigradu i Ateni. Za vrijeme školovanja upoznao se i sprijateljio s Grgurom Nazianskim, a općenito bijaše zapažen i veoma cijenjen sa svojih svestranih sposobnosti. Veoma lijepo pohvale uputio mu je i najpoznatiji učitelj u cijeloj Maloj Aziji, Libanije, koji tada bijaše ravnatelj škole u Antiohiji, gdje bijaše i Ivan Zlatousti. Nije stoga nikakvo iznenađenje što su Baziliju uslijedile ponude s raznih strana da dođe i preuzeme mjesto učitelja. Nu on bijaše obuzet mislima kako se povući iz javnoga života, posvetiti se duhovnu životu i proučavanju teologije. Otišao je izvan grada na jedno od imanja svoje obitelji, želeći provoditi život nalik pustinjacima kojih je unaokolo bilo mnogo. U njemu

Kapadocija, jedno od žarišta kršćanstva

bijaše živo sjećanje na miran i skladan život u krugu obitelji; to je povezivao s kršćanskim shvaćanjem Kristova pojmanja prema kojem su ljudi braća i sestre, svi članovi jedne velike – Božje obitelji, koja provodi i promiče Božje čovjekoljublje. Zbog toga je nastojao gajiti prijateljstvo s istomišljenicima i zajedničkosti, brige i poslove za koje bi mislili kako su u skladu s kršćanstvom i kršćanskim promicanjem općeg dobra.

Iz toga se razvilo Bazilijevo uvjerenje kako bi zajednički život brojnih pustinjaka, koji inače življahu više-manje osamljeno, bio daleko pogodniji i za osobno kao i za zajedničko dobro.

Radost s takva načina života i razmišljanja o njegovu promicanju nije dugo potrajala. Pojavile su se nesuglasice glede pojedinih vjerskih istina i ugrožavale samu bit kršćanstva. To je bio razlog zašto se odazvao mjesnom biskupu i bio spreman pomagati mu u raznorodnim poslovima. Tako je 360. godine išao s njime na crkveni skup u Carigrad. Tom prilikom biskup je pobliže upoznao Bazilija te je, postavši svjestan njegovih vrlina, uzastojao privoljeti ga na daljnju suradnju. Bazilije je pristao, te je ubrzo bio zaređen za svećenika, ali je ostao svoj – nije bio šutljiv i poslušan sluga nego svjestan i odgovoran suradnik, uvijek svjestan svoje osobne odgovornosti za svaku svoju riječ i djelo neovisno o tome što su drugi mislili, željeli i od njega očekivali. To je rađalo nesuglasicama između njega i biskupa, ali biskup bijaše uviđavan upravitelj i nije jednostrano ustrajao pri svome

stavu. Naprotiv! On je Bazilija imenovao svojim pomoćnikom i predvidio ga za svoga nasljednika. To se i dogodilo. Unatoč suprotnim pokušajima, Bazilije je 370. postao biskupom u Cezareji. Tada su tek njegova izuzetna svojstva došla do puna izražaja:

Bazilije bijaše čovjek rijetko viđena sklada umskih, voljnih i osjećajnih osobina; bistar i prodoran, marljiv i ustrajan, a nadasve plemenit čovjek koji kršćanskoj zajednici i svim ljudima želi služiti cijelim svojim bićem, ali jednako tako i smion – spreman suočiti se sa svim

protivnostima i ustati protiv svih stranputica u širokom području svoje djelatnosti. Gorljivo se trudio kako bi iskorijenio svaki oblik trgovanja i nečasnih pokušaja trgovanja s crkvenim službama i položajima, ali je uvijek imao pred očima nenađomjestivu ulogu sposobnih i čestitih suradnika, posebice biskupa i svećenika.

U tu svrhu vodio je iscrpne razgovore i pisao vrijedna djela, među kojima treba izdvojiti njegova pisma; kamo nije mogao osobno doći, slao je svoja pisma koja bijaše potekla iz nepomućena osobnog uvjerenja.

U pariškoj Nacionalnoj biblioteci čuva se jedan od brojnih umjetničkih prikaza Ivanova Otkrivenja

Međutim, imajući u vidu dalekosežnost njegova prodorna gledanja, treba istaknuti njegovo pregaranje za obnovu pustinjačko-redovničkoga života. U to doba bijaše mnogo kršćana koji se bijahu povukli iz javnosti i živjeli pustinjačkim životom gajeći post, molitvu i proučavanje Biblije. Bazilije je, ponesen vjerom u kršćansko zajedništvo sljedbenika Božjega čovjekoljublja, stekao neprocjenjive zasluge što je od tih, više-manje usamljenih pojedinaca, stvarao zajednice smislijena ustrojstva i zrelo razrađenih zadatka. Uz općenito prihvaćen život posta i molitve, Bazilije je razvijao upoznavanje Biblije i brigu za siromašne i bolesne. Sve to, dakako, s istaknutom težnjom za trajan rast i širenje kako bi takvo kršćansko dje-lovanje dopiralo i do najzabačenijih zakutaka prostora koje bijaše njemu povjereni. Od izuzetne važnosti i poučne zanimljivosti svakako je i njegova briga kako bi – pored uobičajene skrbi za muškarce – nastojao izgraditi i ženske samostane te proširiti njihovu djelatnost među ludima. Pritom je isticao sve ugrožene ljudе tražeći i od redovnika i od svih vjernika kako bi im što više i što spremnije pomagali; nekršćanski je stvarati sebi zalihe, a puštati pokraj sebe druge neka žive u oskudici i neimaštini najnužnijih sredstava za život; opetovan je govorio: „strašno je tuđim suzama stjecati sebi novac“.

Bazilije je izgarao u svojim nastojanjima te je u kratkom roku učinio mnogo. Ljudi su to vidjeli i još dok je bio živ, nazivali ga velikim. I tako je ušao u povijest – kao Bazilije Veliki. On je doista u sebi sjedinjavao najljepše odlike grčko-rimske uljubde te ih, prožete kršćanstvom, široj među svojim suvremenicima, a na osobit način među mladim ludima.

Izgarajući tako, brzo je izgorio. Umro je ne dovršivši pedeset godina. Ističući pak njegovo pronašlaženje suradnika, treba reći kako mu je to bilo preteško breme. Rijetki bijahu i jesu ljudi njegova kova, njegove svestrane i izdržljive zauzetosti za opće dobro. Njih ne treba uspoređivati s Bazilijem, nego ih treba odvojeno, samostalno promatrati. To vrijedi i za njegove prve suradnike, brata Grgura i prijatelja Grgura Nazianskog. Oba bijahu vrsni ljudi, svakako među najvećim

Ijudima onoga doba ne samo u Kapadociji ili Maloj Aziji nego i u cijelom kršćanstvu.

Bazilijev brat Grgur (335-394) bijaše tih i povučen, u zapletenim okolnostima svakodnevnoga života manje spretan, ali visoko izobražen, sklon duhovnom životu, predan dubinskom razmišljanju, a napose bogat unutarnjim doživljajima, uvi-jek spremjan na samoodrivanje i pomaganje drugih. U pisanju lijepih tekstova nemu ne bijaše premcu u cjelokupnom kršćanstvu.

Jeruzalem

Njihov prijatelj, posebice bliz Baziliju, bijaše tekođer sklon skrovitu životu, veoma osjećajan čovjek, od mlađih dana predan učenju. Školovao se najprije u Cezareji, glavnom gradu Kapadocije, a zatim u Cezareji u Palestini, pa u Aleksandriji, te konačno u Ateni, gdje je, sav predan cjelokupnoj baštini grčko-rimske uljudbe, ostao oko deset godina. Vrativši se – nakon takva prijeđena puta školanja, što se tada moglo veoma rijetko i zamisliti, u Kapadociju, u nj bijahu uprte oči sa svih strana: najuglednije škole bija-hu mu otvorile svoja vrata; pitanje bijaše samo jedno: za koju će se odlučiti. Nu on

je želio samo jedno: živjeti povučeno i vjerno se baviti, kao i dosada, proučavanjem. Plan mu je poremetio otac. Njegov otac bijaše biskup u Nazianzu; bio je u poodmakloj dobi i poboljevalo je. Teško je podnosio breme svoje službe pa je molio Grgura za pomoć. Grgur se teška srca odazvao očevoj molbi i dao se zarediti za svećenika. Međutim ubrzo se povukao i došao Baziliju tražeći za sebe njegovu pomoć i utočište. Tek nakon dugih razgovora s Bazilijem, vratio se u Nazianz.

Tada se pokazalo kako on i pored svoje osjetljivosti nosi u sebi nemjerivu ljubav prema Ijudima. Započeo je požrtvovanje raditi u biskupiji, a onda su uslijedili udarci: umrli su mu roditelji, umro je i prijatelj Bazilije, a njega je počelo obuzimati malodušje. Nasreću uslijedili su pozivi kršćana s raznih strana i tražili njegovu pomoć. U Carigradu vladahu trzavice i žučljive raspre o pojedinim vjerskim pitanjima. Istinski ljubitelji kršćanske vjere pozivali su Grgura neka im dođe u pomoć. Grgur se odazvao i, došavši u njihovu sredinu u Carigradu, započeo duhovnu obnovu dobro smisljenu i dalekosežnu. Stanje se stubokom mijenjalo, te je na saboru 381. Grgur postavljen za carigradskoga nadbiskupa. Činilo se kako je tim činom potvrđena zbilja neosporiva procjata što je nastao u Carigradu Grgurovim dolaskom i započeo se širiti dalje. Nu našlo se pojedinaca koji su ustali protiv Grgura tvrdeći kako on – po nekim zakonskim odredbama – ne može biti nadbiskupom u Carigradu, jer je već bio imenovan biskupom u drugom mjestu pa se na toj dužnosti zahvalio. Grgur je, po naravi preosjetljiv, zbumen njihovim nastupom, održao opširan govor u kojem je izložio svoj rad u Carigradu. Bio je to rad nalik istinskom uskrsnuću kršćanske zajednice poput obnovljene crkvice koja se zvala crkvica Uskrsnuća. Ne želeći se upuštati u osobna razračunavanja sa svojim protivnicima, podnio je ostavku uputivši svojim slušateljima „posljednji pozdrav“.

Prije nego što je napustio Carograd, objavio je svoju oporučku: sva je svoja dobra ostavio kršćanskoj zajednici u Nazianzu i namijenio ih tamošnjim siromasima.

Nije teško ni danas predočiti sebi što je značila pojava navedene trojice kršćanskih promicatelja u onodobnoj pokrajini Kapadociji! Sama činjenica njihove nazočnosti izazivala je ne samo među vjernicima nego i među svim Ijudima

dobre volje pravo iznenadenje koje samo po sebi potiče razmišljanje o temeljnim ljudskim vrijednostima, posebice pak o buđenju želje za njima kod mlađih ljudi kako bi postali svjesni svoga stanja i – unatoč tomu – mogućnosti koje u sebi nose i mogu zacrtati njihov razvoj u budućnosti.

Nu da bismo na postavljeno pitanje mogli pravo i cijelovito odgovoriti, dobro bi bilo baciti samo jedan pogled na razvojni put njihova nešto mlađeg istomišljenika – Ivana Zlatoustog. I nehotice se, naime, pri spomenu životnoga puta nevedene trojice, javlja pitanje: U kojoj to kršćanskoj zajednici danas postoje tri crkvena dostojanstvenika umskoga dometa koji bi bio približan dometu navedene trojice, njihove školske izobrazbe i književna stvaralaštva te njihove zauzetosti za siromašne i ugrožene ljudе?

Ostanemo li samo pri spomenutoj trojici, moglo bi se učiniti kako odgovor i nije težak, barem u svome prvom dijelu, ali, u cjelini gledano, Ivanov nam primjer uvjerljivo govori kako je istinski odgovor moguć samo ako se uoči i dobro istakne Ivanov završetak, ali on ne može biti lagan.

Ivan se rodio u Antiohiji, u Siriji (344./347.-407.). Otac mu bijaše vojni časnik. Preminuo je vrlo mlađ, pa se Ivanova majka Antuza posvetila jedinom djetetu, premda je u svojoj 20-toj godini imala lijepih prilika za novu udaju. Za razliku od Augustinove majke Monike, Antuza je imala mogućnost mirno promatrati rast i razvoj svoga sina – sve je teklo samo onako kako bi to svaka majka mogla poželjeti; bez napetosti i bez trzavica, sazrijevao je Ivan i dovršavao svoje školovanje. Tada je očitovao svoju nakanu posvetiti se duhovno-vjerskom životu; želio je priključiti se redovnicima u pus-tinji. Nakon dvostrukoga pokušaja, uvidio je kako njegovo zdravlje nije dobro te on nije u stanju provoditi takav život. Njegovu povratku pridonijela je svoj obol, dakako, i njegova majka koja se nije mirila s njegovim odlaskom od kuće.

Na nagovor mjesnoga biskupa, Ivan je posto najprije đakon, a potom svećenik-propovjednik u katedralnoj crkvi. Odmah je zapožen s izvrsnosti svojih propovijedi. Međutim, jedan je događaj svratio posebnu pozornost na to:

U veljači 387. odlukom državnih vlasti povišen je porez; u Antiohiji su osvanuli

Konstantinopol (Carigrad), u prvom planu crkva sv. Irene
(532., obnovljena nakon 740. god.)

porušeni carski spomenici. U gradu se proširila vijest kako dolazi car s vojskom izvršiti odmazdu; govorilo se kako će ona biti strašna. Biskup Flavijan, bolestan i star, krenuo je caru u susret kako bi ga presreo prije njegova ulaska u grad te izmolio milost za svoje građane. Dok je on bio na putu, Ivan je obznanio niz svojih propovijedi prilagođenih neprilici u kojoj su se našli. Započeo je prvi svoj govor riječima: „Mi se vjernici-kršćani razlikujemo od drugih ljudi i po tome što možemo sve podnijeti...“

Zaplet se sretno riješio, a Ivan je svojim životom posvjedočio kako je navedene riječi iskreno izgovorio.

Arkadije, ministar na carskom dvoru u Carigradu, založio se za izbor nadbiskupa. Oko mu je zapelo za Ivanu u Antiohiji. Svojom vještinom i odlučnošću, uspio je dovesti Ivanu u Carigrad 398. na opće iznenadenje i ujedno veliko razočaranje ne maloga broja onih koji bijahu željeli neka na nadbiskupskom dvoru ostane stanje kakvo je i bilo. Ništa nije ostalo isto.

Ivan je stekao vjeran uvid u pravo stanje i netremice je započeo s obnovom!

Najprije je u svojoj kući zaveo red skromnosti i rada, posta i molitve. Svečanim gozbama nije bilo više ni traga. Potom se okrenuo cijeloj pokrajini: brinuo se za svećenički podmladak, za službe u mjesnoj crkvi od najnižih do vrhunskih, uklanjanje je nedorasle, pronalazio sposobne; na put stajao svakom pokušaju dijeljenja službi onima koji su se služili

neljudskim i nekršćanskim sredstvima. Tako je jednim potezom uklonio šest biskupa.

U svojim propovijedima zastupao je s istom odlučnošću put koji vodi Bogu: prihvatanje Krista i njegove vjernosti Bogu s istodobnim svjedočanstvom Božjega čovjekoljublja prema svima, ali prvenstveno prema ugroženim pojedincima kojih nije bilo malo. Polje njegova rada bilo je veliko, ali je bilo veliko i njegovo srce.

Je li razmišljao o mogućem otporu, i u kojoj je to mjeri činio, to nije posve sigurno, ali su se njemu i njegovim naporima protivne sile brzo pojavile:

Uzbuđenje, a po tom i ogorčeno protivljenje, zavladalo je na carskom dvoru; posebno se uznenimila carica jer je shvatila kako je Ivan u svojoj propovijedi upravo na nju mislio kad je spomenuo pojavu nove Herodijade.

Nisu mirovali ni biskupi, koji su se osjetili pogodenjem kao ni oni koji su pomisljali kako bi mogli biti ugroženi. Pravi otpor Ivanu među crkvenim ljudima priredio je Teofil, biskup iz Aleksandrije; na jednom skupu biskupa, svojih istomišljenika, koji bijaše poznat po naslovu „sinoda pod hrastovima“, donesena je odluka o Ivanovu svrgavanju. To je, dakako, na carskom dvoru primljeno, pa je izdana odluka o Ivanovu protjerivanju. Nu u gradu je izbilo nezadovoljstvo pa je odluka povučena; Ivan se mogao vratiti na svoje mjesto, ali ne za dugo. Ponovno je bio protjeran. Za vrijeme Uskrsa 403. bio je uhićen. Održao je u katedrali svoju zadnju propovijed i oprostio se od vjernika. Odveden je u progonstvo – u mjesto Kukusus na armenskoj granici. Zdravlje mu bijaše veoma narušeno, ali je njegov duh bio svjež i neumoran; potvrđivao je kako čovjek koji se osloni na Boga može uistinu sve podnijeti. Rado se susretao s ljudima i posvuda je unaokolo propovijedao evanđelje. To je vlastima smetalo i odlučile su ga protjerati u nepristupačan kraj uz obalu Crnoga mora. Ljudi koji su ga tamo sprovodili, ne prestajahu ga vrijeđati i

zlostavljati, a on bijaše na kraju svojih snaga. U predvečerje svoje smrti došli su u mjesto Komana; tu su ga ljudi ljubazno primili, pa se malo odmorio i nastavio put; išao je, dakako, pješice, ali se nakon pet kilometara srušio. Pokraj puta bila je kapelica posvećena mučeniku Baziliku. Unijeli su ga u nju. Obukao je bijelu odjeću, izgovorio riječi: „Hvala Bogu na svemu!“ i – preminuo.

On je nedvojbeno vjerovao kako je Isus Krist put, ISTINA i život. Zataškavanje istine ne vodi u život. •

ŠPANCER

*Penemo se
žmehko
na brežec.
Štundieramo
kaj je cvelo
ojzdek
v proletje
se žutila
repica
i maslaček.
Črni je maček
hopsal po
blatu,
v letu
se špinčila
šenica
v zlatu.
Nad nami
letiju
lastavice
v jatu.
Vjeseni
tikvajne
I kukurize
voziju se
domocek.
A sneg –
kaj z nim?
Oblekel je
belu
kiklu
i
prekril
ves breg
i
nas.*

Višnja SEVER

RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (3)

ŽENE I MUŠKARCI

Mnoge su stepenice tijekom starenja – i one koje vode prema lijepom i one koje vode prema teškom – zajedničke svim ljudima. Ipak, ljudi žive i stare svaki na svoj osobni način. Neke su razlike čak vezane uz to radi li se o ženama ili o muškarcima.

Prvo upada u oči da žene u prosjeku žive tri do četiri godine dulje. U današnjoj skupini šezdesetgodišnjaka, 70 posto će žena, a samo oko 50 posto muškaraca doživjeti osamdesetu godinu života. U skupini osoba koje u ovom trenutku u Hrvatskoj imaju 100 godina, samo desetina njih su muškarci. Što se pojedinih bolesti tiče, razlike nisu tako velike kao što se do sada mislilo. Žene, kao i muškarci, obolijevaju od bolesti srca i krvnih žila, a muškarci od osteoporoze, mada ne istim redoslijedom. Muškarci ipak češće obolijevaju od srčanog infarkta, ciroze jetre, psihičkih stanja koja završavaju samoubojstvom te nekih vrsta raka, a žene od depresije. Dvostruka učestalost depresija kod žena tumači se ranjom reakcijom na krize, no možda je jednostavno i posljedica činjenice da muškarci rjeđe traže pomoć pa bolest ostaje neutvrđenom. Učestalost demencija te drugih promjena na mozgu slična je i kod žena i kod muškaraca.

Nije razjašnjeno zašto žene žive dulje, pa iako već u šezdesetoj imaju više dijagnosticiranih bolesti, subjektivno se osjećaju bolesnjima, a uz to su i nešto manje zadovoljne svojim životom. Do sada nije utvrđeno da bi biološka i genetska „opremljenost“ muškaraca i žena bila različita. Najčešće se zato spominju kulturologijski i socijalni razlozi, osobito činjenica različitog pristupa vlastitom tijelu. Muškarci se načelno oslanjaju na svoju tjelesnu stabilnost, a i znatno ih se duže smatra privlačnima i vitalnima, pa ih to možda navodi na subjektivni osjećaj snage i zdravlja. Život žene ima svoje jake promjene i cikluse – kroz mjesečnice, trudnoće i klimakterij – a koji ženu potiču na više osjetljivosti i pažnje prema vlastitom tijelu i prema zdravlju. Žene češće posjećuju liječnika te znatno savjesnije sudjeluju u preventivnim pregledima.

Muškarci starenje dugo potiskuju. Kad je međutim stigne trenutak umirovljenja

Piše:

Maja RUNJE, prof.

– a koji je načelno svima prva stepenica prema starosti – poneki nisu najbolje pripremljeni. S odlaskom s radnog mjesto profesionalne veze oslabi, a nove se društvene veze ne stvaraju lako. Neugodni osjećaj može biti i gubitak društvenog statusa. Mnogi se muškarci – ali i žene – iznenade kad počnu doživljavati da druge više i ne zanima da su oni ranije bili inženjeri, profesori ili stručnjaci za ovo ili ono. Ponekad ih iznenadi i činjenica da se u obiteljskom životu, osobito u jutarnjim satima, odjednom nađu supruzi na putu,

posebno ako sami ne znaju što bi sa svojim vremenom.

Žene puno rjeđe imaju problema s viškom vremena. Tijekom života ispunjavaju višestruke i raznolike zadaće, a pomicaju njeguju obiteljske, prijateljske i susjedske veze te su često sposobne uvijek ponovno stvarati nove društvene mreže. Uz to su i otvoreni za razgovor i razmjenu mišljenja, pa češće međusobno razgovaraju o tegobama koje nosi starost. Muškarci teže govore o svojim osjećajima i teže traže podršku i savjet. Na pitanje kako su, najčešće odgovaraju da su dobro!

I za muškarce i za žene važno je pitanje identiteta i samopouzdanja. Mnogi će se ujutro pogledati u ogledalo, vidjeti svoje izborano lice, oskudnu kosu, nadomještene zube, i bit će time potpuno zadovoljni. Razumjet će i osjećati da je to normalni dio života kojega možemo voljeti kao i svaki drugi dio. Znat će da su ranije bili mladi, da su dugo bili mladi, da su imali puno svojih prilika te da će ih

imati još – pa i unatoč ostarjelom tijelu. Osjećat će da je ljudska duša u svojoj središnjoj čestici bezvremena, ni stara ni mlada, da postoji izvan vremena. Ipak, mala kriza identiteta – Tko sam ja to sada? – gotovo će svakoga lagano dotaknuti, a neke će zaljuljati i intenzivnije. Posebno neugodni mogu biti znakovi kojima nam drugi signaliziraju da smo stari i - manje vrijedni (!).

Ponekad su stari ljudi izloženi čak i potpuno nepristojnom ponašanju, iako srećom sve rjeđe. U novinama se naime još uvek može pročitati da je *auto naletio na šezdesetpetgodišnjeg starca*, a može se i doživjeti da liječnik pacijentiku u bolnici oslovi s *bako*. U uredima, na šalteri-

ma i trgovinama stari se ljudima poklanja manje pažnje te ih se uzima manje ozbiljno. Postoje i otvorene diskriminacije. Poznato je primjerice da u bolnicama s manje pomnje i investicija liječe starije negoli mlađe ljude, pa i onda kada za to ne postoji nikakvi medicinski razlozi.

Braniti svoje dostojanstvo vječna je čovjekova obveza prema samome sebi. A samopouzdanje može rasti u starosti. I zapravo često i raste. Potrebno mu je samo

otvoriti sve puteve i ne pristajati na redukcije. Od pomoći je danas i činjenica da je sposobnih starih ljudi sve više, pa će se i položaj u društvu mijenjati na bolje - kao što to vidimo u bogatijim i razvijenijim zemljama. I u Hrvatskoj ima velikih pomaka, no bilo bi izvrsno kada bi se sami stariji ljudi više angažirali. Kada bi se primjerice stvorila inicijativa koja bi inzistirala da želi pomagati na Odjelu psihijatrijske gerijatrije u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče – a koji sada sa tridesetak muških i ženskih bolesnika u zajedničkoj ogromnoj sobetini s oguljenim željeznim krevetima podsjeća na kakav afrički logor za kužne bolesnike – ravnatelj dr. Jukić brzo bi našao načina da strašne prilike izmijeni.

I muškarcima i ženama prva je zadaća u starosti najpovoljnije oblikovati svoj vlastiti život, no s tom je zadaćom uvek u vezi i nastojanje da se ostane u dodiru sa svijetom te da se i dalje preuzimaju odgovornosti. A posla ima na sve strane. •

SAVJET LIJEČNIKA U TVOJE RUKE GOSPODINE! ALI I U NAŠE ...

Svi poznajemo uzrečicu „Najvažnije je biti zdrav“. Nije najvažnije! A nije ni jedino i glavno! Uistinu, dobro je biti tjelesno i duševno zdrav, to je rijetki dar koji treba čuvati te biti zahvalan, no ipak zdravlje nije jedino i glavno. Postoje veoma zdravi ljudi, koji su nesretni. Također postoje bolesni ili čak i nemoćni, koji su borbeni, uspješni i zadovoljni! Sreća i zadovoljstvo ovise o vlastitom pristupu životu u svim njegovim okolnostima.

Najrazumnije ljudsko ponašanje bilo bi – a većina ljudi ipak nisu potpuno „zdra-

Piše:

**dr. med. Drina
BLAŽEKOVIC-SOJČIĆ**

spoznaja o bolesti, možda izlječivoj, možda doživotnoj, kroničnoj, a možda i takvoj koja nam pred oči dovodi doglednu ili možda čak i preranu smrt? Umrijet ćemo jednom svi, mi putnici prema Vječnosti, ali „ne znamo ni dana ni časa“. Što onda kada ta opća ljudska činjenica postane osobna i neodgodiva? Čak ni čvrsta

uvijek nastojati tražiti ljudske veze i biti otvoren, koliko je to najviše moguće.

A ima i nešto još važnije. Ako i jesmo bolesni, mi nismo bolest! Ne živi bolest s nama, već mi s bolešću! I kad se uzimaju lijekovi i poduzimaju terapije, bolest ne smije postati jedini, zadnji sadržaj našeg života. Nastojmo i dalje biti „normalni“, baviti se onim što nas je uvijek zanimalo, koliko nam je to moguće. Nastojmo ostati okrenuti prema ljudima i životu te biti korisni, sebi i drugima. Na kraju, nije ni mala stvar ako još sa svojom obitelji i prijateljima, osobito s mlađima, uspijemo podijeliti uspomene koje bi inače s nama zauvijek otišle u grob. Nije nevažno ni raščistiti račune s Bogom i ljudima. Kasnije je prekasno za koju riječ žaljenja, isprike, pomirenja i oprاشtanja. Tada možemo u miru i pouzdanju čekati svoj kraj. Ili možda ozdravljenje! U tvoje ruke, Gospode ...! •

ví“ - nastojati poznavati svoju zdravstvenu situaciju i mogućnosti liječenja te realnost uvijek prihvatići svjesno, odgovorno i aktivno. Prihvatići svoje zdravstveno stanje, a uz to sačuvati životno zadovoljstvo, veća je vrijednost negoli samo biti „zdrav“.

Razumije se da uvijek treba na vrijeme poduzeti sve što je moguće. Kao vjernici, svoj život sigurno polažemo u Božje ruke, ali ne zaboravljamo da smo dobili razum koji je omogućio razvitak znanosti te da su nam na raspolaganju znanja i mogućnosti koje treba koristiti s odgovornošću. Mnogo je toga u našim rukama! Izbjegavamo li npr. štetne tjelesne i duševne utjecaje, neumjerenosti, nepotrebnu preopterećenost, loše međuljudske odnose? Koristimo li savjesno ponuđene preventivne preglede? Mnoge bi se gorke sudbine mogle izbjечiti redovitim pregledima, pa i kad nas ništa ne boli, da ne bude prekasno. Naša je dužnost brinuti se o samima sebi.

Sve je to lako govoriti, reći ćemo, dok smo zdravi. No, što reći onda kada postoji

vjera ne štiti od straha, pa i očaja. Uvijek ostaje sjena neizvjesnosti, ne samo kod agnostika. Je li smrt kraj, nestajanje, nepostojanje? Ili nas čeka vječnost? I ako da, kakva vječnost?

A kad se čak i pomirimo sa smrti, s činjenicom da nas zajedno sa svim našim osobnim unutarnjim životom i svjetovima, sa svim osjećajima, znanjem i uspomenama ne će biti, barem ne na ovoj zemlji, uvijek ostaje strah od bolne bolesti i bolnog umiranja. Njih možemo položiti u Božje ruke, ali i u ruke naših bližnjih. Medicina danas daje mnoge mogućnosti liječenja, čak i znatnog produženja života te olakšanja bolova, ali uvijek je dragocjeno imati prijatelje kojima možemo povjeriti brige i strah. Podijeljena briga je pola brige! Ponekad možda nije lako prevladati brane i otvoriti se. U našem društvu još uvijek možda postoji stigmatizacija bolesnih i slabih, pa je ponekad teško drugima priznati da smo bolesni. Ponekad se pak vidi kako se bližnji, i kad mi uspijemo priznati bolest, udalje radi vlastitog straha od suočavanja s bolešću. Ipak, treba

ABECEDA STRAHA 1945.

*Nebom lutaju oblaci,
jablane vjetar povija,
zemljom piše jauci,
mržnja ljudi ubija.*

*Pod kožu se uvlače
krvavi tragovi u strahu,
a teška slutnja namiče
zlo u punom zamahu.*

*To putuje strahotni slijed
i hrvatskim krajolicima,
a uzdisaj odveć blijed
tinja na žutim licima.*

Ivica KARAMATIC

SEDMA REDOVNA SKUPŠTINA PODRUŽ- NICE KOPRIVNICA

U nazočnosti dvadesetak članova, 23. listopada 2010. održana je 7. redovna skupština HDPZ-a-Podružnica Koprivnica. Na skupštini su podnjeta izvješća o radu upravnih tijela Podružnice, finansijsko izvješće te izvješće o brojnom stanju između dvije skupštine. Sva su izvješća jednoglasno prihvaćena.

Uz članove podružnice, skupštini su svojom nazočnošću uveličali i gosti: zamjenik župana Koprivničko-križevačke županije **Ivan Pal**, zamjenica gradonačelnika Koprivnice **Vesna Želježnjak** te tajnik Hrvatskog domobrana - Ogranak Koprivnica **Stjepan Mraz**. Iz Središnjice, nažalost, nije bilo uzvanika, ali se predsjednik **Obranić** pismeno ispričao zbog nedolaska.

Gosti su u svojim obraćanjima Skupštini obećali i daljnju potporu našoj udruzi, a predstavnik Hrvatskog domobrana je obećao daljnju pomoć kako oko zajedničkih organiziranja posjeta mjestima naših stradanja (Bleiburg, Macelj, Udbina, Vukovar...), kao i u pogledu pronalaženja i obilježavanja grobišta na području naše županije. Razumije se da je na zasjedanju bilo rasprave i o starosti odnosno smrtnosti članova, što dovođi u pitanje mogućnost dalnjeg rada i opstanka podružnice.

Na kraju je usvojen program rada te plan prihoda i rashoda za 2011. godinu, a nakon službenog dijela nastavljeno je druženje članova uz prigodni domjenak.

Pero KATIĆ

UPLATA PODRUŽNICE ŠIBENIK

Popisu članova koji su novčano pomogli izgradnju Crkve hrvatskih mučenika i spomen-obilježja na Golome otoku, objavljenom u prošlom broju, treba dodati i da je Podružnica Šibenik od svojih skromnih sredstava uplatila 550,00 kuna za istu namjenu. •

SPOMEN ŽRTVAMA JUGOSLAVEN-SKOGA PARTIZANSKOG TERORA

Piše:

Dr Augustin FRANIĆ

Pod tmurnim nebom Orsule održana je 19. listopada 2010. u organizaciji udruge *Hrvatski domobran* komemoracija mladim hrvatskim vojnicima pogubljenima 19. listopada 1944. godine. Sudjelovali su župan Dubrovačko-neretvanske županije **Nikola Dobroslavić**, njegov tajnik **Blaž Pezo** i pročelnica **Nina Skurić**, predstavnici grada Dubrovnik, općine Konavle na čelu s predsjednikom **Lukom Kordom**, predstavnici *Hrvatskog domobrana*, Hrvatskog društva političkih zatvorenika, Udruge Daksa 1944./1945., udruga proisteklih iz Domovinskog rata i članovi obitelji pogubljenih.

Trubač je „Lijepom našom“ najavio početak, a zatim je riječi molitve uputio **don Miljenko Babaić**, iz župe Mandaljena, koji je pri tome rekao:

„Zašto smo ovdje i koga častimo, te Boga molimo? Za ljudе koji su željeli i volili ono što i mi volimo (vjerujem svi), a to je slobodnu Državu Hrvatsku. Zašto su poklani bez suda i krivice, u ime zločinačke zvijezde petokrake i svih koji su prije i poslije kroz komunističku partiju njoj sotonski služili.

Na žalost svjedoci smo kako joj služe i danas, ne samo u Srbu - gdje se dogodilo isto što i ovdje na Orsuli. K tome, tu laž, neistinu i ruganje hrvatskom narodu u Srbu plaća hrvatska vlada. Međutim sadašnji Predsjednik Hrvatske hvali „kapu partizanu“! Stoeći ovdje, nedavno na Hudoj jami, Ovčari itd., čovjek se mora upitati: Jesu li ludovi svi ovi koji danas, nakon svega zla što ga je činila „kapa partizanka“ hvale komunizam i nose petokraku pod krinkom antifašizma. Oni koji su kroz komunističku partiju sustavno činili zlo čovjeku i narodu u ime zločinaca: Tita, Staljina, Ceaușescua...? Bože sačuvaj, ima i onih koji su prodali dušu zločinačkoj komunističkoj partiji, a očevi im mučenici za Hrvatsku od tih istih komunista.

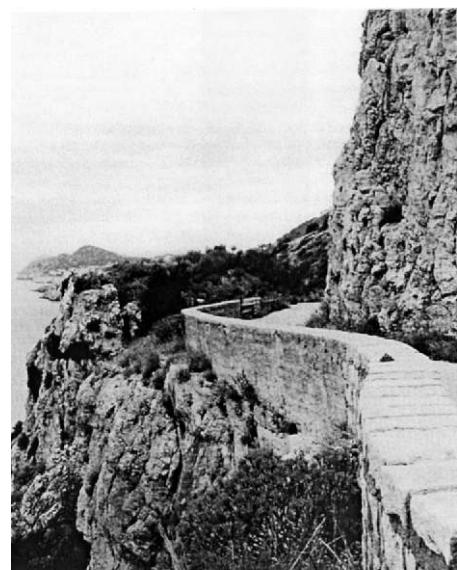
Npr. zamislite da je Luka Korda, predsjednik općine Konavle, otišao u komunističke vragove i prodao oca kojeg još uvijek traži. Bi li bio ljudski gad i bijeda? Isto tako, kada bi djeca čovjeka, koji je u ime petokrake od komunista tzv. antifašista podnio Kristove muke kroz zatvore J. Bro-

za, prodali dušu vragu kroz komunističku partiju, zar to ne bi bila zaista tragedija i sramota!

Stanje u Hrvatskoj žalosno je, kako svi znamo, upravo stoga što kroz sve stranke vladaju bivši i sadašnji članovi komunističke partije. To stanje u našoj Domovini potvrda je kako se oni nisu promijenili. Ne znaju za kajanje pred čovječnošću, a kamoli pred svemogućim Bogom. Oni nikad ne će voljeti Državu Hrvatsku, kao što su je voljeli ovi nedužno pobijeni domoljubi kojima odajemo ovdje dužnu počast. Dužni smo se „oduprijeti đavlu, koji kao ričuci lav obilazi, tražeći koga da proždere“ (Sv. Pavao). Đavao je sa svim svojim zlom zvijezda petokraka i svi koji joj se klanjavu.

„*Tko će nas rastaviti od ljubavi Božje?*“ Nevolja... Uime nedužno prolivenе hrvatske krvi i naše postojane ljubavi za Boga i hrvatski Dom, osloboди nas od tog zla Gospodine!»

Poslije don Miljenka, prisutnima se obratio predsjednik općine Konavle L. Korda, odakle je bila većina pogubljenih. Sažeto, jasno i jezgrovitog njegove su riječi pozivale na jedinstvo Hrvata, koji bi trebali neovisno o političkom opredjeljenju usmjeriti svoje snage na očuvanje i izgradnju Domovine, za što su položili svoje živote i pogubljeni mladići. Nakon toga, prišlo se polaganju vijenaca, uglavnom urešenih trobojnicama i hrvatskim grbom uz spomenik, a također i paljenju svjeća. Pred kraj je L. Korda s jednim od članova obitelji žrtava bacio buket cvijeća u more provalije Orsula, tamo gdje su 1944. bačena tijela žrtava. •

Orsula iznad Dubrovnika

KAKO SAM IZBJEGAO POKOLJ NA ORSULI: SVJEDOČENJE MARKA TRTOMANA

Nakon pada jugoslavenske komunističke vlasti, pročulo se da postoji svjedok u Konavlima, koji je preživio likvidaciju mlađih hrvatskih vojnika na Orsuli. Riječ je o **Marku Trtomanu (Lukinu)**, rođ. 20. listopada 1922. u selu Bani. Tragom te vijesti, pošao sam u njegovo selo, pronašao ga i zamolio da mi ispriča događaj. Prihvatio je moju molbu i, nakon što sam mu objasnio što me zanima, ispričao mi ono čega se sjeća. Umro je, nažalost, 16. prosinca 1999. godine. Ovo je njegovo svjedočenje:

«U svibnju 1944. došla je na Grudu ustашka satnija, koja je imala oko 80 vojničara iskušanih u borbama. U Konavlima je tada bilo znatan broj mladića-vojnih obveznika, koji su morali stupiti u domobranstvo, pa gdje ih odrede. Oni su stoga odabrali alternativu, da stupe u spomenutu jedinicu na Grudi. Tako je spomenuta satnija povećana na 150 vojnika.

Pred kraj rata bila je prisiljena na povlačenje, pa se zatekla u Komolcu, u Rijeci Dubrovačkoj, odakle su krenuli u smjeru Vukova klanca. Pred odlazak, zapovjednik je predložio spomenutim mlađim vojnicima koji su bili s njima, da mogu ostati ako hoće, jer to nisu iskusni vojničari, pa su mogli više smetati nego koristiti, i pri tome izginuti. Očekivala se žestoka borba u Vukovu klancu.»

Prema kazivanju M. Trtmana, koji je u Komolcu zarobljen, tamo su se partizani XII. Hercegovačke brigade, iz sastava 29. Udarne divizije NOVJ sastali s jedinicom II. Dalmatinske brigade. U II. Hercegovačkoj brigadi je bilo dosta četnika, koji su se našli u zaleđu Dubrovnika i prišli partizanima. Ti su partizani odveli dvadesetak zarobljenih Konavljana u dubrovački zatvor - Karmen 18. listopada 1944., na dan kad su zauzeli Dubrovnik. Već u noći 19. listopada 1944. došli su oko 1 sat u noći u zatvor, otvorili vrata celija uz povik: „*Ustaše u stroj!*“ One koji su izašli, pokupili su i vezali bodljikavom žicom. Dodali su k njima **Antuna Zubčevića (Ademova)**, rodom iz Gorice Trebinjske, i utovarili ih u kamion, koji se nalazio kod katedrale. U kabini se smjestio „komandir“, a s povezanim žrtvama tri-četiri stražara-pratitelja. Odveli su ih

Piše:

Dr. Augustin FRANIĆ

na Orsulu, te utjerali u manju baraku, koja je služila za odlaganje pribora sakupljača smeća, koje se bacalo na Orsuli, nedaleko od te barake. U mrkloj noći izvodili su vezane žrtve, po dvojicu, uz obližnji zid nad provaljom, klali, te ubijali one koji su još živi i bacali ih u more. Tu je ubijen i Markov brat **Niko**, rođen 25. srpnja 1925. godine.

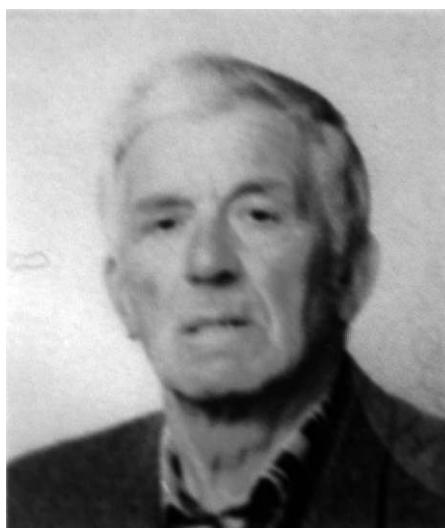
Marko opisuje svoj bijeg: «Nalazio sam se nekako u sredini barake i Blažena Ti, Gospe, odjednom sam osjetio da su mi se ruke razvezale i osloboidle. Smogao sam snagu i pogledao prema izlazu. Ugleđao sam dvojicu partizana s petokrakom na kapi, koji stoje. Uputio sam se prema nji-

brdo, i popeo se na jednom mjestu, i sakrio u borovu šumu i makiju. Tu sam razmišljao, ići dalje ili ne. Ako krenem dalje, uhvatit će me negdje. Vratim se u pravcu crkvice Gospe od Dubca oko 100 metara. Slušao sam jauke, mitraljeze i puške. Vjerojatno su ih nožima boli.»

Na pitanje, jesu li išli u potjeru za njim i tražili ga, kaže:

«Oni nisu znali da im jedan nedostaje. Kad su završili pokolj, otišli su. Od dana kada su nas zarobili, nisu nas pitali ni kako se zovemo, niti odakle smo, ili bilo što drugo. To je sve skupa izgledalo kao da netko uzme nešto kozlića i pokolje ih. Nitko nije vodio računa o tome. Njima je bilo važno da su uhvatili ustaše, koje su pobili. Kad su se ubojice povukli i otišli, mislio sam, kuda će. Stražari su na Dubcu, Srđu, Žarkovici. Ne znam kuda će. Tu sam čamio. Kako dva dana nisam jeo, a isto tako, dan prije ovog jada, mislim da podem k mom selu, tj. kući, kuda i gdje. Ako odem u brdo, uhvatit će me. Sišao sam na put za Sv. Jakov, gdje me uhvatila njihova patrola. Pitaju: „Kamo ideš?“ Ja odgovorim: „Bio sam тамо, па idem u Grad u partizane.“ Tada upitaju, da odakle sam. Kažem: „Iz Konavala!“: „Pa kako to da si se sada sjetio ići u partizane?“ Odgovorim da prije nisam mogao, jer je kod nas bio okupator.

Odveli su me nakon toga na Pile, gdje se u jednoj kući nalazila komanda II. Dalmatinske proleterske brigade. Tu su me opet pitali, hoću li u partizane, na što sam ja potvrđno odgovorio. Po tom me odvedu dva partizana, dadu mi cipele i pušku, pa me otprije u zgradu Gimnazije u jedinicu, i to u 3. četu III. bataljona. Komandir čete bio je mlad kao i ja. Od toga dana nalazim se s njima sve do Trsta. Kad smo napustili Trst, pošli smo u Srijem. Morao sam odslužiti redovitu vojsku, kao i drugi, s tim što sam ja morao odslužiti 3 godine, jer su me odredili u službu avijacije na jednom aerodromu. Kad sam došao kući, nije se u javnosti znalo da sam sve spomenuto proživio.»•

Marko Trtman pobjegao je sa stratišta

ma. Kada sam ih razmaknuo rukom, prošao sam mirno mimo njih. Budući da su nam nakon zarobljavanja oduzeli dijelove odore, a dali njihove dronjke, bili smo isto odjeveni, pa su možda mislili da sam njihov. Dragi Bog im je smeo pamet. Noć je bila tmurna, što mi je išlo u prilog, a oni su se zabavili odvođenjem žrtava na spomenuti zid i vraćali se. Uhvatio sam se puta prema Dubcu. Nastavio sam polako ići 20 do 30 metara, pa kad sam video da oni ne obraćaju pozornost, požurio sam koliko sam smogao snage. Nisam mogao odmah u brdo, a ne mogu trčati. Kad sam video priliku da mogu, skrenuo sam lijevo, u

OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (III.)

Nije Darinka, uostalom, tijekom postojanja NDH ni bila u Zagrebu, da bi mogla znati kakvi su «tepsi Ante Pavelića». Bio je u više navrata njezin otac Nikola, koji je u doba Banovine Hrvatske (ili tek 1941.?) postao seoskim glavarom. Pripovijedao mi je kasnije više puta, kako je usred rata, 1943., kao glavar išao u Zagreb, tražiti dostavu hrane za narod što gladuje. Došao je kod šurjaka Andrije Artukovića s takvom molbom. Ovaj ga je odmah presjekao: u hrvatskoj državi nema intervencija. Svi su jednaki i ne može se rodbinskim vezama ništa postići. Još mu je rekao:

- Sreća i moja i tvoja, da za ovo ne zna Poglavnik. Da znade, ne bismo se dobro proveli!

A drugom zgodom, negdje u kasno proljeće 1944. godine – Nikola je nosio trešnje u Zagreb – opet je došao kod Andrije. Govorio mu je Andrija kako Poglavnik sve poduzima da se spasi država. Traži pomoć na sve strane, ali nažalost, pruženu ruku odbijaju oni, kojima su stranački interesi ispred nacionalnih. Spomenuo je tada Artuković i mogućnost da država propadne:

- Možda se današnja Hrvatska i ne će održati. Ali, mi smo se *intavulali* u kartu svijeta, i to više nikad nitko ne će moći izbrisati. Ako sad i propadnemo, oni što dolaze iza nas, obnovit će hrvatsku državu! Mi nismo važni, samo je jedno važno: bit će hrvatske države!

I nepravnici, i oni što nisu vični dijalekti ovoga dijela Hrvatske, znat će što znači *intavulati se*, intabulirati se: uknjižiti se na kartu svijeta, upisati bezuvjetno *vlasništvo* svog prava na slobodu i državnu neovisnost.

I naš nacionalizam, spremnost imotske srednjoškolske mladeži, da vlastitu glavu stavi na kocku za hrvatsku državu, u velikoj je mjeri bio posljedica toga što smo se 1941. *intavulali* u kartu svijeta! Ni kasniji naraštaji, ni oni koji su taj cilj opet ostvarili početkom devedesetih, nisu nikli iz drugoga panja. (...)

*

Skupa s odlukom o određivanju pritvora, rješenje o otvaranju istrage uručeno mi

Piše:

Dinko JONJIĆ

je sutradan po dolasku u Čelovinu, 1. lipnja 1959. godine. Ne piše u njemu ni uza nj, niti igdje u spisu, ali se može iščitati iz moje žalbe pisane rukom istoga dana: uručenje rješenja je začinjeno pregršcu izvješća «saradnika» i iznuđenih «priznanja» suokrivljenika koji su svi bili prit-

Dinko Jonjić pred prozorima sudskog zatvora u Imotskom (kolovoza 2010.).

voreni prije mene. Iz svega je proizlazilo: bio sam ne samo član HRM-a, nego i zamjenik šefa, i utemeljitelj ogranka u Grubišnom. I imena članova, podvučena modrom i crvenom olovkom, uglavnom su odgovarala istini.

Da je žalba odbijena, jasno je.

Istraga se nastavila, opet istim pitanjima i opet istim grožnjama.

Bilo je jasno da ih, čak i više od popisa članova – u tom su smislu, i prije nas i bez nas, prepostavljam, imali listu *talaca*, identificiranih *podrijetlom iz proustaških i klerikalnih porodica* odnosno *negativnim ponašanjem* – zanima, kako je organizacija uopće nastala, je li samonikla, ili doista ima *središnjicu* u Zagrebu ili, možda, u emigraciji.

U tom pogledu nisu bili sigurni.

Nisu potpuno raščistili ni sumnju oko planiranog atentata na **Tita**.

Mi doista nismo skovali plan o napadaju na «*najvećeg sina naših naroda i narodnosti*». Ne zato što bismo to otklanjali (naprotiv, ta je ideja stalno visjela u zraku), nego zato što još nismo u organizaciju

skom smislu dozreli za tako ozbiljan potpovit. Zato se o tome šaputalo *in camera caritatis*, u četiri oka, ali ne na službenim sastancima organizacije. (...) Zapravo točna, ali UDB-i ipak vjerojatno nedovoljno uvjerljiva, bila je predistražna spletka, kojom je prijatelj M., član što je kasnije izbjegao suđenje, naveo Darinku da – kao što smo shvatili još 1959. – na mjestu gdje ju je UDB-a slušala, ponoviti kako je tražila mišljenje nekolicine nas, bi li taj atentat bilo bolje izvesti u Beogradu ili u Hrvatskoj (jer bi u potonjem slučaju stradalo puno Hrvata!), i nije li možda bolje, da ulogu atentatora preuzme žena (izvršitelju ionako nema života, a žena bi se možda lakše primaknula na sigurnu bližinu *Najvećemu Sinu*).

I oružje ih je žuljalo. Fabricirali su zapisnike i o oružju i o atentatu, ali – jedno je zapisnik, a drugo plijen, *corpus delicti*. Prvim možeš postići osuđujuću presudu za šaku pojedinaca, ali bez drugoga nema velike obavještajne igre, s dosezima koje mi vjerojatno nismo mogli ni naslućivati. (...) Zato su se koncentrirali na rekonstruiranje djelovanja organizacije. Možda se iz toga izrodi nešto korisno...

*

«Provaljivanje» organizacije i naše uhićenje izazvalo je pozornost i republičke UDB-e. Vjerojatno i bosanskohercegovačke, no samo u odnosu na «hrvatsku» to mogu dokumentirati. Šest dana nakon moga uhićenja, iz Zagreba je u Makarsku upućena sljedeća «depeša»: *dsup-a nr hrvatske broj: 1316 dana, 6. 6. 1959. god.*

nacelniku sup-a nok

m a k a r s k a

molimo vas da nam obavezno tokom sutra tj. 7. 6. 1959. godine dostavite putem dalekopisača, sto ste sve utvrdili – ustanovali i otkrili o organizaciji „harem“, u imotskom. ovaj izvjestaj je hitno potreban.

molimo javite dsup-a nr hrvatske na broj spec. telefona 283 ili 286 kada se je depesa urucila drugu nacelniku.

sava bogdanovic

predao ganza dana, 6. 5. 1959. god u 1516 sati, a primio: smodlaka

Udovoljavajući tom traženju, načelnik Sekretarijata za unutrašnje poslove NOK-a Makarska **Gašpar Bergam**, dalekopišacem je 7. lipnja 1959. uputio «II. odjeljenju Uprave državne bezbjednosti Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove NRH» izvješće koje u cijelosti glasi:

«U vezi Vašeg traženja
depešom broj 1316 od 6. 6. t. g.
dostavljamo Vam slijedeći iz-
vještaj:

Na inicijativu **VUČEMIL ANDRIJE**, neredovitog djaka VII. razreda gimnazije[,] početkom januara t. g. formirana je pri gimnaziji u Imotskom ilegalna nacionalistička organizacija 'HRM' – Hrvatska revolucionarna mladež. Vučemil kao inicijator i šef grupe u Imotskom sam je napisao program organizacije, koji je po svom sadržaju sličan programu organizacije 'TIHO'. Program, iako umnožen u 6 primjeraka, nije pronadjen i pretpostavljamo da je na vrijeme spaljen.

Organizaciju u Imotskom pod šifrom 4-a sačinjavalo je 10 članova. Dakle, organizacija je po programu bila u punom sastavu, jer je isti predviđao grupu od 5 do 10 članova.

Članovi organizacije su bili:

1. Vučemil Andrija, rodom od Duvna, kospitira [hospitira] VII. raz.[red] gimnazije u Imotskom,

2. Jonjić Dinko iz Grubina – Imotski, djak VIII. raz.[red] gimnazije u Imotskom,

3. Ćutuk Darinka, kćerka od sestre Andrije Artukovića, kospitira VII. raz.[red] gimnazije u Imotskom, rodom iz Klobuka, BiH,

4. Crnogorac Željko iz Vira, BiH, djak VII. raz.[red] gimnazije u Imotskom,

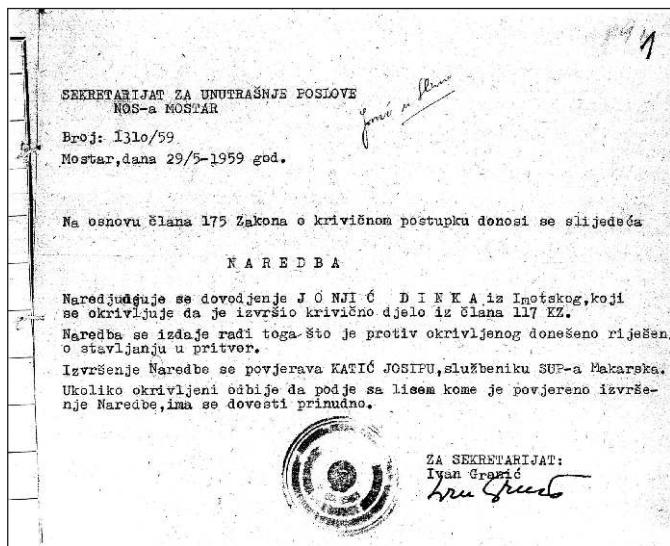
5. Crnogorac Ferdo iz Vira, BiH, djak VI. raz.[red] gimnazije u Imotskom,

6. Knezović Jure iz Prološca – Imotski, djak VIII. raz.[red] Osmogodišnje škole u Prološcu, inače do sada nekoliko puta padao na razredu,

7. Todorić Mijo iz Zmijavaca – Imotski, djak VI. raz.[red] gimnazije u Imotskom,

8. Šuto Branko iz Zmijavaca – Imotski, djak VI. raz.[red] gimnazije u Imotskom,

9. Galić Ante iz Vira, BiH, djak VI. raz.[red] gimnazije u Imotskom i

Privodenje Dinka Jonjića

10. Šabić Iva, službenik N. Banke u Imotskom, rodjena u Zmijavcima – Imotski.

Svi članovi organizacije potječu od proustaških i klerikalnih porodica.

Program organizacije je sadržavao osnovna načela: borba protiv postojećeg poretku, borba protiv komunizma uopće i 'oslobađanje Hrvata od komunističkog jarma'. U tu svrhu po programu članovi mogu biti uglavnom 'dobri Hrvati' i katolički, dobi od 16 do 40 godina, koji ispunjavaju uslove i prihvaćaju program. Za neaktivnost članova u organizaciji, kao i za kršenje discipline, predviđene su kazne i to: opomena, ukor šefa organizacije, ukor grupe, isključenje iz organizacije i smrtna kazna. Ova poslednja izricala bi se onom članu koji bi provalio organizaciju.

Organizacija se omasovljava na način da već postojeći član odabire novog kandidata, priprema ga i daje prijedlog organizaciji za njegov prijem.

Pored čestih medjusobnih kontakta, članovi organizacije održali su tri sastanka svoje grupe, na kojima je uglavnom raspravljano o pronalaženju novih kandidata za prijem u organizaciju. Na ovim sastancima raspravljalo se o pravopisu, kao i o potrebi izučavanja hrvatske književnosti. Radi što boljeg teoretskog uzdizanja na jednom od ovih sastanaka donesen su zaključci o pripremama referata iz hrvatske književnosti i povijesti, za koje su zaduživani pojedini članovi. Tako je nekim članovima dato u zadatku da pripreme referate iz nekih djela Kranjčevića, Matoša, kao i iz knjige 'Diktatura kralja Aleksandra' od Prebičevića [Pribičevića].

Nakon što je Vučemil oformio grupu od nekoliko lica, on na sastanku ističe da će se odlučiti na ilegalni bijeg iz zemlje i da će stupiti u vezu sa rukovodstvom emigracije, kod kojeg će isposlovati materijalnu pomoć, kao i potrebnu literaturu za izučavanje. Da bi stvar izgledala ozbiljnijom, on je ističa[o] da je on organizaciju formirao na inicijativu nekog čovjeka iz Zagreba, koji rukovodi sličnom organizacijom u Zagrebu. Na bijeg se odlučuje i Knezović Jure i pošto ime je navodno trebalo po 40.000 dinara radi prebacivanja preko neke veze u inostranstvo, obojica odlaze na Hvar krajem februara, kako bi taj novac zaradili.

Po odlasku Vučemila, za šefa organizacije izabran je Jonjić Dinko, koji je održao samo jedan sastanak sa svojom grupom. Na ovom sastanku on je raspravljao o prijemu novih članova, nakon čega je uslijedio prijem jednog od [s]pomenutih članova, dok je za sebe rekao da će i on u tom pogledu nešto napraviti. Na sastanku su raspravljali o kupnji literature, kao i o kupnji jednog bicikla, koje im je neophodno potrebno radi održavanja medjusobnih kontakta, osobito za vrijeme školskih praznika. Na predlog Jonjića da svaki od članova treba da da iz svojih sredstava po 3.000 dinara, svi su se složili, dok je Darinka odmah dala novac za kupnju knjige 'Historija gradjanskih partija u Hrvatskoj'.

Jonjić na sastanku sa Darinkom obećaje da će on oformiti jednu organizaciju u Grubinama, a poslije nekoliko dana izvještava je[.] da je uspio formirati organizaciju od 6 lica i to uglavnom proustaških[,] medju kojima ima i bivših ustaša, ne rekavši joj imena istih. Njih dvoje raspravljali su o potrebi sakupljanja oružja po selu[.] i to bomba i pištolja, koje će im trebati za akcije organizacije, uključujući i vršenje atentata na druga TITA. Oni su stali na stanovištu da bi u perspektivi bilo moguće organizirati atentat na Tita i da bi to trebalo učiniti u Beogradu, a ne u Zagrebu, jer da bi u slučaju ovakove akcije u Zagrebu stradalo dosta 'dobrih Hrvata'. O svom razgovoru sa Jonjićem[,] Darinka je upoznala Todorić Miju, koji nam je i dao ove podatke na saslušanju, a i Darinka ih djelomično potvrđuje.

U medjuvremenu Jonjić je stupio u vezu sa Gabelica Ivanom, koji se nalazi pod is-

tragom radi [organizacije] 'THO' i istom povjerio postojanje organizacije. Istovremeno zatražio je od njega djela Starčevića, knjigu 'Diktatura kralja Aleksandra' i knjigu 'Vučija smrt' od Budaka. Kod Gabelice je poslao Todorovića i Šutu, koji ma je [Gabelica] dao [s]po- menute knjige i upozorio ih na opreznost. Todorović i Jonjić ovo priznaju, dok Gabelica negira.

Vučemil i Knezović izvjesno vrijeme su se zadržali na Hvaru na radu, a potom pokušali ilegalni bijeg početkom marta.

10. III. t. g. Vučemil je hapšen u

Rijeci, dok je Knezović izbjegao hapšenje i po povratku u Imotski obavljeno članove organizacije o slučaju Vučemila. Od tog vremena Jonjić ne zakazuje nikakove sastanke i organizacija kao takova nije ni djelovala. Ovakovoj pasivnosti uzrok je hapšenje Vučemila, jer su oni očekivali kompromitaciju organizacije. Darinka istovremeno povlači sve primjerke programa i izjavljuje da će ih negdje skriti, dok na saslušanju izjavljuje da ih je spalila.

U međuvremenu, tj. prije pokušalog bijega Vučemila i Knezovića, Darinka i Vučemil formirali su ilegalnu organizaciju od nekoliko lica, djaka pri gimnaziji u Lištici. Sa članovima ove organizacije detalji još nisu rasvjetljeni.

Nekadašnji izgled imotske Pjace - ovde je osnovana HRM

Narodni odbor Grada Mostara SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE		Mostar, dan 195 god.
K. Br.	1541	195. god.
Na osnovu čl. 176 Zakonika o krivičnom postupku izdaje se		
Naredba za dovodjenje		
članovima Ivorčića u Ljetoska Čapljina ulica		sa stiskanim mjestom članova koji je osuđen na izvršenje krivičnog djela iz čl. 117 i 118 Krivičnog zakonika
Naredba se izdaje radi toga što je protiv okrivljene donešeno rješenje o privrženosti		
(navedeni razlog vidi čl. 175 stav 1 ZOKP)		
U koliko okrivljeni odbije da pode sa licem kome je povjerenje izvršenje naredbe, biće dovezen primudno.		
Izvršenje naredbe povjerenje je		
dana	195.	god.
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!		
R. Knežević (potpis službenog org.)		

Naredba za privođenje Darinke Ćutuk

Što se tiče aktivnosti Jonjić Dinka, postoje jake indicije da je on zaista formirao ilegalnu organizaciju u Grubinama. On priznaje da je namjeravao to učiniti i da bi u istu primio Vuković Ninu, bivšeg ustašu, koji bi kasnije pronalazio ostale članove. Mi raspolaćemo nekim saradničkim informacijama još od ranije, da u Grubinama postoji ilegalna organizacija i da se u istoj nalaze pored Jonjića i ova lica: Vuković Martin, Vuković Nedjeljko 'Nina', Gabelica Ivan, koji se nalazi pod istragom, i Žužul Ante. Pomenuta lica su do kraja proustaški nastrojena i skloni neprijateljskoj propagandi. Raspolaćemo informacijom da Vuković Nina sebe smatra jednim od rukovodioca te organizacije i da posjeduje oružje.

Kroz istragu nad Jonjićem i Gabelicom nastojat ćemo rasvjetliti postojanost [postojanje] ilegalne organizacije u Grubinama i u tom pravcu orijentisali smo neke saradnike.

Povodom tobožnjih Vučemilovih veza u Zagrebu, mišljenja smo da je organizaciju samovoljno Vučemil formirao i da on nema nikakove veze u Zagrebu. Ovo se da zaključiti i po tome, što je prilikom pokušaja bijega, Knezović insistirao da ga [Vučemil] upozna sa tim čovjekom, za kojeg je rekao da se zove ZVONKO i kad su došli u Zagreb, isti je nakon izvjesnog lutanja rekao da ga nije mogao pronaći. Ne isključujemo mogućnost da je upravo Vučemil i formirao organizaciju radi bolje afirmacije u inostranstvu i kako bi na taj način što lakše došao do azila.

Protiv Vučemila i Jonjića otvorena je istraga i odredjen istržni zatvor, i pored njih u zatvoru se nalaze: Ćutuk Darinka, Crnogorac Željko, Crnogorac Ferdo, Knezović Jure, dok smo Todorovića saslušali i pustili na slobodu, ostali čla-

novi organizacije saslušani su bez lišavanja slobode.

Za postojanje ilegalne organizacije u Imotskom znalo je 7 lica, od kojih smo saslušali dva.»

(...) Mi smo bili u Mostaru, a izvješće od 7. lipnja u Zagreb dostavlja makarska UDB-a. Vidi se da ona već u tom trenutku raspolaže dosta pouzdanim popisom članova (s tim da je Branka Štu pogrešno proglašila članom, iako je on bio tek kandidat), vidi se i kako je do tog popisa došla. Idućih dana saslušano je preostalih pet «lica», pa onda još tri. Bar toliko. Da ih bilo i više, jasno je: kasnije će UDB-a operirati s ukupno 44 imena vezana s organizacijom HRM, a u nedatiranom i nepotpisanom dokumentu «Lica u vezi sa grupom HRM u Imotskom», koji je morao nastati prije 9. lipnja – što se može zaključiti iz saslušanja nekih koji se tu spominju kao još nesaslušani – nabraja se devet osoba s područja NRH i osam osoba s područja NR BiH:

«Napred navedena lica spominju se u materijalima i informacijama SUP-a Mostar. Mi ne raspolaćemo sa tim podacima, pa prema tome nije nam ni poznat njihov odnos i veze sa članovima grupe, kao ni sa grupom kao cjelinom. Ova lica do danas nisu saslušana.»

Treba li iz ovoga zaključiti da «hrvatska» i bosanskohercegovačka UDB-a nisu uopće, ili bar nisu ažurno, razmjenjivali podatke? Ako i treba, ne smije nas to zavesti: protiv Hrvatske i Hrvata nastupali su jednak složno i jednak brutalno.

*

Iz «saradničkih izvještaja» i rezultata istrage UDB-a je polako sastavljal mozaik.

Zapisnici pokazuju kako smo se, suočeni sa zaplijenjenim pismima i dokumentima te iskazima nekolicine pojedinaca koje smo pokušali «vrbovati» u organizaciju, koprecali, kušajući smanjiti štetu, suziti krug osumnjičenika i sve prikazati mlađenačkom igrarijom. Trsili smo se uvjeriti UDB-u da je organizacija održala svega nekoliko sastanaka i da se ugasila onog trenutka kad je Jure Knezović donio vijest, da je Andrija Vučemil uhićen u Rijeci, pri pokušaju bijega u inozemstvo.

Nažalost, zaplijenjena pisma i dokumenti, slučaj s Ljubićem i Todorovićem odlazak po knjige kod Ivana Gabelice, te su naše tvrdnje – koje nisu bile dogovorene, nego je, očito, svatko od nas mislio da su logične

– ozbiljno potkapale. Jednako sam rezonirao i ponašao se i ja.

A onda su jedne noći, sredinom lipnja 1959. godine, udbaši odlučili da im je dosta igre. Već na početku istrage oko *centrale* u Imotskom bilo im je poznato sve što su smatrali važnim; ostao je samo ogrank u Grubinama, a i tu su znali da sam ga ja osnovao. Te noći su me doveli u uobičajenu prostoriju za saslušanja. No, tamo više nije bio jedan istražitelj sa zapisničarkom, nego njih čitavo jato. Okitili su stol dug bar šest metara, a svaki od njih na stol je ispred sebe stavio samokres. Taj je prizor trebao pojačati dojam prijetnje koja je i sada ponovljena:

– Priznaj, ili ćeš istog trena svezanih ruku i nogu u Neretu!

Na te sam prijetnje u prethodna dva tjedna već bio otvrdnuo, a ni hrpa oružja nije me impresionirala: jasno je kako je za likvidaciju dosta i jedan, pa je bilo očito da mnoštvo pištolja služi samo zastrašivanju.

No sad me je suočilo s nečim novim. Sa strašcu hijene priopćili su mi: uhićeni su **Nina, Dane i Grgo Vuković**, uhićen je **Petar Jonjić**, uhićen je **Tončić**. Ta su imena govorila da imaju precizan popis.

– Ovdje je «spisak» s imenima ostalih, koje idemo uhiti, skupa s rođbinom. Svi su osumnjičeni, za sve imamo dokaze da su pripadali organizaciji, od ujca ti Karla nadalje!

Stavili su mi pod nos imena: osim članova, bilo je tu i ljudi koji su s HRM-om imali još manje veze od ujaka mi **Karla Žužula**, rođenog 1904. godine..

– Ova petorica su u lancima, a svi s ovoga popisa bit će uhićeni još noćas... Tvoji školski drugovi su pismeno izjavili da si ih pokušao vrbovati, taj i taj je potvrđio da ste prikupljali oružje... Piši, tko je od ovih trebao izvršiti atentat na druga Tita, kod koga se nalazi oružje...

Popis imena je bio precizan i potpun, s mojim imenom na prvome mjestu.

Naravno, nisam mogao znati da ipak dijelom blefiraju, da Nina, Dane, Grgo i Tončić doista jesu uhićeni, ali da je Pere Frajer još na slobodi. Tražili su ga, ali ga nisu našli. Ništa to nije bitno mijenjalo na stvari: ako su na popisu stvarnih ili tobožnjih uhićenika baš oni koji jesu bili

OKRUŽNO JAVNO PREDIČSTVO SPLIT Broj KIO-1-88/59	split, dan 4.VII.1959. g.
OKRUŽNOM SUDU	
SPLIT	
Na temelju člana 44. st.2 t.2 Zakona o kriminalnom postupku	
predsjednik	
O P I U Z H I C U	
<p>protiv: <u>IVAN M. ANDRIĆ Antunov i majke Božo rođenog Perić, rođenog 26.VIII.1955. godine u Čepićanima, kolonija Ljubić, sa s kćerkom u vlastitim imanjima, Hrvatske, u sastavu grupe "HRM-a", čije je VII. rasporeda gornje redoslijed, vojnički status nije službeni, vodi se u evidenciji vojnog stana, živo, nije odlikovan, ima imovinu, nezadržava, nalaže se u istražnom zatvoru od 26.VI.1959. g.</u></p> <p><u>AVRAKOVIĆ Jure Ivanović i majke Joko iz Radočića, rođenog 20.IV.1942. godine u Radočiću, Gredici, kolonija Slatinski Brod, Hrvatske, u sastavu grupe "HRM-a", čije je dječko, nezadržava, vodi se u evidenciji vojnog stana, živo, nije osuđivan, nalaže se u istražnom zatvoru od 26.VI.1959. g.</u></p> <p><u>MIRKO DARIĆ Đurđe Nikolina i majke Željka rođenog Arčekovića, iz Ljutog, rođenog 16.VI. 1940. godine u Ljutog, kolonija Koprivica, Hrvatske, u sastavu grupe "HRM-a", čije je VII. rasporeda gornje redoslijed, vojnički status nije službeni, nije osuđivan, nezadržava, nalaže se u istražnom zatvoru od 26.VI.1959. g.</u></p> <p><u>GREGORIĆ ŽELJKA Petrovog i majke Josipe rođenog Andrića, iz Pasuša, rođenog 13.I.1940. godine u Pasušu, kolonija Petrovac, Hrvatske, u sastavu grupe "HRM-a", čije je VII. rasporeda gornje redoslijed, vojnički status nije službeni, nije osuđivan, nezadržava, nalaže se u istražnom zatvoru od 26.VI.1959. g.</u></p> <p><u>GORIĆ ĐINKA Matko i majke Karlo rođenog Štefana Čavrin, rođenog 19.VII.1938. godine u Čavrinu, kolonija Matko, Hrvatske, u sastavu grupe "HRM-a", čije je VII. rasporeda gornje redoslijed, vojnički status nije službeni, nije osuđivan, nije osuđivan, nalaže se u istražnom zatvoru od 26.VI.1959. g.</u></p>	

Optužnica protiv šest pripadnika Hrvatske revolucionarne mladeži

članovi ogranka, jasno je da je netko iznutra pristao na suradnju s UDB-om.

A kad je taj odao sve članove, čak i one koji su u organizaciju tek pristupili, što je još kazao? I je li štogod izmislio, da popravi svoj, a pogorša položaj ostalih? Ako jest – a bilo je logično da jest – te izmišljotine su, po logici stvari, morale biti teže i opasnije.

Iako sam još desetljećima, prisjećajući se tih dana, pokušavao metodom eliminacije i logičkim zaključivanjem, odnosno uspoređivanjem onoga što smo stvarno planirali i radili, i onoga što je UDB-a mislila da smo planirali i radili, utvrditi tko je među nama bio izdajica, to nikad nisam uspijeval postići s takvom izvjesnošću da bih bio oslobođen dvojbi.

Na prag rješenja došao sam tek kad sam kao sveučilištarac pročitao sudske spise. A dvojbe mi je otklonio pristup drugim materijalima, koji je postao moguć nekoliko godina nakon uspostave hrvatske države: tada sam – uz pomoć Branimira Šute koji se tih materijala nekako dokopao – mogao pročitati ne samo ono što je imao sud, nego i ono što je UDB-a imala izvan sudskog spisa, ili bar većinu toga.

Tu se je, kao u onoj priči **Danila Kiša** iz Grobnice za Borisa Davidovića, jasno po-

kazalo lice izdajice. No tu ništariju ovdje ne ču imenovati: mještani znaju o komu se radi, a bar unuci još mogu izabrati dostojanstven životni put. Jesu li se obiteljske tragedije koje su izdajicu pogodile, zbole po onoj: *očevi jedoše kiselog grožđe...*, ostavljam Svevišnjemu.

Suočen u Čelovini s tim prijetćim popisom i hordom naoružanih udbaša, izabrao sam manje zlo, eliminirajući s liste sve one koji s organizacijom nisu imali никакve veze, ili im se ona nije mogla nepobitno dokazati.

Nakon što su saslušani i grubinski uhićenici: Nina, Dane i Grgo Vuković te Tončić Jonjić, «depešom» br. 1877/1/59 od 15. lipnja 1959. makarski je udbaš Gašpar Bergam izvjestio II. odjeljenje Uprave državne bezbjednosti pri Državnom sekretarijatu za unutrašnje poslove o rezultatima istrage: utvrđeni su članovi grubinskog ogranka, svi su već uhićeni: «*Jonjić Petar hapšen je 15. VI. u Imotskom i sada se svi članovi organizacije u Grubinama nalaze u pritvoru*».

Zatvorio se – tvrdi Bergam u tom dopisu – i krug u Prološcu: tamo su članovi ogranka **Tomislav Božinović, Mirko Vidak, Ivan Bilić Nikolin**. Ni danas nisam siguran, ali mislim da ogrank u Prološcu nikad nije nastao. Ako jest, formirao ga je Jure Knezović; o tome ga nikad nisam pitao. U tim je stvarima – znali smo to – najbolje znati što manje.

Pritvor određen protiv pet pripadnika grubinskog ogranka HRM-a produljen je za petnaest odnosno šesnaest dana rješenjem istražnog sudca Okružnog suda u Splitu br. Kri. 156/59 od 16. lipnja 1959. godine. Isti je sudac rješenjem Kio-95/59 od 3. srpnja 1959. otvorio istragu protiv Petra Jonjića i ostala četiri člana grubinskog ogranka HRM-a. UDB-a nije bila posve sigurna, da je taj ogrank imao samo pet ljudi: tijekom lipnja i srpnja temeljito su saslušane i osobe za koje sam istražiteljima ustvrdio da nikad nikakve veze s HRM-om nisu imale. Većina je izbjegla ikakve sankcije; nekolicini ipak nisu vjerovali, a nisu im ništa mogli dokazati. Zato su – salomonski – razmjerno blago kažnjeni u upravnome postupku: bolje da stotinu nevinih bude osuđeno, nego jedan krivac oslobođen!

(nastavit će se)

JUGOSLAVENSKI KOMUNISTIČKI ZLOČIN NAD GROBOVIMA HRVATSKIH VOJNIKA: POPIS RASKOPANIH MIROGOJSKIH GROBOVA (II.)

Nastavljamo s popisom raskopanih mirogojskih grobova: uz imena pokojnika navedeni su nadnevci njihove smrti:

Roso, Marijan, 23. 10. 1942.

Rožić, Marijan, 4. 9. 1943.

Sabljak, Ante, 26. 5. 1943.

Sabljak, Lepold, 26. 1. 1943.

Sabljak, Vlado, 10. 6. 1943.

Salić, Jozo, 15. 8. 1943.

Salopek, Ivan, 19. 4. 1942.

Selak, Ante, 24. 3. 1943.

Sertić, Mladen, 27. 2. 1942.

Sertić, S. Stjepan, 16. 6. 1943.

Sever, Josip, 6. 6. 1942.

Smolčić, Marko, 17. 7. 1943.

Softa, Adam, 19. 2. 1943.

Soldo, Franjo, 28. 8. 1942.

Soldo, Šimun, 1. 1. 1942.

Spiranović, Josip, 17. 9. 1943.

Stanić, Ante, 21. 11. 1944.

Stanić, Jure, 17. 4. 1943.

Straus, Đuro, 13. 4. 1943.

Šaldija, Mato, 11. 1. 1942.

Šarić, Jozo, 19. 4. 1942.

Šarić, Mijo, 18. 10. 1943.

Šarić, Vladimir, 9. 2. 1942.

Šegota, Dane, 30. 9. 1943.

Šetka, Marijan, 17. 2. 1943.

Širinić, Andrija, 19. 7. 1943.

Šištof, Nikola, 15. 9. 1941.

Privedila:

Dr. Ružica ČAVAR

Šnarić, Josip, 20. 3. 1942.
Špehar, Dane, 9. 11. 1942.
Štefanović, Gabrijel, 30. 11. 1942.
Štik, Tomo, 22. 11. 1942.
Štimac, Mato, 22. 12. 1941.
Šunjić, Tadija, 17. 3. 1942.
Tečić, Ilija, 23. 12. 1941.
Tepeš, Vilim, 19. 8. 1941.
Tolj, Jerko, 8. 4. 1942.
Tomac, Đuro, 19. 4. 1942.
Tomić, Ilija, 1. 1. 1942.
Tomljenović Ante, ...
Topić, Božo, 19. 4. 1942.
Trifunović, Ljubomir, 10. 11. 1942.
Trstan, Pero, 29. 9. 1942.
Trstan, Pero, 29. 9. 1942.
Turudić, Ilija, 25. 4. 1942.
Valentić, Luka, 16. 6. 1943.
Valjak, Antun, 10. 9. 1941.
Velić, Ante, 14. 10. 1943.
Vidaković, Slavko, 15. 7. 1943.
Vidović, Stjepan, 19. 9. 1943.
Vodopija, Mirko, 21. 1. 1942.
Vršćak, Mirko, 1. 3. 8. 1943.
Vuković, Rudo, 19. 12. 1941.
Zagvozda, Petar, 29. 7. 1942.

Zajc, Nena, 29. 3. 1942.
Zaklinčić, Dragutin, 1. 9. 1943.
Zeko, Ante, 10. 9. 1943.
Zgombić, Zvonimir, 23. 2. 1943.
Zolota, Petar, 9. 7. 1942.
Zrno, Jozo, 16. 5. 1943.
Zubak, Vjekoslav, 29. 9. 1942.
Ždero, Luka, 27. 3. 1943.
Željko, Petar, 19. 4. 1942.
Žikić, Ivan, 19. 8. 1943.

*

Akšam, Trpimir, 14. 11. 1944.
Akšam, Vid, 11. 11. 1944.
Alić, Milan, 6. 5. 1944.
Babić, Josip, 3. 10. 1944.
Bajranović, Tajko, 9. 6. 1944.
Barbarić, Stjepan, 27. 12. 1944.

Križevi na mirogojskome vojnom groblju prije preoravanja

NEMA STIDA NA OBRAZU ELITE: KRONOLOGIJA BEZUSPJEŠNIH NAPORA DA SE PODIGNE SPOMENIK NAD UZORANIM HRVATSKIM GROBOVIMA (I.)

Ugodno me je iznenadila dr. Ružica Čavar svojim člankom o raskopanim mirogojskim vojnim grobovima. Zahvalan sam joj, jer je o toj tragediji gotovo utihnuila svaka riječ.

Da bi se, međutim, u punoj veličini sagledao ovaj u povijesti Europe nezabilježen zločin, potrebno je objaviti zapovijed slovenskoga komunističkog Ministarstva za notarne zadeve br. 334/45 od 12. lipnja (junija) 1945. I tom se na rednom nalaže uništenje groblja! Usporedimo li, dakle, istovjetan nalog tadašnjega «hrvatskog» ministarstva unutarne poslova od srpnja 1945. sa slo-

Piše:

Stjepan BRAJDIC

venskim iz lipnja te godine, *nameće se neoboriv zaključak, da su obje naredbe došle iz centra, iz Beograda*, tj. iz Centralnoga komiteta Komunističke partije Jugoslavije, točnije od „slavnog maršala druga“ *Josipa Broza Tita*.

Postupak izvršenja ovih naredbi je potpuno isti u obje republike.

Tragovi tih zločina vidljivi su još i danas, a i odnos obiju vlasti prema tom zločinačkom činu je isti: *faktično ga ne priz-*

nati i ne dopustiti da se o njemu govori i piše, a pogotovo ne da se na tim grobovima podižu bilo kakvi spomenici ili obilježja.

Iz toga je valjda jasno tko je i danas na vlasti!?

Cinjenica je da na području Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Republike Slovenije nije pošteden praktično niti jedan vojnički grob za koji su komunističke vlasti ustanovile da pripada neprijatelju, a kamoli skupno groblje. Istodobno su obnovljena njemačka i talijanska vojna groblja te spomenici svih stranih osvajača, počevši od Napoleonova vremena. Grob-

Beganović, Ibrahim, 4. 6. 1944.
 Bizvan, Ibrahim, 21. 7. 1944.
 Češkić, Sahim, 1. 6. 1944.
 Devčić, Krunoslav, 13. 2. 1944.
 Došen, Marko, 7. 9. 1944.
 Došen, Vitez Marko, 7. 9. 1944.
 Gavran, Nikola, 12. 3. 1945.
 Geihsler, Julio, 15. 6. 1942.
 Grabovac, Božidar, 7. 8. 1944.
 Grabovac, Božidar, 1. 8. 1944.
 Guberina, Ivan, 29. 1. 1945.
 Hasan, Ljubomir, 13. 11. 1944.
 Hrustić, Meho, 15. 8. 1944.
 Jakupek, Ladislav, 4. 8. 1944.
 Kapetanović, Ibro, 8. 6. 1944.
 Kokot, Dragutin, 7. 12. 1944.
 Kolarić, Ivan, 23. 11. 1944.
 Manser, Ivan, 21. 8. 1944.
 Marović, Vinko, 4. 10. 1944.
 Matušinović, Joso, 29. 1. 1945.
 Mesić, Milan, 5. 8. 1944.
 Mesić, Milan, 9. 8. 1944.
 Murtić, Hasan, 19. 7. 1944.
 N, N, 11. 1. 1945.
 Perković, Marijan, 21. 8. 1944.
 Pripić, Milorad, 21. 12. 1944.
 Rabić, Mato, 8. 2. 1945.
 Rabić, Mato, 12. 2. 1945.
 Raić, Ivan, 10. 2. 1944.
 Rokov, Ratimir, 2. 12. 1944.
 Rokov, Ratimir (Dr.), 28. 11. 1944.
 Rošić, Stjepan, 26. 10. 1944.
 Šarić, Ante, 4. 9. 1944.
 Šekić, Osman, 1. 7. 1944.
 Šen, Alojz, 8. 11. 1944.
 Šen, Alojz, 4. 11. 1944.
 Tursanović, Salih, 3. 7. 1944.

Ija i spomenici naših „osloboditelja“ su i danas zakonom zaštićeni, što je bar u pogledu groblja potpuno suvišno, jer Hrvati nikad nikomu, pa ni najgorem neprijatelju, nisu raskopali grobove.

S obzirom na to stanje, realno je očekivati da će se u Hrvatskoj – po uzoru na Srbiju koja je izjednačila četnike i partizane – u sklopu približavanja *bratskih republika*, uskoro obnoviti i četnički spomenici. Kad se još objavi nova zajednička srpsko-hrvatska antifašistička „istorija“, bit će to konačno i potpuno izvršenje navedenih naredbi „Kud naša vojska prođe, sretna će se zemlja zvat“.

No, vratimo se na stanje mirogojskoga vojnog groblja iz doba Nezavisne Države Hrvatske. Pred nama je, ili, još bolje, iza nas je *14 godina bezuspješnih molbi, 14 godina ponuženja*.

Uhlik, Ivan, 17. 10. 1944.
 Varvilo, Mato, 15. 1. 1945.
 Zelić, Petar, 15. 10. 1944.
 *

Babić, Ivan, 25. 3. 1944.
 Bakula, Antonija, 8. 4. 1944.
 Bakula, Ivan, 19. 3. 1944.
 Baltar, Franjo, 23. 9. 1944.
 Barbarić, NN, 25. 3. 1944.
 Bogović, Jure, 9. 1. 1944.
 Buconjić, Vlado, 7. 12. 1943.
 Bukovčak, Vinko, 1. 3. 1944.
 Colak, Roko, 1. 11. 1943.
 Crnković, Tomo, 1. 4. 1944.
 Cvitković, Juraj, 23. 12. 1943.
 Čabrijan, Mladen, 28. 3. 1944.
 Čaleta, Marko, 25. 1. 1943.
 Čota, Marko, 27. 12. 1943.
 Čović, NN, 14. 3. 1944.
 Darina, Jure, 9. 3. 1944.
 Djogić, Slavko, 16. 3. 1944.
 Dolinac, Stjepan, 1. 2. 1944.

Domović, Ivan, 14. 1. 1944.
 Dulčić, Jure, 13. 1. 1943.
 Erapović, Zlatko, 3. 1. 1944.
 Filipović, Nikola, 9. 2. 1944.
 Futač, Rudolf, 2. 3. 1944.
 Gabrić, Stjepan, 26. 2. 1944.
 Gojak, Antonija, 2. 9. 1943.
 Gospodić, Florijan, 28. 3. 1944.
 Grgurić, Antun, 19. 2. 1944.
 Halijanić, Martin, 2. 11. 1943.
 Horvat, Gustav, 9. 4. 1944.
 Horvat, Josip, 21. 1. 1944.
 Horvat, Stjepan, 11. 4. 1944.
 Horzić, Stjepan, 26. 2. 1944.
 Jakopović, Đuro, 12. 1. 1944.
 Jakopović, Jura, 14. 1. 1944.
 Jambrešić, Stjepan, 23. 1. 1944.
 Jambrušić, Josip, 26. 1. 1943.
 Jelović, Ante, 7. 1. 1944.
 Jordanović, Ljubo, 2. 12. 1943.
 Jurčević, Vieko, 21. 3. 1944.
 Jurić, Antun, 5. 3. 1944.

MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
 Štev. 334/45
 Dne, 12. junija 1945.

Vsem Okrožnim NOO

Okupator je svoj poizkus padjarmljenja in iztrebljenja našega naroda plačal z velikim številom mrtvih. Svoje mrtve je prenašal v mesta, /središča svojih postojank/ in jih tam pokopaval z velikimi častmi ob sodelovanju domačih izdajalcev. Takò so v bližini vseh naših mest nastala številna skrbno urejena okupatorjeva pokopališča.

Tako je postopal okupator, ker nas je hotel popolnoma uničiti in ker ni poznal nobnega usmiljenja z nami. Naša naloga je danes, da čimpreje zacelimo težke rane preteklosti, da čimpreje odstranimo vse, kar spominja na fašistično okupacijo v naši deželi in da predvsem čimpreje odstranimo slečeve okupatorskih zločincev in domačih izdajalcev.

Zato je izdalо zvezno ministrstvo za notranje zadeve 18.V.1945 nalog po katerem morajo NOO ukreniti vse potrebno, da se takoj odstranijo /zravnajo z zemljo/ vsa pokopališča kakor tudi posamezni grobovi okupatorjev in domačih izdajalcev in tako izbriše vsaka sled za njimi Partizanskim grobovom pa morajo posvetiti NOO odbori vso potrebno skrb in nego, da bodo resnično postali spomeniki hvaljnosti naših največjim junakom. NOO morajo ljudstvu razložiti zakaj moramo odstraniti grobove okupatorja in domačih izdajalcev.

Obvestite nas, kaj ste ukrenili glede odstranitve grobov in kakšen odmev ima odstranitev pri ljudstvu.

Smrt fašizmu – svobodo narodu!

Minister
za notranje zadeve:

[Handwritten signature]

Vojna groblja preorana su i u Sloveniji

Jurković, Mihajlo, 13. 12. 1943.
 Keblar, Nikola, 28. 2. 1944.
 Kelemin, Stjepan, 7. 8. 1943.
 Konjevod, Božo, 9. 1. 1944.
 Kordić, Pero, 21. 12. 1943.
 Krpotić, Jozo, ...
 Krznarić, Stjepan, 28. 3. 1944.
 Lesko, Ante, 2. 12. 1943.
 Lončar, Ante, 16. 12. 1943.
 Lukačević, Stjepan, 28. 1. 1944.
 Lukić, Marko, 14. 3. 1944.
 Malogorski, Drago, 26. 1. 1944.
 Marčić, Petar, 25. 1. 1944.
 Marić, Šimun, 3. 11. 1943.
 Marjanović, Stjepan, 13. 12. 1943.
 Narkičić, Franjo, 11. 12. 1943.
 Matijević, Ivan, 3. 3. 1944.
 Matonički, Josip, 22. 11. 1943.
 Mešek, Zdenko, ...
 Moaček, Pavle, 5. 2. 1944.
 Modin, Mirko, 26. 2. 1944.
 Mukić, Milan, 3. 11. 1943.
 Pavličić, Ivan, 8. 12. 1943.
 Pavlović, Milan, 2. 3. 1944.
 Petričević, Blaž, 9. 1. 1944.
 Petričević, Luka, 22. 1. 1944.
 Pezo, Ante, 29. 9. 1943.
 Podbjajec, Petar, 12. 4. 1944.
 Podboj, Čedomil, 28. 3. 1944.
 Polčak, Antonija, 21. 3. 1944.
 Prahin, Drago, 14. 2. 1944.
 Pripuč, Nikola, 8. 2. 1944.
 Raguš, Martin, ...
 Raguž, Petar, 19. 12. 1943.
 Rajković, Ante, 3. 11. 1943.
 Rešetar, Mijo, 28. 12. 1943.
 Rešić, Jozo, 14. 1. 1944.
 Rogušić, Božo, 1. 3. 1944.
 Sakoman, Stjepan, 27. 3. 1944.
 Sever, Vinko, 12. 2. 1944.
 Skotić, N, 31. 3. 1944.
 Slišković, Božo, 26. 2. 1944.
 Šaban, Josip, 19. 3. 1944.

Na središnjemu zagrebačkom gradskom groblju Mirogoj bilo je ukupno pokopano, prema dostupnim podatcima, 1.187 poginulih pripadnika oružanih snaga NDH. Kako su svi ti grobovi uništeni, pokušavali smo nešto učiniti, da se se stanje izmijeni, da se grobište uredi i dosljedno obilježi. U sklopu tih nastojanja, 23. travnja 1997. ministar obrane Republike Hrvatske, **Gojko Šušak**, uputio je dopis Poglavarstvu grada Zagreba, na ruke građonačelnici, gđi **Marini Matulović Dropoljić**, kojim traži da se dostojno urede ostaci predmetnoga vojnog groblja.

Šikić, Antonija, 17. 12. 1943.
 Šola, Mate, 23. 2. 1944.
 Štimac, Mile, 23. 11. 1943.
 Šušković, Stjepan, 16. 3. 1944.
 Šutilo, NN, 31. 3. 1944.
 Tadić, Ilija, 29. 1. 1944.
 Tičak, Ivan, 19. 1. 1944.
 Tolić, Ivan, 19. 3. 1944.
 Tomašić, Marijan, 27. 8. 1944.
 Trnina, Ivan, 21. 3. 1944.
 Vataruk, Mato, 25. 2. 1943.

Vikić, Slavko, 4. 1. 1944.
 Vojković, Ivan, 13. 12. 1944.
 Vrkljan, Franjo, 21. 12. 1943.
 Vukelić, Juraj, 21. 3. 1944.
 Vukić, Krsto, 29. 12. 1943.
 Zoraja, Ivan, 26. 2. 1944.
 Zubac, Mile, 11. 2. 1944.
 Žala, Jure, 11. 11. 1943.
 Željko, Jozo, 24. 3. 1944.
 Žilić, Ivan, 21. 12. 1943.

(nastavit će se)

Republika Hrvatska
Grad Zagreb
GRADSKI URED ZA PROSTORNO UREĐENJE,
GRADITELJSTVO, STAMBENE I KOMUNALNE
POSLOVE I PROMET
Odjel za prostorno uređenje, zaštitu čovjekova
okoliša i graditeljstvo

KLASA: UP/I-350-05/98-01/139
URBROJ: 251-05-04-98-2
Zagreb; 09.03.1998.

Gradska ured za prostorno uređenje, graditeljstvo, stambene i komunalne poslove i promet, temeljem članka 35. stavka 1. Zakona o prostornom uređenju (NN broj 30/94), rješavajući po zahtjevu Društva ratnih veterana "Hrvatski domobran", Ogranak u Zagrebu, Odbor za obnovu vojnog groblja Mirogoj iz Zagreba, Ilica 13 radi izdavanja lokacijske dozvole, izda je

LOKACIJSKA DOZVOLU

(Broj: 190/98)

za uređenje vojnog groblja Hrvatske vojske 1941.-1945. i postavu spomenika na groblju Mirogoj na k.o. br. 3515 k.o. Gračani, prema programskoj skici izrađenoj po Gradskom zavodu za planiranje razvoja Grada i zaštitu okoliša iz Zagreba, Ulica Republike Austrije 18 u prosincu 1997. koja je sastavni dio ove lokacijske dozvole.

I Suglasnosti, uvjeti, potvrde i mišljenja nadležnih tijela državne uprave, odnosno pravnih osoba:

1. Mišljenje, Klasa: 363-02/97-01/97, Urbroj: 251-16-97-02 od 20.10.1997. koje je izdao Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode; čini sastavni dio ove lokacijske dozvole.

II IZVOD IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA:

Odluke o donošenju Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba broj 19/96 - pročišćeni tekst) prema kojim se zona zahvata nalazi u zoni groblja
 čini sastavni dio ove lokacijske dozvole.

U srpnju 1998. održan je prvi sastanak predstavnika Udruge ratnih veterana *Hrvatski domobran* s gđom Matulović Dropulić. Nakon tog sastanka Poglavarstvo grada Zagreba kao investor raspisalo je javni natječaj za izradu izvedbenog projekta spomenika. Projekt je izradio IPRO-INŽINJERING, a projektant je bio dipl. ing. arh. **Mihajlo Kranjc**. Formal-

no je javni natječaj raspisao Gradski ured za izgradnju grada, te je 14. listopada 1998. izabran navedeni projekt. Vrijednost izvedbe je okvirno predviđena oko 1,5 milijuna kuna. Još prije toga, 19. ožujka 1998. bila je izdana lokacijska dozvola...

(nastavit će se)

LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (VIII.)

Nakon likvidacije Đilasa, jača politički položaj Aleksandra Rankovića. Tijekom deset godina on će biti drugi čovjek u državi, a UDB-a pod njegovim nadzrom glavni faktor vlasti. Pod njegovim utjecajem samoupravljanje koje je trebalo značiti i demokratizaciju, dobiva novi karakter: umjesto sredstva demokratizacije postaje sredstvo centralizacije i unitarizma. U praksi to znači srbizaciju vlasti. Savremeni organi, vojska i UDB-a su potpuno srbizirani, a državni se potencijali eksploriraju u interesu Srbije.

Tijekom tih deset godina lijeva inteligencija u Hrvatskoj je bez negodovanja služila režimu i slavila bratstvo i jedinstvo. Rankovićeva popularnost u Srbiji raste naročito u krugovima srpske lijeve inteligencije i SANU. On postaje Aleksandar II. Šire se glasine o povlačenju Josipa Broza, koga bi Ranković imao naslijediti. No ovaj nije želio nasljednika za života. Nakon Đilasa i demokratizacije, sada mu je vlast odjednom počeo ugrožavati unitarizam, zato je Broz 1966. maknuo Rankovića, optuživši ga za prisluškivanje šefa države i Partije te za udbaška nasilja na Kosovu nad Albancima. Te su optužbe bile pomalo bizarne, jer su prisluškivanje i nasilje trajno bili sastavni dio UDB-ina posla, jer je ona i zamišljena kao «štiti i mač revolucije».

Broz je, dakle, prisiljen promijeniti političku taktiku radi očuvanja vlasti. Opasnost demokratizacije sprječio je unitarizmom, centralizmom i srbizacijom, dok je protiv nove opasnosti primijenio taktiku decentralizacije i federalizacije. To je značilo da je protiv sve većeg nezadovoljstva u Srbiji morao zatražiti potporu u drugim republikama. U Srbiji je, naime, smjena Rankovića izazvala nezadovoljstvo i ogorčenje, osobito u JNA i UDB-i koje su bile potpuno srbizirane. Relativnu liberalizaciju koja je nastala nakon Rankovićeva pada, srpska je lijeva inteligencija koristila uglavnom za indirektne napade na Broza. Nasuprot tome, u Hrvatskoj je pad Rankovića dočekan s olakšanjem i oduševljenjem. Hrvatska kao politički i ekonomski najrazvijenija, bila je u prethodnom razdoblju najjače izvrgnuta

Piše:

Vladimir MRKOĆI

pritisku unitarizma. U hrvatskoj je svaki treći Hrvat na popisu UDB-e, Hrvati čine najveći broj uhićenih i zatvorenih. Uz politički pritisak odvijala se i ekonomski eksploracija. Glavni nositelji unitarizma su Srbi u Hrvatskoj, jer za njih unitarizam znači jugoslavenstvo i bratstvo i jedinstvo. Oni su povlašteni: iako čine 10% stanovništva, oni daju 80% oficirskog kadra u JNA i UDB-i.

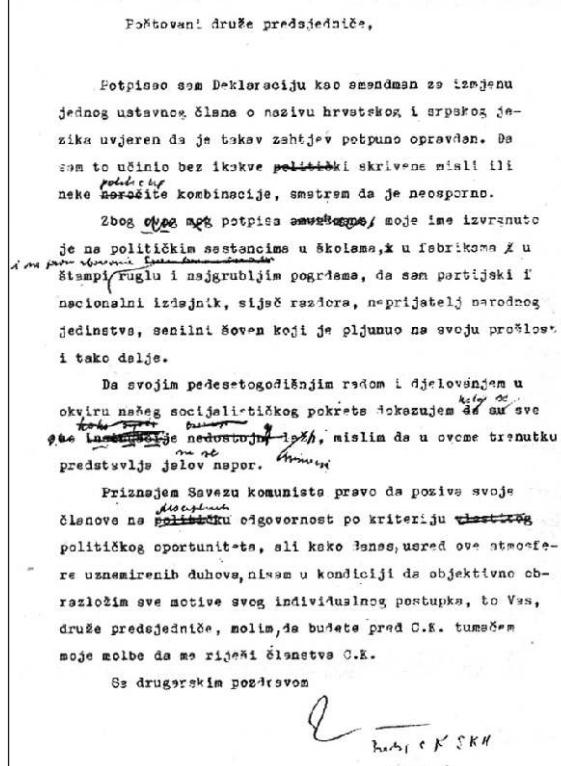
je 1961. godine za ravnatelja postavljen Franjo Tuđman. U proljeće 1967. donesena je Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika. Inicijator je bila Matica hrvatska, a Deklaraciju su potpisale mnoge jezične i kulturne institucije te pojedinci. Među ostalima, potpisao ju je i Miroslav Krleža, koji ju je svojim govorom o obljetcima hrvatskoga narodnog preporoda na neki način i potaknuo.

Međutim, Deklaracija je izazvala otpor Srba, napose onih u Hrvatskoj. No na nju su se okomili i unitaristički dijelovi hrvatske lijeve inteligencije. Deklaraciju

su prozvali «desantom na oslobođeni teritorij», ona je osuđena u ime antifašizma, u ime borbe za bratstvo i jedinstvo i protiv nacionalizma. Pokazalo se da je liberalizacija vrlo relativan pojam. Potpisnici Deklaracije su listom izloženi progonu, osim Krleže, koji sada doživljava svoju zadnju metamorfozu. Dvije godine ranije on je postao član Centralnoga komiteta Saveza komunista. To je vrhunac njegove političke karijere, priznanje njegova književnog rada i dokaz da mu je sve oprošteno odnosno da je zaboravljena izdaja iz 1941. godine.

Krleža se kaje i opravdava da je bio zaveden te da je zato potpisao Deklaraciju. U općemu nacionalnom poletu poslije pada Rankovića, ni on se nije mogao oduprijeti zanosu. Tada je i pudlica zalajala. Međutim, kada je nastala surova reakcija, Krleža se odmah pokajao, molio je gazdu za oproštenje, ispričavao se da se ne razumije u politiku i da je u njoj amater. Član CK - amater u politici! Blijedi crvič hrvatske svijesti, koji je s Deklaracijom izvirio, bio je grubo zgažen. Molio je da ga ne prisiljavaju povući potpis «da se ne bi osramotio». Gazda mu je oprostio, jer je volio pudlice koje sviraju: Krleža je sačuvao vilu i fotelju. Pudlica se zavukla pod klavir i mala repom.

Od drastičnih represalija Hrvatsku je spasila politička situacija u Europi, odnosno Praško proljeće, liberalni antikomunistički pokret u Čehoslovačkoj, koji je završilo sovjetskom komunističkom invazijom, te studentski pokret u Parizu, koji je prijetio revolucionarnim pokretima u cijeloj Evropi. Studentske demonstracije

Krležina ostavka na članstvo u Centralnom komitetu zbog potpisivanja Deklaracije

U Hrvatskoj relativna liberalizacija nakon Briunskog plenuma dovodi do buđenja političkog života; ovdje je otpor protiv unitarizma njegov glavni sadržaj, za razliku od Srbije u kojoj je na središnjem mjestu kritika Broza. Ponovno se javlja nekomunistička inteligencija ali i neki pripadnici lijeve inteligencije. Sve započinje borbot za jezik kao osnovni element nacionalnog identiteta. Formiraju se dva kulturna centra kritike i borbe za političku slobodu: Matica hrvatska i Institut za historiju radničkog pokreta, u koji

u lipnju 1968. u Beogradu, vrlo ilustrativno su pokazivale političko raspoloženje u Srbiji. Počele su kao protualbanski eksces, kao izraz rankovićevskog raspoloženja, a onda sed preokrenute u antibirokratsku demonstraciju, koja je bila u stvari prosvjed protiv vlasti koja je sušila Rankovića. U Srbiji su u ime liberalizma branili unitarizam odnosno rankovićestinu. Te godine u Zagrebu studentski nemiri nisu imali takav opseg, ali su također imali unitaristički karakter...

Ovaj novi vjetar u Europi utječe i na duhovno oslobođenje u Hrvatskoj. Kao jasan znak toga, u Zagrebu je počeo izlaziti *Hrvatski književni list*, prvi slobodni list nakon «oslobođenja» odnosno nakon *Narodnog glasa*, koga je 1945 pokušao objavljivati HSS, ali je izasao samo jedan broj (obustavljen nije nakon što je na redakciju bacena bomba). Zatim počinje izlaziti niz drugih časopisa: *Kritika*, *Dubrovnik*, *Hrvatski tjednik* i dr. Ti su događaji označili afirmaciju nove nekomunističke i antikomunističke inteligencije. Pokazalo se da ispod komunističke glazure lijeve inteligencije postoji vrlo brojna, intelektualno nadmoćna, antikomunistička, nacionalna i demokratska inteligencija.

U komunističkoj vrhuški u to vrijeme došlo je do smjena. Broz je svagdjeinicirao promjene, htijući se riješiti kadrova koji su bili previše unitaristički i povezani s UDB-om. U Hrvatskoj je na vlast došla generacija koja nije imala partizanskog staža niti udbašku tradiciju. Oni su neopterećeni starim frazama o jedinstvu i bratstvu te su bili svjesni ekonomski i političke inferiornosti Hrvatske, pa su prihvatali nacionalni pokret za političku i ekonomsku ravnopravnost. Broz, koji ih je i doveo na vlast, pomagao ih je, jer je u hrvatskom federalizmu htio imati protutežu srpskom unitarizmu koji je ugrožavao njegovu vlast.

(nastaviti će se)

OSUĐENIK NA SMRT: RADE ŠIME UTKOVIĆ

Piše:

Bruno ZORIĆ, prof.

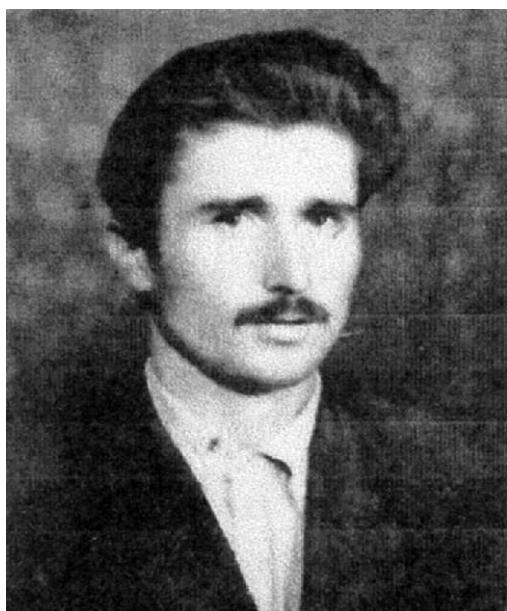
Rade Šime Utković, sin Andrije, rođen je 5. ožujka 1921. u Vrsima kod Nina. Bio je otac dvoje djece, po zanimanju zemljoradnik. U ožujku 1948. uhićen je u svom selu i doveden u Zadar. Iz nekog nepoznatog razloga nije suđen u Zadru, već je odведен čak u Slavonski Brod. Ovo nije jedini slučaj gdje su uhićenike iz drugih krajeva Hrvatske odveli na suđenje, a zatim i izvršenje smrte kazne upravo u Slavonskom Brod. Presudom Okružnog suda u Slavonskom Brodu, br. K. 79/48, od 16. ožujka 1948. godine, Utković je osuđen na smrtnu kaznu. Mlađić je proglašen krivim radi kaznenog djela "protiv naroda i države".

Smrtna kazna nad Utkovićem izvršena je 30. lipnja 1948. u Slavonskom Brodu. Strijeljanje nevinog mladog čovjeka najvjerojatnije su *odradili* pripadnici UDB-e, iskusni u takvim i sličnim prljavim poslovima. Posljednje počivalište Rade Šime Utkovića ostala je zajednička grobnica u Slavonskom Brodu, gdje se nalaze posmrtni ostaci i drugih hrvatskih žrtava komunističkih zločinaca.

Istražujući kakva je navodna Utkovićeva krivnja prema komunističkoj vlasti, došao sam do popisa pripadnika oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske, talijanskog MVAC-a (*Milizia Volontaria Anticomunista*) i partizana u mjestu Vrsi od 1941. do 1945. godine. Utković se na tim iscrpljeno sastavljenim popisima ne nalazi. Dakle, ako je vjerovati podatcima dobivenim od ostarijih bivših partizana, nije bio hrvatski vojnik (što bi mu komunistički tužitelji i sudci pripisali u najveći i neoprostivi grijeh!). Također i njegovo, sada pokojnoj udovici **Jeli** nije bilo poznato da je Rade Šime bio u nekoj vojsci ili sličnome. Mještani Vrsi i okolnih mjesta u Drugom svjetskom ratu i početku trpjeli su strahovladu jedne malobrojne skupine ljudi neobrazovanih, častohlepnih i beskrajno nemilosrdnih Jugoslavenskih partizana i komunista. Kako su oni odlučivali o sudbinama svojih bližnjih, najbolje svjedoči grobnica brojnih nedužnih žrtava - jama Golubinka (između Vrsi i Poljica).

Svojim bezrazložnim zločinima izazivali su odmazdu talijanske okupacijske vlasti, zbog čega su stradale i neke nevine osobe koje nijakve veze s partizanima nisu imale. Za vrijeme rata većinom su ostali u Vrsima, mjestu izolira-

nom i bez posebnoga vojnog značenja, terorizirajući i pljačkajući vlastiti, ionako siromašan narod. Najzanimljivije je to da, iako su neki od tih partizana uhićeni pa i suđeni od strane Talijana, nekih većih posljedica nisu pretrpjeli. Iz rata su ti samozvani "odbornici" i "terenci" iznijeli živu glavu na ramenima, prokušanim partizanskim receptom. Po izazvanom napadu talijanskih i kasnije njemačkih snaga na njihovo područje, potražili bi sigurno utočište i ostavili narod da ni kriv ni dužan plaća za komunističko bezumlje.

Rade Šime Utković

Nakon rata ti su seoski komunisti "u ime naroda" preuzezeli svu vlast u svoje ruke te kao i u ratu nastavili odlučivati o životu i smrti svojih mještana i drugih osoba sa zadarskog područja. Vršili su nasilja i svakojaka druga zla te prema svojim jugokomunističkim mjerilima ljudi, hrvatske rodoljube kao i one koji su im se nekako zamjerili, proglašavali neprijateljima naroda i države. O takvim nesretnicima bahati su silnici neumorno obavještavali represivne službe, predajući ih tako u ruke represivnom sustavu koji je presudivo prema potrebama partije i koji je uvijek uvažavao «podatke s terena». I ovdje je očito, da Utković nije uhićen i suđen voljom nekoga u dalekom Slavonskom Brodu. Poticaj za uhićenje i suđenje morao je doći s terena. Podatke, makar bili i lažni, netko je morao sastaviti i tako početi progon. Taj netko je potpisao smrtnu presudu za čovjeka pred kojim je stajao cijeli život. Taj netko je oduzeo hranitelja obitelji i za dugo razdoblje udovici, sinu i kćeri ubijenoga nametnuti biljeg nepodobnosti u vlastitoj domovini. Povijest je učiteljica života, dopustimo joj da nas uči...•

HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (IV.)

11. Vizija "Treće Jugoslavije"

Mogao bih, dakako, nastaviti s tom temom. (...) No pitam se, što mi zapravo želimo? Da li želimo stalno obnavljati prošlost, ili želimo da na iskustvu tragične prošlosti gradimo bolju budućnost? Kako doživljavamo riječi patrijarha Srpske pravoslavne crkve izrečene u Jasenovcu: "Braćo, da praštamo – moramo, ali da zaboravimo - ne možemo"? Da li doista praštamo drugima, a ujedno i da li od drugih molimo da nam oproste? Da li pod "da zaboravimo - ne možemo" podrazumijevamo potrebu da iz prošlosti crpimo iskustvo, ili pak mislimo da je to poziv na brušenje noža ili kame, kako bismo u pogodan čas "izravnali račune"? Pa do kada ćemo mi to izravnavati račune? Zar u nedogled?

Do kada ćemo dijeliti zlodjela na "naša", koja su, eto, ipak manja, i na "ona druga", koja su gora? Do kada ćemo - a to pitanje upućujem i vama dr. Kočoviću - igrati se propagande i razlikovati jedne mrtve od drugih, pa Hrvatima prišivati "genocid", a smatrati da su srpski zločini eto - razumljivi, tek "osveta". Osveta je bilo i naše i vaše. A, nažalost, s primjesom genocida i s naše i s vaše strane. I zaključimo već jednoć, ali doista od srca i iskreno: NE PONOVILO SE VIŠE NIKADA! Shvatimo, da svako razlikovanje našeg međusobnog ubijanja u biti opravdava ne samo ono što su jedni učinili, nego i ono što su drugi učinili. A shvatimo da svako takvo razlikovanje nije ništa drugo nego skriveni, možda duboko u našoj unutrašnjosti skriveni, poziv na - buduće klanje.

Dr. Kočović je zastupnik "Treće Jugoslavije", Jugoslavije koja bi, kako nas nastoje prevariti, bila bolja od ove. No mi ne želimo bolju, jer bolja znači samo da će biti manje zla. Mi želimo punu slobodu, punu ravnopravnost. A to možemo postići samo ako imamo svoju vlastitu narodnu državu. Kakva je to

Piše:

Kazimir KATALINIĆ, prof.

nova "bolja" Jugoslavija u kojoj nas žele držati pod silu, prijetnjom da nas čeka novo klanje, ako se pokušamo izdvojiti iz Jugoslavije? U tom pogledu dr. Kočović je dosta jasan. "Za pisca ove studije - piše on - jasno je da razbijanje Jugoslavije podiže toliko problema, naročito u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, da se rešenje neće moći naći izvan novih građanskih ratova, sa novim i jakim demografskim i stvarnim žrtvama koje bismo mogli takođe označiti kao posledice Drugog svetskog rata, pa makar se one desile nekoliko desetina godina docnije. Nazovimo to 'novi' ili 'nastavak' građanskog rata."¹

Ali osim prijetnje, ova tvrdnja otkriva da je pisac svjestan da je sukob između Srba i Hrvata za vrijeme Drugog svjetskog rata nastao zato što su Hrvati uspostavili svoju hrvatsku državu koju Srbi nisu prihvatali, kao što su prije toga odbijali priznati širu autonomiju Hrvatske u okviru Jugoslavije, koja se bila pokušala ostvariti pod imenom

Banovine Hrvatske. Dakle, nije se radilo o genocidu Srba sa strane Hrvata i reakciji i osveti sa strane Srba, za koju pak dr. Kočović pokazuje dosta razumijevanja, pa i opravdanja, nego se radilo o borbi hrvatskog naroda da bude svoj gospodar na svom povijesnom području, i o borbi Srba da to spriječe. Pri tome ekscesi pojedinaca i skupina na jednoj i na drugoj strani ne smiju nam zamračiti pogled na bit i pravu prirodu sukoba, nego nam moraju biti opomena da ni u najočitijoj političkoj borbi ne smijemo zaboraviti na pravila moralu i čovječnosti.

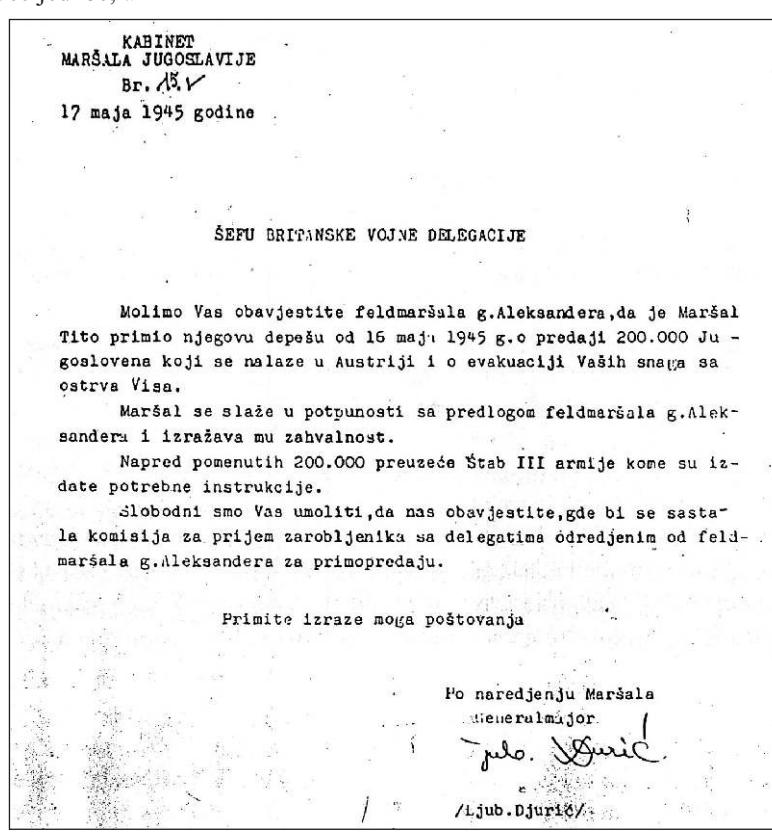
12. Bleiburg

Ako usporedimo stvarne hrvatske gubitke sa stvarnim srpskim gubicima, vidi-mo da su na području cijele Hrvatske Hrvati izgubili 130 tisuća stanovnika više nego što su izgubili Srbi, a ako bismo pak prepostavili da je popis iz 1931. godine bio samo za 1 % falsificiran na štetu Hrvata, došli bismo do razlike od 177 tisuća. To je velika razlika, neovisno o tom da li govorimo o 130 ili 177 tisuća, jer predstavlja 55 %, odnosno 75 % više od srpskih gubitaka.²

Otkud tako velika razlika?

Istina je, da smo se mi Hrvati borili i međusobno, jer su Hrvati bili ne samo na strani hrvatske države nego i u partizanima. No to je također bio slučaj i sa Srbima, jer su bili podijeljeni na partizane i četnike. Osim toga Srbi su se borili i s Nijemcima (kako srpski partizani, tako i četnici), a i s Talijanima (srpski partizani), iako u manjoj mjeri. Možemo, dakle, zaključiti da su gubici Hrvata uzrokovani međusobnom borbom bili kompenzirani srpskim gubicima u međusobnoj borbi, kao i u borbi s Nijemcima i Talijanima.

Što se pak tiče gubitaka u borbi između Srba i Hrvata, na hrvatskoj strani gubici su morali biti čak i manji, jer smo se borili pod povoljnijim okolnostima.

1 Kočović, nav. dj., str. 132.

2 Uzveši u obzir nova saznanja, došao sam do zaključka da je razlika između hrvatskih i srpsko-crnogorskih gubica na području današnjih republika Hrvatske i Bosne i Hercegovine 154, a ne 130 tisuća.

Jedini zaključak koji nam preostaje je, da se radi o pokoljima vršenim tijekom rata kao i nakon završetka rata, tj. nakon predaje u Bleiburgu. Ako pak prepostavimo da su njihove odmazde za vrijeme rata bile kompenzirane našim odmazdama izvršenim u isto vrijeme, dolazimo do zaključka da navedena razlika označuje naše gubitke nakon predaje u Bleiburgu.

Da je popis 1931. godine bio točan, naše bi žrtve nakon pada NDH (kod Bleiburga i iza njega) iznosile oko 130.000 osoba. Ako prepostavimo da je 1931. god. naš broj smanjen za samo 1%, tj. za 38.000, broj žrtava nakon pada NDH penje se na 177.000 (jer 38.000 naraste do 1948. na 47.000). Koliki je bio, dakle, stvarni broj naših žrtava nakon svršetka rata, da li se je radilo o 130.000 ili o 177.000, ili možda čak i o većem broju, nećemo nikada moći doznati.

Pogledajmo, međutim, što su oni, koji znaju bar približnu istinu o Bleibburgu, izjavili o broju tamo izručenih i zatim tamo i drugdje pogubljenih Hrvata.

a) Prema bivšem ministru NDH dr. Vjekoslavu Vrančiću i generalu Fedoru Dragojlovu, zapovjedniku operativnog odjela glavnog stožera Hrvatskih oružanih snaga, koncem 1944. godine bilo je u hrvatskim kopnenim snagama sveukupno 258.100 vojnika.³

b) Lord Nicholas Bethell citira britanskog generala T. Patrick Scotta, koji je izručio Hrvate kod Bleiburga. Scott navodi da je "dne 14. svibnja primio vijesti, da se dvije skupine hrvatske vojske, koje u svemu broje oko 200.000, ljudi, kreću prema britanskim linijama kod Bleiburga. (...) Oni su pratili oko 500.000 civila i htjeli su ući u britansko područje, da bi se predali i stavili pod britansku zaštitu."⁴

c) Prema Milanu Basti, koji je u ime partizana tražio i postigao od generala Scotta izručenje Hrvata, on je engleskom generalu izjavio da Hrvata nema više od 30.000, ali je kasnije ustanovio da je u grupaciji koja se predala kod Bleiburga bilo oko 120.000 hrvatskih vojnika i skoro dvostruki broj civilnog pučanstva.⁵

Treba imati u vidu da su osim te skupine postojale i druge skupine zarobljenih Hrvata (kod Maribora oko 60.000, uglavnom

civila, u Koroškoj oko 50.000, a kod Celja i Zidanog Mosta također oko 50.000.⁶

d) Prema generalu Dragojlovu, kod Bleiburga predala se je glavnina vojske koja se povlačila, tj. između 120.000 do 140.000 hrvatskih vojnika.⁷

c) Dvotjednik *Nova Hrvatska*⁸ objavio je u faksimilu i u prijevodu tri kapitalna dokumenta u vezi izručenja hrvatske vojske. Prvi dokument je nalog feldmaršala Alexandra, upućen 15. svibnja 1945. britanskoj vojnoj delegaciji u Beogradu, a u kojem između ostalog piše: "Prenesite slijedeće maršalu Titu. Navod. Zapovjednik saveznih trupa u Austriji izvješćuje da se njemu predalo približno 200.000 jugoslavenskih državljanima koji su služili u njemačkim oružanim snagama. Mi bismo ih željeli odmah vratiti snagama maršala Tita. (...)" Drugi dokument je pismo viceadmirala britanskog zrakoplovstva Arthur-a Lee, koji se nalazio u Macleanovoj delegaciji, upućeno 16. svibnja Titu: "Zapovjednik saveznih trupa u Austriji izvješćuje da se njemu predalo približno 200.000 jugoslavenskih državljanima koji su služili u njemačkim oružanim snagama. Mi bismo ih željeli odmah vratiti snagama maršala Tita (...)" Treći dokument je pismo kojim Tito prihvata Alexandrovu ponudu. Pismo je po naređenju Tita potpisao general major Ljub. Đurić, a glasi: "Šefu britanske vojne delegacije. Molimo Vas obavestite feldmaršala g. Aleksandera, da je Maršal Tito primio njegovu depešu od 16. maja 1945. g. o predaji 200.000 Jugoslovena koji se nalaze u Austriji (...) Napred pomenuih 200.000 preuzeće Štab III armije kome su izdate potrebne instrukcije. (...)"

f) Milovan Đilas spominje partizanska ubijanja zarobljenih Hrvata, četnika i Slovensaca, pa navodi: "Ta su ubijanja bila potpuno luđačka. Koliko je tu bilo žrtava? Vjerujem da nitko točno ne zna niti će ikada doznati. Prema onome što sam usput čuo od nekoliko funkcionara koji su sudjelovali u tom izravnavanju računa broj je prelazio 20.000, ali svakako je bio manji od 30.000 uključujući sve tri spomenute grupe. Bili su ubijani odvojeno, svaka skupina tamo gdje su preuzeti kao zarobljenici."⁹

g) Drugi jugoslavenski funkcijer spominje bitno drugačiju brojku. Srpski emigranti Staniša R. Vlahović navodi da mu je jedan "partijski funkcijer iz Jugoslavije, koji je zauzimao visok položaj u jednom ministarstvu federalne vlade" rekao da su mnogi od onih koji su bili izručeni bili ubijeni u Sloveniji. On mu je rekao: "Znate, to je bila velika euforija pobede i dolaska na vlast. A stari nije htio nikom da oprosti, već je naredio drastične mere. I mi smo stigli više od 150 hiljada pred mitraljez."¹⁰ Ako uzmemo u obzir, da su velika većina izručenih bili Hrvati, onda od tih 150 tisuća na Hrvate otpada bar 120.000.

rant Staniša R. Vlahović navodi da mu je jedan "partijski funkcijer iz Jugoslavije, koji je zauzimao visok položaj u jednom ministarstvu federalne vlade" rekao da su mnogi od onih koji su bili izručeni bili ubijeni u Sloveniji. On mu je rekao: "Znate, to je bila velika euforija pobede i dolaska na vlast. A stari nije htio nikom da oprosti, već je naredio drastične mere. I mi smo stigli više od 150 hiljada pred mitraljez."¹⁰ Ako uzmemo u obzir, da su velika većina izručenih bili Hrvati, onda od tih 150 tisuća na Hrvate otpada bar 120.000.

h) Prema prof. Krunoslavu Draganoviću, koji je istraživao bleiburšku tragediju i koji je posjedovao mnogobrojne izjave svjedoka koji su se uspjeli spasiti od pokolja, "između 100.000 i 140.000 hrvatskih vojnika i civila bili su ubijeni na najčešće način."¹¹

13. Dokaz falsifikata u popisu od 1931.

Kako je ispravno naveo Kočović, najveći problem "predstavlja verodostojnost samih popisa, kako Prve tako i Druge Jugoslavije".¹² (...) Ako uzmemo u obzir da su god. 1931., prigodom zadnjeg mirnodopskog popisa pučanstva, Srbi vladali u potpunosti u Jugoslaviji (sjetimo se da je to bio period Aleksandrove antihrvatske diktature), moramo prepostaviti da su sve prevare koje su vršene u popisu pučanstva nastojale umjetno povećati broj Srba, a smanjiti broj drugih naroda. Dakako, bilo je prevara i prigodom popisa 1948. godine. No dok su 1931. godine sve prevare vršene u istom smjeru, jer je postojala jedna jedina centralna, 1948. vršene su prevare u raznim smjerovima.

I Kočović dijeli ovo mišljenje pa kaže: "U načelu vladajući krugovi imaju 'imperialističke' namere, ili, u najblažem obliku rečeno, imaju želju da povećaju broj svog stanovništva. U Prvoj Jugoslaviji, su vladajući Srbi sigurno bili 'najaktivniji'. (...)"

U Drugoj Jugoslaviji, čini mi se da možemo tvrditi da je vladajuća vrhuška, u načelu, želeta slobodnije izjašnjavanje, ali možemo takođe da tvrdimo da je bilo pritiska i da se ovaj pritisak vlasti od centralne preneo docnije i na republike i pokrajinske. Svaka republička vrhuška ili bar neke od njih, žezele su da imaju što veći broj 'svojih', 'čistih', etnički govoreći, 'podanika'.¹³

(nastavit će se)

3 Dr. Vjekoslav Vrančić: "U službi domovine", Buenos Aires, 1977., str. 325.

4 Lord Nicholas Bethell: "The Last Secret: Forcible Repatriation to Russia 1944-1947", Andre Deutsch Ltd., London 1974., str. 82-85. Citirano prema: Ante Belje: "Jugoslavija, Genocid", Sudbury (Kanada) 1985., str. 175.

5 "La tragedia de Bleiburg", Studia Croatica, Buenos Aires, 1963., str. 227. i 231.

6 Isto, str. 129.

7 Isto, str. 120.

8 Nova Hrvatska, London, 1984., br. 9, str. 11.

9 Milovan Đilas: "Wartime", New York, 1977., str. 446-447. Citirano prevedenoj knjizi A. Belje, str. 236.

10 Staniša R. Vlahović: "Zbornik Dokumenta iz Britanske arhive", Birmingham (Engleska), 1985., str. 399.

11 Rev. prof. Krunoslav Draganović: "The biological extermination of Croats in Tito's Yugoslavia", zbornik "The Croatian Nation in its struggle for freedom and independence", Chicago, 1955., str. 296.

12 Kocović, nav. dj., str. 24.

13 Isto, str. 25.

POVRŠNO I PRISTRANO DJELO O BL. ALOJZIJIU STEPINCU

Prije nekih pola godine izišlo je iz tiska djelo dr. Jurja Batelje "Blaženi Alojzije Stepinac - svjedok Evanđelja ljubavi". Sastoji se iz tri sveska, vrlo je ukusno opremljeno i tvrdo ukoričeno. Prvi svezak je znanstveni rad dr. Batelje i u njemu je prikazano Blaženikovo djelovanje. U drugom i trećem svesku su donesene brojne isprave, kojima se je pisac služio u radu. Glavna vrijednost knjige su upravo te isprave, ima ih ukupno 691, jer ih do sada o bl. Alojziju Stepincu ni u jednoj zbirci nije toliko skupljeno, pa će to korisno poslužiti u daljem proučavanju njegova života i rada. Međutim, u prvom svesku iznesene su mnoge notorne neistine, a u drugom i trećem svesku izostavljene su mnoge isprave, kako bi se lakše mogle plasirati kojekakve neznanstvene konstrukcije. Primjedbe, koje iznosim, odnose se upravo na prvi svezak, a usput ču navesti i neke od izostavljenih isprava.

Bateljino djelo obiluje faktografskim propustima i pogrješkama

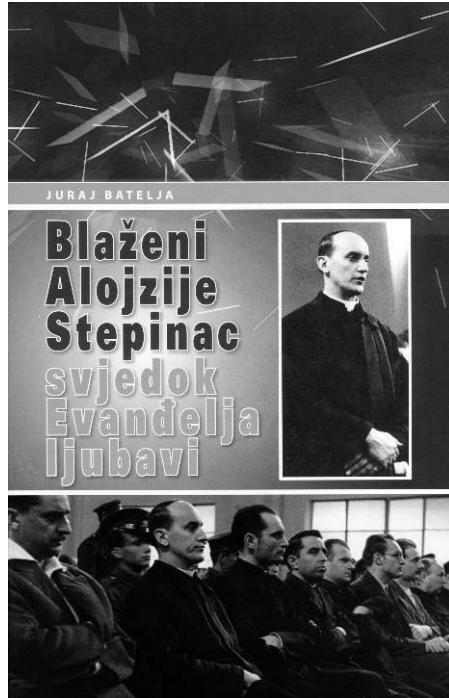
Pisac tako tvrdi, da je srpski "predstavnik u Saveznoj skupštini Puniša Račić" izveo "20. lipnja 1928. atentat u beogradskoj Narodnoj skupštini na „hrvatskoga predstavnika Stjepana Radića" i da je "dana 6. siječnja 1929. kralj Aleksandar... ukinuo Vidovdanski ustav te uveo oktroirani ustav" (str. 43.). Iz ovakve formulacije proizlazi, da je u kraljevskoj Jugoslaviji postojala Savezna skupština i Narodna skupština i da je istoga dana, dakle 6. siječnja 1929., ukinut Vidovdanski i donesen Oktroirani ustav. Ali to je netočno. Samo u složenim državama postoji savezna skupština. Kraljevska Jugoslavija je bila centralistički uređena država pa u njoj nije postojala savezna nego Narodna skupština. Oktroirani ustav nije donesen 6. siječnja 1929. nego 3. rujna 1931.

Dalje se navodi, da se „poslje smaknuća kralja Aleksandra Karađorđevića u Marseilleu 9. listopada 1934. političko stanje u zemlji "nije promijenilo", da je diktatura "postajala sve teža", pa je na to reagirao zagrebački nadbiskup Antun Bauer, koji je „potpisao prosvjed znan pod imenom "Zagrebački memorandum"" (str. 44.). Ni ove tvrdnje nisu točne. Nakon atentata na kralja Aleksandra diktatura je pomalo počela popuštati, političke

Piše:

Ivan GABELICA

stranke su oživljavale svoj rad, pa je u promidžbi za parlamentarne izbore, održane 5. svibnja 1935., Hrvatska seljačka stranka nastupala pod svojim imenom. Ali umorstva Hrvata, započeta stvaranjem kraljevske Jugoslavije, nastavljena su i dalje, pa je nadbiskup Bauer zaista protiv toga 25. svibnja 1935. podnio pismeni prosvjed. No, to se ne zove "Zagrebački memorandum". "Zagrebački memorandum" je predstavka, što ju je u studenom 1934. podnijela skupina intelektualaca jugoslavenske političke ori-

Trosveščana Bateljina knjiga o nadbiskupu Stepincu

jentacije, predvođena Meštrovićem, Čurčinom, Politeom i dr., kojom se zahitjava uvođenje zakonitosti u radu jugoslavenskih državnih tijela, a podpisali su je i nadbiskupi Bauer i Stepinac i splitski biskup Bonefačić.

Stupanje bl. Alojzija Stepinca i njegovih sudrugova u jugoslavensku dobrotvražku legiju u knjizi se ovako opisuje: "Pripremajući u Rimu mirovni ugovor s talijanskom vladom, Trumbić je saznao da u Noceri i dalje borave zarobljenici -

časnici iz Hrvatske. Posjetio ih je i savjetovao im da se upišu kao članovi jugoslavenske dobrotvražke legije. Oni su to učinili, a Trumbić je njihov popis predao talijanskoj vlasti koja ih je odlučila pustiti iz logora" (str. 63. bilj. 108.). Ovo nije istina. To je suprotno izjavama Petra Grgea, Trumbića i samoga Stepinca. Od 1915. Trumbić je uporno radio na osnivanju spomenute legije, koja će se oružjem boriti za stvaranje Jugoslavije. On 1918. nije bio nikakav državni čimbenik, koji bi pripremao mirovni ugovor s Italijom. U ime koga? Besmislica.

Dr. Batelja piše, da su jugoslavenski politički krugovi sklopili "ugovor prijateljstva s Hitlerovim nacističkim režimom i koalirali s Mussolinijevim fašizmom" (str. 89.), da su u Njemačkoj "objavljeni rasistički zakoni koji su imali za cilj provesti naciističku i fašističku "rasnu teoriju", po kojoj rasna svojstva pojedinih naroda odlučuju o tijeku povijesti" (str. 90.), da je Pavelić bio oženjen Židovkom (str. 91.) i da je on u Italiji 1930. osnovao "tajnu revolucionarnu organizaciju Ustaša" (str. 91. bilj. 209.). Koalicija je udruživanje političkih stranaka ili država radi ostvarenja nekoga dogovorenog programa. Između Jugoslavije i Italije takav program nije predviđen nikavim posebnim sporazumom, npr. Beogradskim sporazumom od 25. ožujka 1937. Pristupom Trojnom paktu 25. ožujka 1941. Jugoslavija je imala jednak odnos prema Italiji i prema Njemačkoj. Stoga je neispravno zvati njezin odnos s Njemačkom ugovorom o prijateljstvu, a s Italijom koalicijom. Fašizam i nacionalsocijalizam su dvije srođne, ali ipak različite ideologije. Fašizam se ne temelji na rasnoj teoriji, koju dr. Batelja pogrešno definira. Bit je rasne teorije učenje, da postoje više i manje vrijedne rase, pa su prve pozvane, da vladaju drugima. Otac Pavelićeve supruge je Martin Lovrenčević, istaknuti pravaš, čisti Hrvat, pa ona ne može biti Židovka. Unatoč suprotnim tvrdnjama nekih povjesničara, "Ustaša, hrvatska revolucionarna organizacija", skraćeno "UHRO", kako se do 1941. zvao Ustaški pokret, osnovana je u siječnju 1929.

Značajka je Bateljina djela, da ono vrvi pravnim, diplomatskim, zemljopisnim i povijesnim netočnim tvrdnjama. On, naiime, kaže, da su Hrvati imali 1102. ugovor "s Mađarima o personalnoj uniji u

osobi kralja" (str. 123.), da su **Kasche i Casertano** bili veleposlanici (str. 135. i 140. bilj. 336.), da su u Zagrebu, po odobrenju velikosrpskih vlasti, prva uhićenja Židova provedena već 12. kolovoza 1938. (str. 90.), da je Nezavisnu Državu Hrvatsku priznala i Japanska Kina (str. 123. bilj. 293.), da je u rujnu 1944. pokušan atentat na Hitlera i da se u "jesen 1944., pod vodstvom generala **Lorkovića i Vokića**, pokušalo i u Hrvatskoj provesti "vojni puč s nakanom stupanja u vezu sa saveznicima", zbog čega su obojica u Lepoglavi bili osuđeni na smrt i smaknuti (str. 128. i bilj. 299. i 300. na istoj str.).

Personalna unija je savez država, koje imaju samo zajedničkoga vladara, pa su u konkretnom slučaju suvišne riječi "u osobi kralja". Siegfried Kasche i Casertano su bili poslanici, a u diplomatskoj terminologiji i praksi NDH izraz veleposlanik nije ni postojao. Dana 12. kolovoza 1938. nije se radilo ni o kakvom uhićenju Židova, nego samo o njihovu privođenju u redarstvenu postaju radi legitimiranja i provjere dozvola za boravak, jer se radilo o izbjeglicama iz Austrije. Japanska Kina kao država nije postojala pa nije ni mogla priznati NDH-a, ali su je priznale Nacionalna Kina i Mandžurija. Na Hitlera je pokušan atentat ne u rujnu nego 20. srpnja 1944. Lorković i Vokić su 30. kolovoza 1944. razriješeni ministarske dužnosti i stavljeni u kućni pritvor, pa je time propao pokušaj puča, što ujedno znači, da je puč pokušan najkasnije u ljeto, a ne u jesen 1944. Lorković nije bio general nego isključivo politička ličnost. Ni on ni Vokić nikada nisu bili osuđeni na smrt. Od čije su ruke ubijeni u Lepoglavi, po čijemu nalogu i u kakvim okolnostima, još nije znanstveno utvrđeno. Napominjem, da do sada navedenim primjerima nisu iscrpljeni svi slučajevi netočnih nadnevaka, ali ih ne spominjem zbog uštete prostora.

Nesolidne interpretacije, zasnovane na pogrješnim predožbama

Stajališta dr. Batelje o Banovini Hrvatskoj, Ustaškom pokretu, Paveliću i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj daleko su od znanstvene istine i, moglo bi se reći, krajnje pristrana. On, naime, tvrdi, da je uspostavom Banovine Hrvatske „privremeno riješeno hrvatsko pitanje“ (str. 122.), da su Talijani „uvijek da ne će moći pomoći Mačeku ostvariti razbijanje Kraljevine Jugoslavije kako bi se domogli hrvatskoga priobala i osvojili ga“, zbog

Nadbiskup dolazi na otvaranje Zagrebačkog zbora 2. travnja 1938.

čega je "Mussolini opet u svoje planove uključio dr. Pavelića, koji će sa svojim suradnicima početi osporavati dogovor koji je u ime Hrvatske seljačke stranke s beogradskom vladom potpisao dr. Maček, optužujući ga "da je Sporazumom Hrvatsku prodao Beogradu"“ (str. 122.), da je Hitleru i Mussoliniju "smetala samostalnost Kraljevine Jugoslavije, osobito Mussoliniju koji je žudio za Dalmacijom, pa je Beograd bio prisiljen prihvati pristupanje Trojnom paktu“ (str. 122.), da je Pavelić odmah na početku NDH dr. Mačeka osudio na smrt (str. 125.), da su protiv pravoslavnih Srba "izdavani nečovječni zakoni" (str. 126.), da je Hrvatsko domobranstvo bilo pod njemačkim zapovjedništvom (str. 127.), da su zbog Pavelićeve neodlučnosti i servilnosti prema Hitleru i Mussoliniju nanesena brojna zla i nepravde hrvatskom narodu i Katoličkoj crkvi (str. 130.) i slično.

Dio tih tvrdnji su notorne neistine, a za dio se ne navode nikakvi dokazi, pa ih valja držati neistinitim, dok se ne dokaže protivno.

Banovina Hrvatska bila je ustavnopravni provizorij, privremeno rješenje, koje je hrvatskomu narodu davalo stanovit stupanj samouprave u okviru Jugoslavije, što je uvijek, bez teškoća, moglo biti ukinuto. Zato ona za hrvatski narod nije predstavljala nikakvo rješenje. Njezina priv-

remenost značila je samo odgađanje rješenja hrvatskoga nacionalnog problema. Taj problem mogao se riješiti samo uspostavom nezavisne hrvatske države, što je bilo u skladu s težnjama hrvatskoga naroda. Za taj cilj se je beskompromisno borio Ustaški pokret, napadajući i odbacujući Mačekovu politiku rješenja hrvatskoga pitanja u okviru Jugoslavije. Ustaški je pokret tako postupao od svoga osnutka, a ne od 26. kolovoza 1939., kada je Maček podpisao sporazum s Dragišom Cvetkovićem. Pavelić i ustaše su radili u hrvatskomu, a ne u Mussolinijevu interesu, kako sugerira dr. Batelja. Sporazumom Cvetković - Maček Hrvatska je zaista bila prodana Beogradu. Njemačka politika, pogotovo nacistička, neprekidno je do 27. ožujka 1941. stajala na stajalištu očuvanja Jugoslavije i njezine teritorijalne cjelovitosti, pa čak i proširenja na Solun. Istu politiku je uglavnom slijedila i Italija, pogotovo od 1936. do 27. ožujka 1941. Pa i nakon tog dana ona je poduzimala korake kod Hitlera, da ne napada Jugoslaviju. Maček nikada, a pogotovo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, nije bio osuđen na smrt.

Dr. Batelja ne navodi nikakve dokaze, da su u NDH protiv Srba "izdavani nečovječni zakoni" i da se je Pavelić neodlučno i servilno držao prema Hitleru i Mussoliniju. Dok to ne navede, njegove tvrdnje treba uzeti samo kao najobičnije klevete i ništa drugo. Hrvatsko domobranstvo nije se nalazilo pod njemačkim nego pod hrvatskim vojnim zapovjedništvom, izuzevši nekoliko tzv. legionarskih i dobromisljivačkih divizija, koje su radi naoružanja i vojne izobrazbe bile podređene njemačkomu kao saveznikom zapovjedništvu, i dva zajednička hrvatsko-njemačka podhvata protiv partizana u Bosni, u kojima je na čelu podhvata bio njemački general. Ove iznimke, koje su se temeljile na hrvatsko-njemačkom sporazumu, praktičirale su se i u drugim vojskama, pa i u onima zapadnih saveznika.

Ovim nisu iscrpljene neistinite tvrdnje dr. Batelje o odnosima NDH-a prema glavnim silama Osovine, pogotovo prema Italiji. On piše, da se je Pavelić vratio u Hrvatsku "pomoću Talijana 1941." (str. 91. bilj. 209. i str. 120. bilj. 280.), da je Mussolini priznao "NDH uz uvjet da bude politički usko povezana s Italijom i personalnom unijom ujedinjena s Italijom", što je, po njemu, Pavelić „13. travnja telefonskim putem obećao Mussoliniju, koji mu

je tek nakon toga obećanja, istom 14. travnja navečer dopustio iz Karlovca doći u Zagreb i preuzeti vlast". Naravno, "što je telefonski obećao Mussoliniju, to je dr. Pavelić službeno podpisao 18. svibnja 1941. prigodom poklonstvenog izaslanstva u Rimu", kaže učeni dr. Batelja i dodaje: "NDH nije do kraja rata mogla oslobođiti ta područja (Rimskim ugovorima pripala Italiji - op. I. G.), jer ju je, nakon kapitulacije Italije, u tomu spriječila Njemačka". Prema njemu, Pavelić se je zbog Rimskih ugovora zamjerio hrvatskom narodu, ali se je još više zamjerio "kad je raspustio Hrvatsku seljačku stranku i postrojbe civilnog reda Građansku zaštitu, zaslужnu za razoružavanje jugoslavenske vojske" (str. 124.).

Koliko tvrdnji, toliko neistina

Pavelić se 1941. nije vratio u Hrvatsku pomoću Talijana. Istina, on i ustaše su prije toga puštene iz talijanskoga zatочeništva, ali su se u Hrvatsku vratili kao slobodni ljudi u već proglašenu i znatnim dijelom oslobođenu Nezavisnu Državu Hrvatsku. To oslobođenje postignuto je vlastitim snagama. Italija je bezuvjetno priznala Nezavisnu Državu Hrvatsku, dakle nije je priznala uz uvjet, da ova s njom stupi u personalnu uniju. Takve se stvari i ne dogovaraju telefonom. Prema **Krizmanu**, tih dana nije se mogla ni uspostaviti telefonska sveza Karlovca s Rimom. Pavelić nikad nije obećao personalnu uniju ili bilo kakvu državnopravnu svezu Nezavisne Države Hrvatske s Italijom. Takva sveza (personalna, carinska, monetarna i sl. unija) nije utaćena ni Rimskim ugovorima.

Dne 13. i 14. travnja 1941. u Karlovcu uopće nije bilo talijanske vojske, pa Mussolini nikomu nije mogao ni odobriti ni zabraniti da ode iz Karlovca u Zagreb. Naime, već 11. travnja ustaše su u Karlovcu uspostavile hrvatsku državnu vlast, a toga dana u Karlovac je ušla i njemačka vojska. Još desetak dana iza toga demarkacijska crta, koja je razdvajala njemačke od talijanskih oružanih snaga, išla je smjerom Viniča-Slunj-Kulen-Vakuf-Priluka-Livno-Grabovica-Mostar-Gacko, dakle dosta južnije od Karlovca. Dana 18. svibnja 1941. nije u Rim išlo nikakvo poklonstveno izaslanstvo nego hrvatski državni predstavnici, koji su de iure, iako ne i de facto, ravnopravno s talijanskim predstavništvom sklapali Rimske ugovore. Tvrđnjom o poklonstvenom izaslanstvu dr. Batelja vrijeda i bl. Alojzije Stepinca, jer su u tomu izaslanstvu, po njegovu izričitomu odobrenju, bili i njegov svećenik **Vilim Cecelja** i zagrebački pomoćni biskup **Salis-Seewis**.

Nakon kapitulacije Italije 1943. Pavelić i hrvatska državna vlast su proglašili priključenje Nezavisnoj Državi Hrvatskoj svega hrvatskoga područja, počevši od Boke kotorske na jugu, do Istre na sjeveru, otetoga Rapaljskim ugovorom 1920., Rimskim ugovorom 1924. i Rimskim ugovorima 18. 5. 1941. Međutim, stvarno su bili oslobođeni i priključeni Hrvatskoj anektirani dijelovi Dalmacije, uključivši i grad Zadar, dok su Istra, Rijeka i Kvarnerski otoci bili uključeni u Jadran-sko operativno područje, ostajući državnopravno u nedefiniranom položaju.

Pavelić je sigurno bolno doživio gubitak svake stope hrvatske zemlje. No, bio je to nemilosrdni diktat jače sile. Narod ga zbog toga nije ostavio. Tvrđiti, da mu je više zamjereno zbog raspuštanja HSS-a i Građanske zaštite nego zbog gubitka teritorija, uvreda je hrvatskoga naroda. To znači, da je tomu narodu važnija jednaju-goslawenski orientirana politička stranka nego vlastiti teritorij. To je suprotno povijesnim činjenicama.

Prema domaćim i inozemnim dokazima, u zadnjim godinama pred rat utjecaj HSS-a je znatno opadao, a Ustaškoga pokreta rastao. Uoči uspostave NDH, u HSS-u se je dogodio raskol, što je još više oslabilo njegov utjecaj. **Dr. Juraj Krnjević** je kao službeni predstavnik HSS-a bio podpredsjednik jugoslavenske izbjegličke vlade, u kojoj je **Draža Mihailović** bio ministar. Od Krnjevića i ostalih HSS-ovaca u toj vladi i njezinim tijelima vodstvo HSS-a u Domovini nikada se nije ogradio i osudilo ih. Nasuprot tomu, "hrvatski se je narod plebiscitarno izjasnio za

hrvatsku držzavu", kako svjedoči bl. Alojzije Stepinac, a to znači i protiv politike HSS-a. Nema države na svijetu, koja bi dopustila legalno političko djelovanje takvoj stranci, koja vodi rat protiv njezina opstanka. Zato je beznačajan postotak Hrvata mogao žaliti za takvom strankom. Zaštita kao poluvojna postrojba imala je smisla, dok Hrvatska nije bila nezavisna država i kao takva nije imala svoju vojsku. Ustrojstvom hrvatskih oružanih snaga jedino je bilo ispravno uključiti Zaštitu u te snage, što je i učinjeno.

Kroz cijelu knjigu dr. Batelja, pozivajući se djelomice i na **dr. Krunoslava Draganovića**, provlači tvrdnju, da su Pavelić i ustaše bili neprijateljski raspoloženi prema Katoličkoj crkvi, a pogotovo prema bl. Stepinu. Tako on piše, da je "vlast NDH podrugljivo ga nazivala "Solenjem" i nelojalnim u odnosu na vlast i simpatizerom "crvenih" (str. 130.), da je Pavelić pitao: "Što čeka onaj "Solenac" da se nije iselio iz Dvora?" (str. 135.), da je Pavelić tri puta tražio od Sv. Oca da ga ukлонi sa zagrebačke nadbiskupske stolice (str. 140. bilj. 336. i str. 150.), "da su nosioci vlasti u NDH bili nezadovoljni stavovima Svetе Stolice koja je prosvjedovala protiv ugnjetavanja nedužnih ljudi, osobito Židova" pa su donijeli "odluku o zabrani objavljuvanja papinih govora" (str. 157.), da je vlast NDH, zbog njegove predstavke upućene Paveliću 20. studenog 1941., u kojoj ga izvješćuje o zaključcima Hrvatske biskupske konferencije održane 17.-19. studenoga 1941., "čak zaključila da se nadbiskup Stepinac uhiti čim se **Kvaternik** vrati iz Italije", ali je pod dojmom te predstavke došlo "do

Stepinac u Brezovici s opatom Marconeom te tajnicima Šalićem i Masuccijem

značajnih promjena na odgovornim mjestima ustaškog pokreta glede vjerskih prijelaza" (str. 246.-247.), da je zagrebački kanonik **dr. Pavao Lončar** zbog prosvjeda pred **dr. Mirkom Pukom**, ministrom pravosuđa i bogoštovlja NDH, protiv ubijanja i terora, a pogotovo prisiljavanja pravoslavnih i Židova da prelaze na drugu vjeru bio osuđen na smrt, pa je kasnije ta kazna "preinačena na 20 godina tammice da bi nakon dvije godine bio pušten iz zatvora u Lepoglavi", a sam je Pavelić "radi ove odvažnosti vlastoručno napisao tužbu protiv dr. Lončara s odlukom da ga stavi pred pokratni prijek sud" (str. 237.-238. i bilj. 651. na str. 238.), da je Pavelićeva prijetnja, sadržana u Izvanrednoj zakonskoj odredbi i zapovijedi od 26. lipnja 1941., da će se svaka intervencija kod bilo koje državne ili slične vlasti u osobnim i materijalnim stvarima smatrati sabotažom, zbog čega će se postupati po propisima o prijekim sudovima, bila uperena protiv bl. Stepinca radi njegovih čestih intervencija „za ugrožene i proganjene Židove, Srbe i druge!“ (str. 256.), da je "zbog svoje pomoći u spašavanju Židova nadbiskup Stepinac bio u životnoj opasnosti" (str. 282.-283.), odnosno da je on navukao na sebe mržnju i bijes ustaša, jer je često u svojim govorima osuđivao zablude i zlodjela Nijemaca i ustaša i protiv toga upućivao molbe i predstavke Poglavniku i drugim ustaškim prvacima (str. 401.) i sl.

Svaka od tih tvrdnji je neistinita.

Gdje su dokazi o progonu Katoličke crkve u NDH?

Naime, ni za jednu od tih svojih tvrdnji dr. Batelja ne nudi dokaze ili ti dokazi nisu vjerodostojni. Dr. Ante Trumbić je bio predsjednik Jugoslavenskoga odbora, organizator jugoslavenske dobrovoljačke legije i podpisnik, čak cirilicom, Krfske deklaracije. Dr. Edo Bulat je bio jedan od organizatora ORJUNA-e. Ali Pavelić je s obojicom surađivao, kad su odbacili jugoslavenstvo i prihvatali borbu za hrvatsku državnu nezavisnost, i nikada im nije predbacivao njihovu prošlost. Zašto bi to predbacivao bl. Stepincu, čije je jugoslavenstvo bilo puno bezazlenje nego njihovo? Dr. Draganović je Pavelićev politički protivnik, pa njegove izjave treba uzeti vrlo oprezno. Puno vjerodostojniji je svjedok o odnosima vlasti NDH, dakle i Pavelića, i bl. Stepinca njegov tajnik **dr. Stjepan Lacković**, koji je u niz navrata izjavio, da su ti odnosi bili korektni i da bl. Stepinac ničim nije bio ugrožen od hrvatskih državnih vlasti. Da je bilo dru-

gačije, on bi to znao, jer je bio svakoga dana s bl. Stepincom. Ni **dr. Giuseppe Masucci**, tajnik **mons. Marcone**, papinskoga izaslanika pri Hrvatskomu katoličkom episkopatu, inače oštar kritičar svake protocrkvene politike, ne iznosi nikakvu nekorektnost hrvatskih državnih vlasti prema Katoličkoj crkvi i bl. Stepincu ili da bi on bio ugrožen od njih.

Ne iznosi to ni sam bl. Stepinac. Da pače, u svojim izvješćima Sv. Ocu on navodi mnoga dobra, što ih je hrvatska državna vlast učinila Katoličkoj crkvi. Uostalom, te tvrdnje o neprijateljskom odnosu hrvatskih državnih vlasti prema bl. Stepincu su i nelogične. Zar bi on mogao postići bilo čije oslobođenje iz zatvora ili zamjenu smrte kazne zatvorskog, da je bio u lošim odnosima s hrvatskim državnim vlastima?

Prelazeći konkretno na neke tvrdnje dr. Batelje, može se reći ovo: Nema ni jedne pisane isprave ili drugoga vjerodostojnjog dokaza, da je Pavelić ikada tražio, da bl. Stepinac bude premješten s položaja zagrebačkoga nadbiskupa. Ni jedan pisac, koji to tvrdi, uključivši i dr. Batelju, ne navodi, kada je to Pavelić tražio. Ako je to točno, neka navedu nadnevak, kada se je to zbilo.

Dr. Batelja ne navodi ni jedan prosvјed Sv. Stolice protiv postupanja hrvatske državne vlasti. Ako postoji, neka ga objavi.

Hrvatske vlasti nisu zabranjivale objavljanje ni jednoga papina govora, pa ni govor izrečen povodom 25. obljetnice njegova biskupstva. U to se može svatko uvjeriti, tko prolista novine, što su u svibnju i lipnju 1942. izlazile u NDH.

Predstavka, zbog koje je navodno bl. Stepinac trebao biti uhićen kada se Kvaternik vrati iz Italije, poslana je Paveliću 20. studenoga 1941. U njoj se, uz ostalo, njemu i vlasti NDH daju pohvale. Slavko Kvaternik je bio u posjetu Italiji od 12. do 18. veljače 1942. Teško je vjerovati, da bi se na uhićenje bl. Stepinca, ako je to odlučeno, čekalo gotovo tri mjeseca. Vjerljivo se u vrijeme primitka predstavke nije ni znalo da će Kvaternik ići u Italiju. Zašto bi se bl. Stepinca lišavalo slobode, ako on ne napada ni vlastu ni Poglavnika nego im daje pohvale, a oni, potaknuti baš njegovom predstavkom, uvide značajne promjene na odgovornim mjestima Ustaškoga pokreta? Očito je, da je tvrdnja o njegovu uhićenju samo nevješto sročena priča za malu djecu.

Za razliku od 1. sveska, u kojem tvrdi, da je dr. Pavao Lončar zbog prosvjeda protiv ubijanja i terora te prisiljavanja pravoslavaca i Židova da prelaze na drugu vjeru bio osuđen na smrt, dr. Batelja u 2. svesku (str. 322., bilj. 199.) kaže, da je dr. Lončar bio osuđen "zbog uvrjede poglavnika". Isto piše i dr. Giuseppe Masucci. No, nije se radilo samo o tomu. On je pred bogoslovima izvrgavao ruglu ne samo poglavnika nego i Nezavisnu Državu Hrvatsku, kako proizlazi iz pisanja **dr. Stjepana Kožula**, pa je zato bio osuđen na smrt, da bi nakon godinu dana i pet mjeseci izšao iz zatvora, a ne nakon dvije godine, kako navodi dr. Batelja.

Kao i sve predhodne, jednak je neistinita i tvrdnja dr. Batelje, da je prijetnja prijekim sudom zbog intervencije u materijalnim i osobnim stvarima, sadržana u Izvan-

Protokolarne obveze nadbiskupa: Stepinac s M. Budakom i njemačkim poslanikom Kascheom

Na sprovodu Marka Došena, predsjednika Hrvatskoga državnog sabora, u rujnu 1944.

rednoj zakonskoj odredbi i zapovijedi od 26. lipnja 1941., uperena protiv bl. Stepinca. Gdje je dokaz za to? Nema ga. Zar je bl. Stepinac bio jedini čovjek u NDH, koji je intervenirao? On nikada nije intervenirao zbog materijalnih ili zbog svojih osobnih razloga. Ali je intervenirao i ništa mu se nije dogodilo. Dapače, često se je udovoljavalo njegovim intervencijama. To je najjači dokaz, da se prijetnja zbog intervencije nije odnosila na nj.

Za dokaz tobožnje ugroženosti bl. Stepinca u NDH dr. Batelja nudi kojekakve isprave, kojima se nikakva ugroženost ne dokazuje. Ali se izostavljaju izjave dr. Stjepana Lackovića, kojima se potvrđuje, da su odnosi između hrvatskih državnih vlasti i bl. Stepinca bili korektni i da on od njih ničim nije bio ugrožen. U zbirku isprava uvršten je polemički članak **dr. Julija Makanca**, objavljen u "Hrvatskomu narodu" 7. studenoga 1943. pod naslovom "Pozvani i nepozvani", kojim odgovara na propovijed bl. Stepinca pred zagrebačkom prvoštolicom 31. listopada 1943., ali nije uvršten članak **Stipe Tomičića** "Prvi prelat Hrvatske", pun hvalospjeva bl. Stepincu, objavljen 23. srpnja 1944., također u "Hrvatskomu narodu", inače službenom glasilu Ustaškoga pokreta.

Ovako selektivnim izborom dokumenta dr. Batelja daje podpuno iskrivljenu sliku odnosa između bl. Stepinca i hrvatske državne vlasti. On taj cilj pokušava postići i na drugi način: pozivajući se na pisma anonimnih pisaca (str. 126., 137., 297.) i ispuštanjem pojedinih dijelova iz inače autentičnih isprava. Na temelju pisma anonimnoga pisca, kojim se prijeti bl. Stepincu, što nije tobože udovoljio Pavelićevu zahtjevu, „da se župnikom župe sv. Marka imenuje vlč. **Ivan Mikan**,

svećenik Riječke biskupije", on ističe Stepinčevu hrabrost u suprotstavljanju Paveliću. No, takvo anonimno pismo nije dokaz da je to Pavelić zaista tražio od bl. Stepinca i da su prijetnje upućene s Pavelićevim znanjem. A vlč. Mikan je tada bio župnik u Ogulinu, dakle svećenik Senjsko-modruške a ne Riječke biskupije, što bi dr. Batelja, naročito kao svećenik, morao znati.

U 1. svesku su izostavljeni iz propovijedi bl. Stepinca od 31. listopada 1943. dijelovi koji se odnose na osudu komunizma (str. 161.-162.), iz biskupske poslanice od 24. ožujka 1945. dijelovi u kojima se govori da su Srbi prvi započeli sa zločinima i da je u tadašnjoj hrvatskoj državi ostvarena misao hrvatske državne nezavisnosti (str. 326.-328.), a obrambeni govor bl. Stepinca od 3. listopada 1946. donesen je u verziji bez riječi: "Hrvatski se narod plebiscitarno izjasnio za hrvatsku državu i ja bih bio ništarija, kad ne bih osjetio bilo hrvatskog naroda..." (str. 422.), iako ta verzija postoji u 3. svesku (str. 374.-379.), ali ničim nije obrazloženo, zašto je prihvaćena druga a ne ta verzija.

U svezi propovijedi od 31. listopada 1943. su i tvrdnje dr. Batelje, da je državni tajnik "u vlasti Nezavisne Države Hrvatske rekao jednom svećeniku, da "nadbiskupu Stepicu ne dostaje mnogo da dođe u jasenovački logor"" i da su Nijemci i ustaše optuživali "nadbiskupa Stepinca kao filokomunista, a to zbog njegova protivljenja režimskoj politici i progona nedužnih ljudi" (str. 161.). Obje su te tvrdnje neistinite. Za prvu tvrdnju se dr. Batelja poziva na **fra Aleku Benigara**, ali ovaj ne nudi nikakav dokaz. Kako ni jedan ni drugi ne navodi ime i prezime ni državnoga tajnika ni svećenika, a za to nema ni-

kakva razloga, očito je, da se radi o izmišljotini. U NDH su, načelno, proganjeni rusitelji hrvatske države i njihovi suradnici a ne nevini ljudi. Analizom propovijedi od 31. listopada 1943. vidi se, da se kleveta bl. Stepinca radi filokomunizma odnosi na Nijemce a ne na ustaše. Bl. Stepinac naime svojim klevetnicima kaže: "Ona (Katolička crkva - op. I. G.) nije ustanova, koja bi danas sklapala s komunizmom paktove, a sutra to isto negirala i vodila rat do istrebljenja". Tu se misli na pakt von Ribbentrop-Molotov od 28. kolovoza 1939.

Manipulacija vjerskim prijelazima

Površnost i tendencioznost je bitna značajka ovoga djela dr. Batelje.

Usput budi rečeno, on tvrdi, da je Ivan Meštrović bio u NDH "više puta zatvaran" (str. 174. bilj. 429.) i da je bl. Stepinac odmah nakon osnutka NDH-a intervenirao kako ne bi bili strijeljani Srbi taoci u Zagrebu (str. 255.). Meštrović je, kao istaknuti Jugoslaven, u NDH bio samo jednom zatvoren, a nema nikakva dokaza, da su bilo koji Srbi kao taoci u Zagrebu nakon osnutka NDH strijeljani ili da ih je bilo tko namjeravao strijeljati, pa je elementarno poštenje zahtjevalo, da to dr. Batelja jasno reče.

Ali njegova tendencioznost nigdje ne dolazi tako do izražaja kao kad piše o vjerskim prijelazima. Najprije navodi tvrdnju iz spisa anonimnoga pisca, da su mnogo štete "namijeli i zakoni, kojima je politička vlast, ne poštujući kompetencije crkvene vlasti, provodila vjerske prijelaze iz jedne vjere u drugu" (str. 126.), a zatim i sam tvrdi, da su vjerski prijelazi u NDH bili regulirani "posebnom odlukom dr. Antuna Pavelića, od 3. svibnja 1941., te uputama **dr. Mile Budaka**, ministra za bogoslovje i nastavu, od 17. svibnja 1941.", s tim da je 10. listopada 1941. vodstvo NDH "problematiku vjerskih prijelaza posebnom odlukom prenijelo na "vjerski odsjek kod državnog ravnateljstva za ponovu"" (str. 230.), da su nove vlasti, odmah nakon osnutka NDH, „poduzele oštре mjere protiv pravoslavaca“, želeći „Srbe prisiliti da napuste Hrvatsku ili da stupe u Katoličku crkvu te postanu lojalnim građanima Hrvatske“, odnosno da je pitanje vjerskih prijelaza bilo "u vlasti ustaških upravnih vlasti, a nije se pitalo Crkvu da li ih ona prihvata ili odbija", što je navodno izričito spomenuo Budak u "uputama prigodom prelaza s jedne vjere na drugu" (str. 231.), da je Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu "već 15. svibnja 1941., kao protulijek Za-

konskoj odredbi dr. Pavelića o prijelazima od 3. svibnja 1941., objavio vrlo značajnu okružnicu u kojoj je jasno objavljen načeli stav Katoličke crkve u pitanju vjerskih prijelaza" (str. 232.), da je te prijelaze, "unatoč protivljenju Katoličke crkve, osmisnila i provodila vlast NDH" (str. 272.) i sl.

Istina je, da su, u skladu s praksom u mnogim državama, pa tako i u bivšoj Austro-Ugarskoj monarhiji, vjerski prijelazi u NDH bili regulirani Zakonskom odredbom o prelazu s jedne vjere na drugu, što ju je donio dr. Ante Pavelić 3. svibnja 1941., i da je dr. Mile Budak 27. (a ne 17.) svibnja 1941. donio Uputu prigodom prelaza s jedne vjere na drugu, kojom se tumači prije spomenuta Zakonska odredba.

Sve ostalo, što piše dr. Batelja, neistina je. Pavelićevom Zakonskom odredbom i Budakovom Uputom određuje se, da u uredovanje državnih upravnih vlasti „spada samo izdanje potvrde dotičnoj stranci o njezinoj prijavi vjerozakonskog prelaza“, a sve ostalo spada u djelokrug dotične vjere, na koju stranka želi prijeći. Takvo stanje ostalo je do kraja NDH, jer se do kraja NDH ni Zakonska odredba nije mijenjala niti je stavljena izvan snage. Zato ni okružnica Nadbiskupskoga duhovnog stola u Zagrebu od 15. svibnja 1941. nije nikakav protulijek Pavelićevoj Zakonskoj odredbi nego samo javno objavljivanje uvjeta pod kojima se može prijeći na katoličku vjeru. To je, dakle, dopuna Zakonske odredbe.

Inače, nitko nikoga nije prisiljavao ni s državne ni s crkvene strane, da prelazi s jedne vjere na drugu. Prema tomu, nisu prisiljavani ni Srbi, o čemu postoji mnoštvo vjerodostojnih dokaza. Tako Ministarstvo unutarnjih poslova NDH 10. listopada 1941. nižim državnim tijelima naže: "Sve oblasti imadu strogo paziti na to, da nitko ne vrši bilo kakvog moralnog ili materijalnog pritiska, a najmanje, da silom prinuđuje bilo koga, da prelazi s jedne vjere na drugu. Takove počinitelje imadu vlasti u tom poslu najenergičnije spriječiti, Velikog župana izvestiti, te protiv njima po zakonu postupiti". U okružnici istoga ministarstva od 21. listopada 1942. daje se uputa lokalnim vlastima: "Svaka prisila (fizička ili psihička) za prijelaz grkoistočnjaka (pravoslavaca - op. I. G.) na rimokatoličku ili koju drugu priznatu vjeru najstrože se zabranjuje". Objekt su te okružnice u skladu s Pavelićevim govorom u Hrvatskom državnom saboru 28. veljače 1942.

Optužba predočuje Stepincu dokumente iz ratnog doba

Da nije bilo prisiljavanja na prijelaz s pravoslavne na katoličku vjeru potvrđuju i ugledne ličnosti iz javnoga života. **Savić Marković Štedimlija**, istaknuti publicist, inače Crnogorac i pravoslavac, koji je za vrijeme NDH živio u Zagrebu, u pismu upućenom iz Zagreba **Ivanu Mužiću** 20. prosinca 1968. piše: "Zaista, po direktivama se nije progonovalo pravoslavlje nego srpsko. Pojedinci su progonili pravoslavne Ukrajince, Makedonce, Ruse i Bugare, ali su zato kažnjavani. Za Crnogorce ja sam izvojevao povoljan status. Stradali su par njih jer su tvrdili da su Srbi ili da su komunisti. Tko je imao moju iskaznicu, a nije se ničim kompromitirao, ostao je u službi, na poslu i u stanu kao i svaki Hrvat". **Miloš Obrknežević**, Srbin i pravoslavac, rođen u Beogradu 1910., pravnik, u Kraljevini Jugoslaviji službenik Srpske pravoslavne crkve u Srijemskim Karlovcima, pisac Ustava Hrvatske pravoslavne crkve i tajnik metropolita **Germogena** do 1944., tvrdi u svojoj raspravi "Razvoj pravoslavlja u Hrvatskoj i Hrvatska pravoslavna crkva" (Muenchen-Barcelona, 1979.), da pravoslavci nisu prisiljavani da prelaze na katoličku vjeru niti je to bilo "u nameri državnih vlasti NDH". Na ispitivanju u zatvoru tadašnji javni tužitelj tzv. Narodne republike Hrvatske 19. rujna 1946. pitao je bl. Stepinca, je li mu "bilo poznato, da su Srbi bili progonom od strane ustaša, a u namjeri da sačuvaju svoj život, prisiljeni da prelaze na katolicizam i da molbe, koje su eventualno upućivali duhovnim vlastima, nisu bile rezultat njihovog osvjedo-

čenja". Stepinac je na to rekao: "U to pitanje ne ulazim, jer je episkopat jasno postavio principe prelaza, a prelaznici su imali zdravu pamet i slobodnu volju da slobodno odlučuju da li će preći ili ne". Ako su prelaznici imali slobodnu volju da slobodno odlučuju, znači, da nisu bili prisiljavani. Očito nezadovoljan takvim odgovorom, ispitivač mu je postavio još konkretnije pitanje: "Da li je prije izdavanja rezolucije (Biskupske konferencije 17. i 18. 11. 1941.-op. I G.) bilo nasilnog prelaza Srba na rkt. vjeru". Na ovo je uslijedio Stepinčev kratak i kategoričan odgovor: "Nije".

Dakle, usprkos vjerodostojnim ispravama i svjedočenjima takvih uglednika, kakvi su Štedimlija, Obrknežević i bl. Stepinac, dr. Batelja tvrdi, da su vlasti NDH, unatoč protivljenju Katoličke crkve, prisiljavale pravoslavne Srbe, da prelaze na katoličku vjeru. On se pri tomu ne pita, kako su to hrvatske državne vlasti mogle provesti bez sudjelovanja dijela katoličkoga svećenstva. No, da bi njegove neistine bile što prihvatljivije za javnost, on krivo tumači Budakovu Uputu prigodom prelaza s jedne vjere na drugu, a iz zbirke dokumenata (2. i 3. sv.) podpuno izostavlja Zakonsku odredbu o prelazu s jedne vjere na drugu, okružnice Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 10. listopada 1941. i 21. listopada 1942., Pavelićev govor u Hrvatskom državnom saboru 28. veljače 1942., Štedimljino pismo Mužiću od 20. 12. 1968., Obrkneževićevu raspravu "Razvoj pravoslavlja u Hrvatskoj i Hrvatska pravoslavna

crkva" i izjave bl. Stepinca pred javnim tužiteljem tzv. NR Hrvatske 19. 9. 1946. Ali umjesto da objavi i upotrijebi takve vjerodostojne dokaze, dr. Batelja se poziva na nekakvu tajnu povjerljivu okružnicu bl. Stepinca, kojom on navodno poziva svećenike, da prime Židove i pravoslavce u katoličku vjeru, kako bi im spasili živote (str. 249.-250. i 274.). No, ta "okružnica" nigdje nije objavljena u integralnom tekstu, nema broja pod kojim je registrirana u arhivskom gradu, a nema je ni među 34 dokumenta predana 31. svibnja 1943. Sv. Stolici, kojima se dokazuje, što je bl. Stepinac učinio u zaštiti ugroženih osoba. Osim toga, pripadnost katoličkoj vjeri u pravilu nije bila od utjecaja na utvrđivanje rasne pripadnosti Židova, a prihvatanje te vjere nakon 10. travnja 1941. apsolutno nije bilo ni od kakvoga utjecaja. Zato se javlja osnovana sumnja u postojanje takve "okružnice".

Ako ona zaista postoji, neka dr. Batelja objavi njezinu signaturu i ustanovu, u kojoj se čuva, kako bi se mogla provjeriti njezina vjerodostojnost. U protivnomu, može se uzeti dokaznim, da ona ne postoji.

Dr. Batelja ostavlja u knjizi neke stvari nerazjašnjenim. Tu naročito mislim na pismo bl. Stepinca **Augustinu Juretiću** od 20. veljače 1943. u kojemu, između ostalog, piše: "Žalosno je i bolno da narod u partizanima vidi danas najmanju pogibelj, jer drže pametnu taktiku, dok se dočepaju vlasti" (str. 139.). Sadržaj toga pisma je u protimbi sa Stepinčevim izjavama prije toga i nakon toga, s poznatim povijesnim činjenicama i s pismima nekih svećenika Zagrebačke nadbiskupije i nekih drugih hrvatskih biskupa. U svojoj predstavci Poglavniku od 20. studenoga 1941. bl. Stepinac se žali "na zlodjela četnika i komunista, koji su tolika krvološtva počini nad mirnim našim hrvatskim narodom".

Kako **dr. Nikola Rušinović** javlja iz Rima ministru Lorkoviću 9. svibnja 1942., Stepinac je u svomu izvješću Sv. Stolici označio „četnike i komuniste, kao začetnike svega zla što se zbilo u Hrvatskoj“. U pismu istomu Juretiću u lipnju 1944. bl. Stepinac javlja, da su on i biskup dr. Salis-Seewis dobili prijeteća "pisma od komunista u kojima **dr. Rittig Svetozar** vidi obadvojicu na vješalima".

Partizani su, npr., 1941. i 1942., sami ili zajedno s četnicima, uništili sav hrvatski život u jugoistočnoj Lici i jugozapadnoj Bosni, počinili su masovne zločine u Prijedoru i drugim bosanskim mjestima, pobijali su tridesetak svećenika, bogoslova i časnih sestara. Župnik Novske 21. rujna 1942. javlja: "Ovdje je kraj nesiguran od šumskih ljudi - partizana. Zalijeću se u sela i odvode ljudi..." (str. 182.). Župnik Grubišnoga Polja 7. prosinca 1942., između ostaloga, izvješće: "U okolici

Grubišnog Polja nastanili su se partizani. (...) Dne 28. rujna o. g. u 3/4 na 5 sati u jutro provalili su u mjesto, i zapalili općinsku zgradu, u blizini župskoga dvora, zatim zgradu kotarske oblasti i željezničku stanicu. (...) Do kasnijih provala u samo mjesto nije došlo, no neprestano prijete, da će i opet navaliti, a ujedno se i meni lično prijete, da će me ubiti, a crkvu spaliti..." (sv. 2., str. 410.). Banjalučki biskup **Garić** 21. listopada 1942. piše u Zagreb: "Skoro sva biskupija stoji u borbi s partizanima - komunistima, koji sve oteše i opljačkaše, a neka njesta popališe i poubjijaše" (str. 180.). U pismu splitsko-makarskoga biskupa Bonefačića od 2. studenoga 1942. stoji: "Razni dijelovi biskupije u vlasti su partizana i brojne župe morali su drugi župnici napustiti pred njihovim terorom" (str. 180.-181.). Mostarski biskup **Čule** u pismu kanoniku **Nikoli Boriću** 23. studenoga 1942. kaže:

"Još više nego od suše stradala je Hercegovina od četnika i partizana" (str. 181.). Stoga je dr. Batelja bio dužan rastumačiti, kako je došlo do proturječnosti između pisma bl. Stepinca Juretiću od 20. veljače 1943. i svih ovde navedenih činjenica i izjava, pa i njegovih vlastitih. Jednako je neprihvataljiva tvrdnja dr. Batelje, da je tek nakon hodočašća grada Zagreba u Mariju Bistrigu od 8. do 9. srpnja 1945. započeo strašni teror, "koji je KPJ vodila po uputama Staljina i SSSR-a" (str. 353.). Zar su Titu i partizanima trebale takve upute?

Unatoč svojoj opsežnosti, djelo dr. Batelje je nepodpušto. Ono uopće ne obrađuje zalaganje bl. Stepinca za slobodu hrvatskoga naroda protiv srpskoga terora u Kraljevini Jugoslaviji, za očuvanje hrvatske državne nezavisnosti, te osudu partizanskih, četničkih i anglo-američkih zločina nad hrvatskim narodom i sl. Ili on misli, da taj dio Stepinčeve djelatnosti nije vrijedno spominjati? Naravno, ovim nisu iscrpljeni svi prigovori njegovu djelu. •

Prepuna katedrale: Stepinčev pogreb u veljači 1960.

DRUGO IZDANJE STUDIJE O LEPOGLAVSKOJ TAMNICI

(Dr. Augustin Franić: *KPD Lepoglava: mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika*, Dubrovnik, 2010., 304 str.)

Malo je hrvatskih političkih uznika koji su raskrinkavanju jugoslavenskoga komunističkog sustava pridonijeli kao samoprijegorni dugogodišnji predsjednik dubrovačke podružnice Hrvatskog društva političkih zatvorenika, dr. Augustin Franić (1929.). Preciznije, u tom se pogledu s njime, koliko je poznato, ne može nitko usporediti. Osim većeg broja radova iz svoje, ekonomski struke, napisao je dr. Franić znatan broj vrijednih članaka u *Političkom zatvoreniku*, brošuru *Svetlonoše slobode* (Dubrovnik, 1999., 22 str.) te knjige *KPD Lepoglava: mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika* (Dubrovnik, 2000., 248 str.), *KPD Stara Gradiška: mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika* (Dubrovnik, 2009., 302 str.) te Dr. Niko Koprivica, *gradonačelnik Dubrovnika: žrtva i mučenik s Dakse* (Dubrovnik, 2009., 72 str.).

Pred nama je danas drugo, prošireno i dopunjeno izdanje njegove knjige o lepoglavskom kazamatu, objavljeno prije nekoliko tjedana na 304 stranice, s većim brojem priloga u prijepisu i u faksimilu, te sažetcima na engleski, njemački, španjolski, francuski i talijanski jezik. No, prije prikaza te Franićeve knjige korisno je napomenuti nešto što odlikuje sve njegove radove.

Za razliku od mnogih drugih hrvatskih političkih uznika koji se bave perom, Franić nije nasjeo jeftinoj klopcu da svoju borbu i svoje stradanja – kao i stradanje svojih prijatelja i suboraca – prikaže tek kao borbu protiv komunističkog poredka, pa da u podnaslovu ili u posveti knjige na prvo mjesto stavlja antikomunizam. Jest dr. Augustin Franić antikomunist i jest katolik: vidi se to iz svakoga redka koji je napisao. No on na prvome mjestu ima Hrvatsku: borbu za slobodnu i neovisnu hrvatsku državu! Njegova borba

Piše:

Tomislav JONJIĆ

u mladosti (a do navršene 29. godine života navršio je, u dva navrata, svoje devetogodišnje robijanje!) i njegovi intelektualni napor u starosti jesu dio europskoga i svjetskog otpora protučovječanskoj i protukršćanskoj komunističkoj ideologiji i praksi. No oni su u svakom trenutku i u svakom segmentu obilježeni

movini, o Hrvatskoj, nikad nitko nije brinuo doli Hrvati sami! Štoviše, gazili su nas, i još bi nas gazili, i oni koji se zaklinju u demokraciju, i oni koji po cijele dane, oboružani krunicama, kleče pred olтарima. Zato, za razliku od sudbine Hrvatske i Hrvata, nikad svjetska ideoološka previranja nisu bila kadra motivirati mlade hrvatske idealiste. Ni komunizam danas, kad je na svjetskoj razini doživio slom, ne bi bio kadar potaknuti Franića i njemu slične da dokumentiraju zločin nad hrvatskim narodom. Hrvatska je ono što ih i danas pokreće. Zato nije slučajno da su hrvatski politički uznici za svoje simbole i preteče uzeli **Zrinskoga** i **Franićopana**, a ne neku **Lenjinovu** ili **Hitlerovu** žrtvu, **Mussolinijeva** ili **Maova** protivnika; zato je razumljivo da se suvremenim hrvatskim političkim uznikom ne smatraju samo oni koji su se borili protiv strahovlade **Josipa Broza**, nego svi oni koji su od 1. prosinca 1918. robili zbog borbe za hrvatsku državu. Zato je, uostalom, posve logično da dr. Vladko Maček, u doba šestosiječanske diktature, u veljači 1932., piše kako je pitanje nedemokratskog sustava neusporedivo manje bolno od pitanja srbijske hegemonije. Otpor režimu pruža se, kaže Maček, «na nacionalnoj bazi među Hrvatima (...) protiv hegemonije Srbijanaca. Najmanji i do sada najslabiji otpor je na čisto demokratskoj osnovici. Sama ideja demokracije je toliko nejaka i nerazvijena, toliko je, i koliko je imala, paralizovana od nacionalizma – i srpskog i hrvatskog i raznih konfesionalizama, da ne može da zada sama o sebi smrtni udarac režimu».

DR. AUGUSTIN FRANIĆ

KPD LEPOGLAVA

mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika

hrvatskim bojama. Kao takvi, oni nisu samo, pa ni u prvom redu, protivnik komunizma; oni su dokaz da su Jugoslavija i jugoslavenstvo smrtni, najopasniji neprijatelj Hrvatske.

Komunizam je jedno vrijeme pobjeđivao bez osobite krivice ili zasluge Hrvata; i srušio se bez njihove presudne uloge. Bitku protiv njega vodili su i drugi, i jači i moćniji od Hrvata. Međutim, o našoj do-

Ipak, iako je i drugo, prošireno i dopunjeno izdanje Franićeve knjige o Lepoglavi protkano nacionalnom notom, on se, zbog nedostupnosti gradiva, ne bavi onim hrvatskim političkim uznicima koji su u

toj zloglasnoj kaznionici robili između dva svjetska rata, nego samo onima koji su u njoj bili zatočeni nakon 1945. godine. Iako je pisana popularno i neopterećena bilješka ma odnosno podatcima o arhivskome gradivu, već na prvi pogled se vidi da je autor *pročešlja* hrpe izvornih dokumenata.

U prvome dijelu, nakon uvoda, Franić donosi sažetu povijest kaznionice, a potom opisuje zatvorski režim u Lepoglavi (ulazak u zatvor, život na odjelu, hrana, odjeća i obuća, štetna, primanje pisama i paketa, posjeti, stegovne kazne, liječnička skrb i sl.). Opširnije se bavi i radom na kaznioničkim radilištima (sam je pisac bio «posuđen» rudnicima ugljena u Raši!) te likom dugogodišnjeg upravitelja tamnice, zloglasnoga **Josipa Špiranca**. Drugi dio knjige (str. 34.-91.) nosi naslov «Umri osuđenici prema evidencijama KPD Lepoglava». Tu je, abecednim redom, poredano dvjestotinjak tužnih biografija, pri čemu je Franić posebnu pozornost posvetio slučajevima u kojima su zatvorske vlasti očito krvotvorile podatke o uzrocima smrti osuđenika.

Na treći dio («Fizičko i psihičko zlostavljanje osuđenika», str. 92.-100.), logično se nastavlja četvrto poglavje: «Tragičan bijeg dviju velikih skupina» (101.-132.) i peto («Pokušaj bijega kao izlaz», str. 133.-137.). I tu je Franić poimence obradio veliki broj uspješnih i neuspješnih bjegunaca, minuciozno rekonstruјući njihove pojedinačne sudbine. U šestome poglavju («Likvidacije osuđenika», str. 138.-180.) opisane su pojedinačne i skupne likvidacije lepoglavskih uznika. Sedmo je poglavje (str. 181.-193.)

posvećeno nadbiskupu **dr. Alojziju Stepincu** koji je, kao što je poznato, dobar dio svoje kazne odležao u Lepoglavi, sve do premještaja u kućni pritvor u rodni mu Krašić. A budući da lepoglavska kaznionica nije djelovala u zrakopraznom prostoru, njezino se postojanje odražavalo i na raspoloženje i ponašanje okolnoga pučanstva, kao i na teror kojim su jugoslavenske komunističke vlasti to pučanstvo držali u pokornosti. Taj segment, koji mnogi analitičari zatvorskog sustava posve ispuštaju iz vida, dr. Franić je obradio u posebnom poglavljvu («Strahovlada i teror izvan kaznioničkog zida», str. 194.-215.). To poglavlje sadrži i ugovornom nepoznatu zamisao stvaranja organizacije za oslobođenje robijaša, na čelu koje je stajao ugledni hrvatski sindikalist **Andrija Mrzlečki**.

Nakon posljednjega, devetog poglavlja o «preodgojenom osuđeniku», tj. o osobi koja je nasiljem i terorom duševno, moralno i tjelesno svedena na ništicu, Franić u završnom dijelu svoje knjige donosi veći broj dokumenata u faksimilu ili u prijepisu. Dragocjen je to prilog proučavanju i shvaćanju novije hrvatske povijesti. Zato piscu knjige treba odati posebno priznanje: ova je knjiga djelo pojedinca, iako bi se temom trebali baviti timovi i instituti. No time ona nije manje vrijedna, jer se bez nje neće moći pisati nijedna ozbiljna politička povijest hrvatskog naroda u drugoj polovici XX. stoljeća.

*

Faksimili objavljeni na 3. i 4. stranici korica ovog broja *Političkog zatvorenika* potječu iz knjige dr. Augustina Franića. •

PUBLIKACIJE KOJE SE MOGU NABAVITI U HRVATSKOM DRUŠTVU POLITIČKIH ZATVORENIKA (Zagreb, Vojnovićeva 15)

POLITIČKI ZATVORENIK 2006.-2008. - svi brojevi časopisa (166-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 1 CD	50,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-2008. - svi brojevi časopisa (1-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 4 CD-a	200,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 2003.-2005. - svi brojevi časopisa (brojevi 130-165) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja (staro izdanje) - 1 CD	30,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-1997. i 1998.-2002. - svi brojevi časopisa (brojevi 1-129) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 2 CD-a	60,00 kn
Ivo BJELOKOSIĆ: <i>Svečenik matični broj St. Grad. 2019</i> HDPZ Podružnica Dubrovnik, 2002.	80,00 kn
Kaja PEREKOVIĆ: <i>Naše robijanje</i> , RINAZ Rijeka, HDPZ Zagreb, 2004.	150,00 kn
Skupina autora: <i>Hrvatske žene u okovima i pjesmi</i> , Riječki nakladni zavod Rijeka, 1997.	80,00 kn
Bruno ZORIĆ: <i>Svetlo i sjene (pjesme)</i> , HDPZ Podružnica Zadar, 2000.	40,00 kn
Slavko MILETIĆ: <i>Za dostojanstvo i slobodu</i> , HDPZ Mostar, 2006.	80,00 kn
Zatajena grobišta i prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji , Izd. HDPZ - Podružnica Karlovac, 2007., tvrdi uvez, 450 str.	140,00 kn
Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću , Izd. HDPZ - Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, 2007., tvrdi uvez	150,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>Dr. Niko Koprivica gradonačelnik Dubrovnika, žrtva i mučenik sa Dakse</i> , HDPZ - Podružnica Dubrovnik, 2009., 72 str.	50,00 kn
Mijo JURIĆ: <i>Osamnaesto proljeće (Uspomene na godine tamovanja)</i> , HKD sv. Jeronima, Zagreb, 2009., tvrdi uvez, 312 str.	100,00 kn
Prilozi za povijest Domovinskog rata u Đakovu i Đakovštini , prir. Ivo Tubanović, Igor Švraka, Pero Šola, Dragutin Hajnić, Zorica Balog, Maja Majbaum i Sanja Rogoz-Šola, izd. Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora Ogranak Đakovo i HDPZ Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, tvrdi uvez, 528 stranica	150,00 kn
Žrtve Drugoga svjetskog rata, poraća i Domovinskog rata na području župa Dobretići, Jajce, Koričani, Ključ, Liskovica, Podmilače i Varcar Vakuf - Mrkonjić Grad , prir. Ivo Tubanović, Stipo Pilić, Ivo Aščić, Mirko Blažević, Mara Crnoja, Zdravko Žunić i Branko Bungić, izd. 2B multimediaPrint, Nova Bila, 456 stranica, tvrdi uvez	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Stara Gradiška: mučilište i gubilište hrvatskih političkih zatvorenika</i> , HDPZ - Podružnica Dubrovnik, broširano, 302 str.	100,00 kn
Božidar Božo KOVAČEVIĆ: <i>Križni put dugačak pet godina 1945.-1950. (Svjedočenje o vremenu)</i> , HDPZ - Podružnica Karlovac, broširano, 103 str.	40,00 kn
Vjeko Božo JARAK: <i>Iz biblijske povijesti. Vječne pouke Knjige nad knjigama</i> , Naklada Trpimir, Zagreb, 2010., 220 str.	80,00 kn
Tomislav JONJIĆ: <i>Hrvatski nacionalizam i europske integracije</i> , Naklada Trpimir, Zagreb, 2008., broširano, 215 str.	100,00 kn
SLAVKO RADIČEVIĆ: <i>Tri zla dvadesetog stoljeća na tlu Hrvatske</i> , Vlastita naklada – sunakladnici; HDPZ i HDPZ Podružnica Rijeka 2010., tvrdi uvez, 351 str.	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Lepoglava, mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika</i> , drugo, dop. i proš. izdanje, HDPZ, Dubrovnik, 2010., broširano, 304 str.	100,00 kn

•

SJEĆANJE NA NIKICU MELIHAR

U Zagrebu je 14. kolovoza 2010. umrla **Nikica Melihar**, najstarija članica društva Sv. Jeronima. Rođena je u Požegi 16. siječnja 1917. u obitelji s puno djece, a rasla je u činovničkoj obitelji. Školovala se u rodnom gradu, u kome je završila pučku školu i gimnaziju. U Zagrebu je završila studij anglistike i to kao najbolja u svom naraštaju. Predaje diljem Lijepih Naših, a rat je zatječe u Zagrebu. Uključuje se među prvim ženama u organizaciju žena „Hrvatska uzdanica“ u novoosnovanoj hrvatskoj državi. Za tu državu živi, predaje se i širi apostolat među djevojkama koje dolaze iz provincije u Zagreb na naukovanje.

Nikad nije bila ideološki pristrana, uvijek joj je vjera i nacija pa njezini stanovnici na prvom mjestu. Podučavala je mladež kako se predati služenju svom narodu i svomu bližnjem. Učila je strani jezik mnoge žene i djevojke. Krajem rata napušta svoj Zagreb koga je voljela iz svega srca. Odlazi križnim putem do Bleiburga, gdje čeka mogući povratak u domovinu. Imala je sreću da se vrati, ali je odmah lišena slobode, ona i njezina desetina mučene su i proganjane. Čudom ostaje živa, svoju osobu zamjenjuje pseudonimom i živi bez dokumenata u tvorevini Jugoslavije, sve do 1990., kad dobiva osobne dokumente na svoje ime i prezime. Živjela je skromno, radeći većinom kod poznatih prijatelja, ali moleći Boga da svane čim prije hrvatska država.

Zadnje dane provela je u Zagrebu, u jednome staračkom domu. Unatoč velikim godinama bila je vedre naravi i molila Boga da joj da utjehu u nebeskoj Hrvatskoj. Neka naša Nikolina Melihar bude uzor svim hrvatskim djevojkama i majkama na putu ostvarenja dobrote i slave, već ovdje na zemlji, kako bi s lakoćom ušle u nebesku domovinu. Neka joj je vječna slava i hvala za sve što je dala svojoj Hrvatskoj.

Ivica JURJEVIĆ

POZIV NA SURADNJU

Godinama smo pozivali hrvatske političke uznike da svoja sjećanja zabilježe i pošalju nam radi objavlјivanja. Odziv je, nažalost, razmjerno mali: velika većina i dalje kani svoje uspomene odnijeti na onaj svijet, vjerojatno ne shvaćajući da time čine veliku uslugu ideologizma jugoslavenstva i komunizma. Zato **ponovno pozivamo: napišite i objavite svoja sjećanja te na taj način omogućite mlađim naraštajima i budućim povjesničarima da ispravno ocijene pravi položaj Hrvata u Jugoslaviji!**

POBIJENI HRVATSKI POLITIČKI UZNICI - MOLIMO POMOĆ I SURADNJU -

Znatan je broj hrvatskih političkih uznika u prvoj i drugoj Jugoslaviji svojim životom platilo borbu za hrvatsku državu: ubijeni su na izdržavanju kazne ili su uslijed te kazne brzo skončali. Većina njih je danas potpuno zaboravljena, a praktično po nikomu od njih ne zovu se ulice, ustanove, škole...

Komu danas nešto znači ime Anđelka Capeka ili Marijana Hrvoja, Tomislava Vidovića ili Tome Dumančića? A radi se o ljudima koji su pali, da bismo mi mogli živjeti u slobodi!

Nasuprot tomu, brojne institucije i javni prostori nose imena po njihovim intelektualnim ili stvarnim egzekutorima. To jasno govori o stanju u Hrvatskoj.

Pokušajmo to promijeniti! Pokušajmo održavati svijest o našim sunarodnjacima i suborcima koji su platili najskuplju cijenu za hrvatsku slobodu i državno neovisnost!

Uredništvo *Političkog zatvorenika* želi u svakome idućem broju bar po jednu stranicu posvetiti ubijenim i umorenim hrvatskim političkim uznicima. Radi toga pozivamo njihove obitelji, prijatelje, rodbinu i suborce, da nam dostave fotografije i osnovne podatke o njima. Fotografije na zahtjev vraćamo! Zahvaljujemo na suradnji i pomoći!

U SPOMEN

DANIJEL NOVOSEL

Roden 20. srpnja 1926. godine u Jakopovcu, Varaždin. Kaznu zatvora izdržavao od 4. srpnja 1946. do 4. srpnja 1947. godine te od 8. svibnja 1948. do 23. prosinca 1948. godine, u Kazneno-popravnom domu Srijemska Mitrovica i u Okružnom zatvoru Varaždin. Umro 23. travnja 2010. godine.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ – Podružnica Varaždin

U SPOMEN

Fra ILIJA BORAK

(9. ožujka 1914. - 1. studenoga 2010.)

Laka mu bila hrvatska zemlja!

IN DIESER AUSGABE

Ungünstige Lage in den kroatischen Medien analysieren in ihren Texten **Vladimir Mrkoci** und **Davor Dijanović**. Erster der beiden Autoren wies darauf hin, dass sich die Freiheit der Medien in Kroatien erst auf der 85. Stelle, weit weg von freien und demokratischen Ländern, befindet. Aber noch dramatischer als diese traurige Tatsache ist, dass diese Angaben *weder* die offiziellen Kreise besorgt, *noch bei den* Nichtregierungsorganisationen, die sich formell mit dem Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten beschäftigen, eventuelle Proteste und Ablehnung verursachte, oder bei Medieninhaber und Journalisten, die in diesen Medien beschäftigt sind, Proteste hervor riefen. Diese Angaben zeigen, nach Mrkoci, dass Journalisten, Medieninhaber und Obrigkeit in dem gleichen Unterfangen vereinig sind, in dem die wahre und objektive Informierung der Öffentlichkeit im Allgemeinen beiseite geschoben ist. Wichtiger sind die politischen Ziele, die alle diese Faktoren erreichen wollen: Psychologische, kulturelle und politische Vorbereitung für die Erneuerung einer Art jugoslawischer Gemeinschaft. Dieses Ziel wurde in der westlichen wirtschaftlichen und politischen Zentren der Macht gesetzt, während die kroatischen Medien nur das Polygon darstellen auf dem das zu schaffen ist. Zur gleichen Schlussfolgerung kommt auch Davor Dijanović. Mit einer Reihe von Beispielen zeigt er eine systematische anti-kroatische und anti-katholische Tendenz eines großen Teils der Medien in Kroatien.

*

Über Leiden von **Rade Šime UTKOVIĆ** schreibt **Bruno Zorić**, während **Dr. Augustin Franić** ein Zeugnis des **Marko Trtoman** bringt. Trtoman war einer von denen, deren die jugoslawischen kommunistischen Partisanen, nachdem sie im Oktober 1944 Dubrovnik besetzten, grausamen Tod ohne Gerichtsverfahren vorgesehen haben. Eine große Zahl prominenter Bürger von Dubrovnik wurde damals durch Erschießen, Erhängen oder ins Meer bzw. von schroffen Klippen geworfen, ohne Gerichtsverfahren getötet. Ei-

ner von ihnen musste Trtoman sein der in letzter Minute, vor der Hinrichtungsstätte entkommen konnte. Um sofort alle politischen Gegner zu töten und die Bevölkerung einzuschüchtern unternahmen jugoslawische kommunistische Partisanen an jedem Ort, die sie besetzten, ähnliche Massenhinrichtungen.

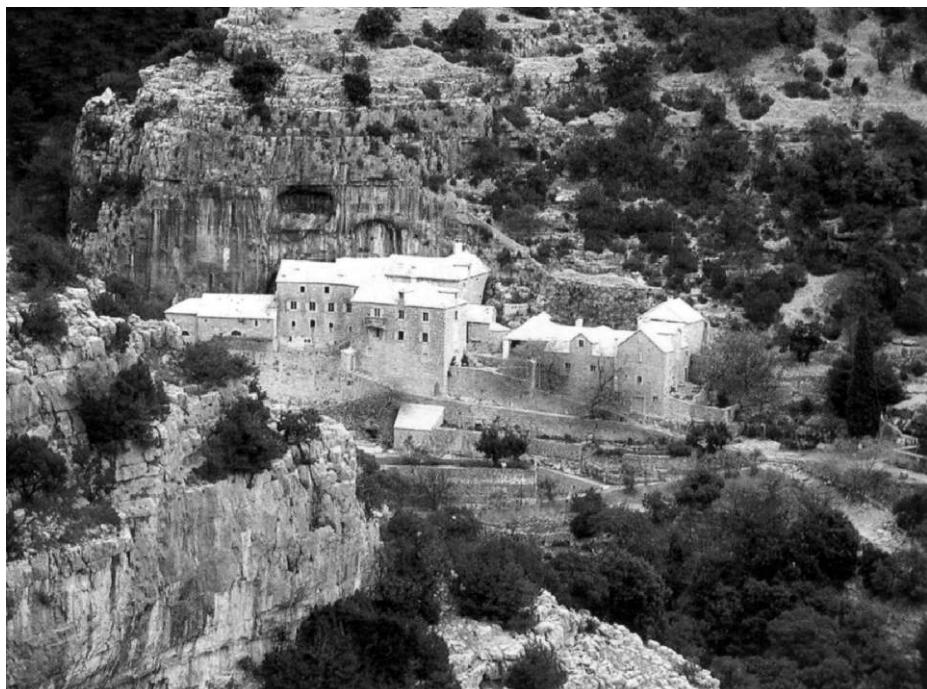
*

Anlässlich des Besuches des Präsidenten der Republik Serben in Vukovar beschäftigt sich eine Reihe von Artikeln in dieser Ausgabe mit den kroatisch-serbischen Beziehungen. Die Entschuldigung die **Boris Tadić** in dieser ostkroatischen Stadt sprach, ließ weite kroatische Kreise unzufrieden. Zu solchen gehören auch Mitarbeiter dieser Monatszeitschrift. Alle sind sich einig, dass Vukovar, als Ort der brutalsten Zerstörung während der großserbischen Aggression, der richtige Ort war, um nicht nur vage Entschuldigung zu senden, sondern auch zur eindeutigen Identifizierung des Angreifers. Der Serbische Präsident unterließ es zu tun. Der sein offensichtlich überlegter Schritt in der Kombination mit der Zügen die serbische Politik in Bosnien und Herzegowina zieht, stellt eine ständige Quelle von Beunruhigung der Kroaten und anderen Nicht-Serbischen Völker dar. Die Ge-

schichte gab in den letzten hundert Jahren viele Beweise von Aggressivität und Brutalität des großserbischen Imperialismus.

*

Auch mit der Lage der Kroaten in Bosnien und Herzegowina befassen sich mehrere Artikeln. Einer von ihnen ist dem Erzbischof von Vrhbosna, Kardinal **Vinko Puljić** gewidmet. Nach der Entscheidung des Gerichts in Sarajevo, soll dortigem Erzbistum eine Wohnung in ihrem Gebäude in den Besitz eines Familiemitglieds des jugoslawischen kommunistischen Geheimdiensts zurückgeben. Das kommunistische Regime, das seinerzeit eine Wohnung der Kirche wegnahm um in diese seinen Vertraten einzuziehen. Nach dem Zusammenbruch des kommunistischen Regimes, wurde in der Wohnung eine Ausrüstung für Abhören der katholischen Würdenträger entdeckt. Die Tatsache, dass der katholischen Kirche auch heute noch diese schon mal enteignete Wohnung weggenommen wird, ist für viele Kroaten, nicht nur ein Beispiel von Zähigkeit kommunistischer Elemente, aber auch ein Beleg für das Entrichten der Kroaten in der überwiegend bosnisch-muslimischen Sarajevo.♦

Blaca auf dem Insel Brač

IN THIS ISSUE

Vladimir Mrkoci and Davor Dijanović analyse in their texts the bad situation in Croatian media. The former notes that Croatia ranks very low related to the freedom of media, the 85th position, which is far from free and democratic countries. Even more dramatic is that that fact does not worry the official circles; it has not caused protests and criticism by non-governmental organisations, which formally deal with the protection of human rights and freedoms; the fact has not led to protests of medial owners and journalists either. According to Mrkoci, that fact shows that journalists, media owners and the official authorities have joined in the same enterprise, in which true and objective public information is pushed aside. More important are the political goals that all of these factors strive to achieve, and these are: psychological, cultural and political set-up for the restoration of a kind of Yugoslav community. That goal has been set in the western economic and political centres of power, and the Croatian media are just the polygon of its realisation. Davor Dijanović has reached the same conclusion. He lists a number of examples showing the systematic anti-Croat and anti-Catholic tendency of the large part of the media in the Republic of Croatia.

*

Bruno Zorić writes about the sufferings of **Rade Šime Utović**; and **Dr. Augustin Franić** presents the testimony of **Marko Trtoman**. Trtoman was among those, who were meant to be cruelly killed by Yugoslav partisans without trial, after they had occupied Dubrovnik in October 1944. Many prominent citizens of Dubrovnik were killed at that time without trial, by shooting squad, hanging or throwing into the sea from steep cliffs. Trtoman was supposed to be one of them, but he managed to escape from the execution site at the last moment. Yugoslav partisans performed similar mass executions in every place they occupied, in order to immediately eliminate all political opponents and intimidate the population.

*

A number of texts in this issue deal with Croat-Serbian relations, on the occasion of the visit of the President of the Republic of Serbia to Vukovar. The apology **Boris Tadić** offered in that Eastern Croatian town has not satisfied vast Croat circles, associates of this monthly among them. Everybody agrees that Vukovar, the site of the most brutal destruction in the Greater Serbian aggression, was the right place not only for a vague apology, but also for clearly identification of the ag-

gressor. However, the Serbian President failed to do that. His clearly well-planned move, combined with the moves of the Serb policy in Bosnia and Herzegovina, is a permanent cause of anxiety of Croats and other non-Serb nations. During the last hundred years, history has shown many proofs of aggressiveness and brutality of the Greater-Serbian imperialism.

*

Several texts deal also with the situation of Croats in Bosnia and Herzegovina. One of them is dedicated to the Archbishop of Vrhbosna, Cardinal **Vinko Puljić**. Pursuant to the ruling of the Sarajevo court, the Archbispopric needs to return one of the flats in its house to the family of a member of the Yugoslav communist intelligence service. Namely, the communist regime had taken a flat from the Church in order to accommodate there one of its trusted men. After the fall of the communist regime, there was found hidden in the flat the equipment used to intercept the communication of the Church's dignitaries. The fact that even today the flat has for the second time been taken from the Church for Croats is not just an example of the tenacity of communist elements, but also a proof that Croats in the predominantly Muslim Sarajevo have been deprived of their rights. •

Hrvatska Kostajnica

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
KAZNENO POPRAVNI DOM
LEPOGLAVA
Str.pov.br.28/54.

Veza Vaš br.Str.pov.19/II-1

Lepoglava, dne 9.XI.1954.

PREDMET: Podaci i dokumenta o historijatu
resora, dostava.

DRŽAVNOM SEKRETARIJATU ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE NRH.,
Uprava javne bezbjednosti

Z A G R E B

U vezi Vašeg traženja broj 1 predmet gornji od 16.X.o.g.
dostavljamo Vam podatke o historijatu ovog Doma i to kako slijedi:

→ Kazneno popravni dom Lepoglava osnovan je u X. mjesecu
1945. godine. Riješenje o osnivanju Doma ne nalazi se u arhivi, niti nam
je poznat točan datum njegovog osnivanja. Vjerovatno se ovaj dokument
nalazi u arhivi Naslova. U koliko ga nema, datum osnivanja Doma mogao
bi dati Dr. Plenar, koji je bio prvi upravnik ovoga Doma, a koji se
sada nalazi na dužnosti predsjednika Kotwaskog suda u Zlataru.

Detaljnije podatke o organizaciji Uprave ovoga Doma u
prvim početcima, kao i o njezinom kasnijem razvitku mogao bi najbolje
dati drug Spiraneo Josip, koji se je nalazio na dužnosti upravnika od
15.XI.1945. pa do 31.XII.1953. god. Sada se nalazi u Ivanou, kao narodni
zastupnik kotara Ivanača u Saveznom vijeću, a stanuje u ulici Josipa
Kraša br. 36.

Također bi mogao dati podatke o organizaciji Uprave
ovog Doma u prvim početcima drug Globočnik Josip, koji je bio na duž-
nosti zamjenika upravnika jednim dijelom 1945., 1946 i u 1947. god. do
30.IX., a sada se nalazi na službi kod Poduzeda "Jugokeramika" u Pojat-
nom.

Obesbedjenje Doma odmah po osnutku, vršili su službenici-
stražari, uglavnom od ranije službenici Kaznione za vrijeme bivše Jugos-
lavije i tzv. NDH. Pošto ih je bio malo broj, pripomoć u obesbedjenju
dobivali su od Komande Narodne milicije za okrug Varaždin i grad Zagreb.
Takovo stanje je potrajalo do 5.XI.1945. god., kada je grupa od 68 osu-
đenika izvršila bjegstvo. Nakon bjegstva, vanjsko obesbedjenje Doma
preuzeila je jedna četa III.bataljona, IV.brigade, IX.divizije KNOJ-a,
dok su unutrašnje obesbedjenje i nadalje vršili službenici straže i
milicionari.

Dana 19.X.1946. god. preuzeli su obesbedjenje Doma pripad-
nici Narodne milicije i smjenili pripadnike KNOJ-a. Ovi milicionari
došli su iz škole Narodne milicije iz Zagreba.

Od osnivanja Doma neposredno je rukovodio sa obesbedje-
njem komandir straže, a po naredjenjima i kontrolom upravnika Doma.

Fripadnici Narodne milicije porad preuzimanja vanjskog
obesbedjenja preuzeли su i unutrašnje obesbedjenje Doma.

12.II.1947. god. formirana je Komanda Narodne milicije pri
KPD Lepoglava, koja je preuzeila dužnost rukovodjenja od dotadašnje koma-
nde straže.

Prvi komandir straže bio je Andrija Bašić (umro početkom
1949. god.). Drugi komandir straže bio je Franjo Oborovečki, sada Šef
u Vel.Trgovištu, kotar Klanjec. On bi mogao dati podatke o prvim počet-
cima straže, jer se je nalazio na dužnosti komandira straže u ovome Domu
od 24.XII.1945. do 30.IX.1946. god.

Prvi komandant Narodne milicije pri KPD Lepoglava
bio je kapetan Blaž Janušić, koji je odpušten iz Narodne milicije.

O formiranju Narodne milicije pri kazneno popravnom
domu Lepoglava, podatke može dati drug Bokić Mićun, koji je bio
pomoćnik komandanta Janušića Blaža, a od njegovog premeštenja, t.j.
od 27.XII.1947. god. bio je na dužnosti komandanta Narodne milicije
pri KPD Lepoglava, a sada se nalazi na dužnosti u Komandi Narodne
milicije za MlH, kao podpukovnik.

1.1.1952. god. formirana je stalna straže pri ovom
Domu. Stalna straže u podpunosti je zamjenila pripadnike NM sa danom
28.XI.1952. god., kada su posljednji pripadnici Narodne milicije otišli
iz ovoga Domu.

Dokumenata koji bi imali historijsku važnost nemamo.

Smrt fašizma-Sloboda narodu!

P.o.Upravnika:

Naglić I.
(Naglić Nikola)

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Odjel za izvršenje kazni

Pov. br. 1970/1946

Zagreb, 5. IX. 1946

Predmet : Teški i nepočudni osudjenici
pooštrenje disciplinskih mjera.

Upravi KAZNENO-POPRAVNOG DOMA - IEPОГLAVA
" ZAVODA ZA PRISILNI RAD - STARA GRADIŠKA
" Žen! " " " " SLAV. POŽEGA

U vezi sa učestalim slučajevima kršenja pravila discipline i reda u našim zavodima, naročito od strane osudjenika sa visokim kaznama, kao i nekih sa manjim kaznama, koji se pokazuju kao nepočudni za red i disciplinu, ovo je Ministarstvo odlučilo da se u Zavodima za prisilni rad i Kazneno-popravnom domu pristupi mjerama pooštrenja disciplinskog nadzora i kažnjavanja nad spomenutim osudjenicima.

Uprave zavoda za izvršenje kazni su dužne da još jedanput provjere odvojeno smještanje osudjenika sa visokim kaznama uopće, a naročito izolovanje politički pokvarenih i fašističkom ideologijom zadojenih osudjenika - intelektualaca.

Odvojenost ovakvih osudjenika od ostale osudjeničke mase, mora u buduće dolaziti do izražaja ne samo u smještaju po odjeljenjima i sobama, već i za vrijeme dnevnog rada i zanimanja u zavodu.

Uprave su dužne da poduzmu energično sve mјere da teški i politički iskvareni osudjenici budu i za vrijeme rada pod stalnim i oštrim nadzorom, da im se za vrijeme rada zabrani svaki razgovor medjusobno i sa okolinom.

Na vanjske radove ovakvi osudjenici se ne smiju upućivati, a ne smiju se u buduće ni slobodno, t.j. bez stražarske prатnje kretati po krugu Zavoda (kao na pr. od jedne radionice do druge i t.d.)

U satovima koji su dnevним redom predviđeni za odmor i slobodno kretanje po krugu, teški i nepočudni osudjenici treba da se nalaze i kreću po točno označenom prostoru, sa kojeg ne smiju izlaziti i u koji ostali osudjenici ne smiju zalaziti. Pri tome im ne dozvoliti miješanje i grupisanje.

Na mjestima gdje je nemoguće ukloniti miješanje i medjusobni dodir ovakvih osudjenika su ostalom osudjeničkom masom, potrebno je organizirati jaki nadzor straže koja će onemogućiti svaki nepotrebni dotic i razgovor medju njima.

Da bi sve napred spomenute mјere bilo što lakše provoditi, biće potrebno da se ovakvi osudjenici vidno označe nekim lako uočljivim vanjskim znakom, kao n.pr. trakom oko ruke napravljenom od upadno bojadišane (crvene ili žute) tkanine, posebno ispisanim znakovima na prsima i ledima i sl.

Izricanje disciplinskih kazni nad teškim i nepokornim osudjenicima kao i onima koje se opetovano i desto disciplinski kažnjava, treba da u sebi nosi pečat oštrine i strogosti primjerne kazne.

Kod osudjenika na koje ni strože disciplinske kazne neće povoljno djelovati, kao i za one koje treba kazniti zbog nekog jačeg i znstnijeg, po red i disciplinu u zavodu opasnijeg prekršaja, treba pristupiti i okivanju u samicama. Stoga razloga potrebno je da se svi zavodi potrobuju za nabavu i postavljanje potrebnog broja okova u samice.

Uprave su dužne da neposredno po primitu ovog dopisa pristupe provođenju navedenih disciplinskih mјera u Zavodima, te da u tom smislu daju potrebne direktive i uputstva stražarskom osoblju kao i svim ostalim službenicima zavoda.

Osam dana po primitu ovog dopisa podnesite ovom Ministarstvu izvještaj o učinjenom u smislu prednjeg naredjenja.

SLET FAŠISTIČKE SLOBODA HARCUDU !

RAČELJEV
P. Milić
(Petar Milić)